

adoption

& samfund

TEMA: Dyr, der styrker familien

Læs også om at finde den oprindelige familie via Facebook, om hvordan fortiden præger forholdet til mad, om nye film og bøger og meget mere.

Adoption i Danmark i de kommende år

MICHAEL PAASKE,
FORMAND

Sidste år fejrede foreningen sit 40 års jubilæum. Men vil adoption eksistere i fremtiden?

Tager man udgangspunkt i tallene for formidlede adoptioner og nye ansøgninger her i begyndelsen af 2018, ja så ser det ikke så positivt ud, hvis man fortsat mener, at adoption er en god måde at blive en familie. Der mangler ansøgere!

Adoption er en god familieform, og så længe der lever børn på gader og i institutioner uden tilstrækkelig kontakt til voksne, så vil det i mange tilfælde være til gavn for barnet at blive adopteret, enten i oprindelseslandet eller til et nyt land.

Men international adoption har fået et betydeligt dårligere ry i de senere år, hovedsageligt fordi nogle budskaber trænger godt igennem i medierne, herunder de sociale:

- Der sker en udnyttelse af de biologiske familier, som snydes til at afgive deres børn til adoption.
- Vi interesserer os ikke for de negative sider af adoption og vil ikke lytte til kritik.
- International adoption bør ophøre.

Hertil kommer, at der hersker en udpræget opfattelse af, at det er svært at blive godkendt, og at der er meget lang ventetid på at modtage et barn.

Vi vil gerne slå et slag for, at der faktisk er rigtig meget godt at fortælle om international adoption til Danmark:

- Når de internationale konventioner og tilhørende international og national lovgivning overholdes, kan adoption gennemføres med respekt for den biologiske familie og vil være til gavn for barnet.
- Der er ikke så svært at blive godkendt til at adoptere, som nogle måske tror.

- I øjeblikket er ventetiden på at modtage et barn fra visse lande historisk kort.
- Med indførelsen af permanent PAS (Post Adoption Service) og de fire faser i godkendelsesprocessen er vi i Danmark sikret kvalificeret hjælp og rådgivning før, under og efter adoptionen.

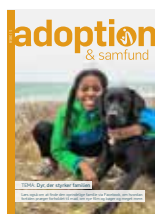
Det skal desuden være meget mere attraktivt at vælge adoption som familieform i Danmark:

- Vi skal huske at fortælle de mange gode historier om adoption, men også være realistiske om de udfordringer, der møder os og ikke neglige kvalificeret kritik.
- Det skal gøres gratis eller meget billigere end i dag at adoptere et barn, der er født i udlandet.
- Der skal informeres bredere og bedre om adoption som en god mulighed for at stifte en familie.
- Vi skal sikre, at adoption opfattes som en livslang proces, og at tilbud om PAS fortsat også omfatter adopterede over 18 år.
- Vi skal arbejde for øget kulturforståelse og imod racisme.
- Vi skal sikre, at adoptionslovgivningen altid er tidssvarende og realistisk i forhold til andre lande
- Vi skal sikre, at der også i Danmark er kvalificeret forskning om adoption.

Det er egentlig ikke så vanskeligt, men det kræver bedre politisk opbakning, og det vil vi arbejde intenst på at få eller genskabe i den kommende tid. Hvis du har lyst, tid og energi til at hjælpe os med at opnå disse mål, så er du meget velkommen til at kontakte os om at blive aktiv i foreningen. ■

KORT NYT	4
 ANMELDELSER OG OMTALE	10
Vi har læst og set forårets nye film og bøger og taler med nogle af menneskene bag.	
 TEMA: Kæledyr i familien	24
Familiemedlemmer med pels er ikke bare hyggelige – de kan lindre en række psykiske udfordringer.	
INTERVIEW: Hvor skabes identiteten?	34
Sociolog Jonas Christensen har skrevet speciale om, hvad åbenhed i adoption betyder for adopteredes identitet.	
 INTERVIEW: Den ukendte bror fra Vietnam	37
Hvad gør en familie, som ved, at sønnen har en søskende her i landet?	
ARTIKEL: Fundet på Facebook	40
De sociale medier er et nyttigt redskab til at finde den første familie.	
INTERVIEWS: Adopteret fra Østeuropa	45
Magasinet har talt med tre adopterede fra Østeuropa om at være født i lande, der ligger tæt på Danmark.	
 ARTIKEL: Forholdet til mad er præget af fortiden	48
Erfaringer fra de tidlige barndomsår kan påvirke et menneskes forhold til mad resten af livet.	
 INTERVIEWS: PAS til voksne	53
I en forsøgsperiode kunne voksne adopterede modtage rådgivning via PAS – Post Adoption Services. Magasinet har talt med tre voksne adopterede, der havde glæde af ordningen.	
ARTIKEL: Sammen om at være ung og adopteret	56
ASU, Adoption & Samfund Ungdom, fortæller om deres planer for fremtiden.	
ARTIKEL: Den svære ventetid	58
Mange vordende adoptanter venter i årevis på at adoptere, og ventetiden er svær at håndtere.	
ARTIKEL: Når dansk er sprog nummer to	61
Hvad betyder det for et barn, der adopteres til Danmark og taler et andet sprog end adoptivforældrene?	
Arrangementer, lokalforeninger og landegrupper	64
Kolofon og hovedbestyrelse	66

På forsiden er Petra og Sheba på stranden. Sheba er noget af det bedste, Petra ved, og det hyggeligste i hele verden er at se fjernsyn sammen med hunden.

Foto: Irene Damkjær

Invitation til

ADOPTIONSDIALOGENS DAG

TORSDAG DEN 17. MAJ 2018
KL. 14.30 - 17.30

Festsalen på Nationalmuseet
Prinsens Palæ, Hovedindgangen
Ny Vestergade 10, 1471 København K.

Identitet

Vi vil i løbet af dagen høre om både den personlige identitet – »hvem er jeg« – samt den sociale identitet – »hvordan vil jeg gerne have, at andre ser mig, og hvilken rolle indtager jeg i gruppen?«

Med årets tema ønsker Adoption & Samfund at sætte fokus på identitet i forhold til adoption. Som adopteret har man forskellige identiteter i forskellige kontekster. Man er en del af majoriteten, en del af en minoritet, en del af en oprindelig familie og en del af en adoptivfamilie. At håndtere disse forskellige identiteter kan være svært for den adopterede, og det kan være svært for den adopterendes omverden at forstå. Dette resulterer ofte i, at den adopterede føler sig misforstået og bliver afkrævet, men ikke er i stand til at formulere konkrete årsager.

Adoption & Samfund ønsker med dette tema at bidrage til en større forståelse for, hvad det vil sige at vokse op som adopteret i det danske samfund, så vi på bedste vis kan understøtte og skabe rammer af respekt for de adopterede og deres familier.

PROGRAM OG TILMELDING

adoption.dk/adoptionsdialogens-dag-torsdag-den-17-maj-2018

Tilmelding senest den 5. maj 2018

KONTAKTPERSON

Sanne Vindahl Nyvang, tlf.: 27 80 54 83
sanne.vindahl.nyvang@adoption.dk

Vi har i år inviteret bl.a. forfatter Patricia Jiménez Nedergaard, skuespiller Karoline Sofie Lee og Cecilie Hedegaard til at holde oplæg.

PATRICIA JIMÉNEZ er forfatter til bogen 'Et lille lys i mørket', der er udgivet på forlaget Saxo. 'Et lille lys i mørket' handler om den adopterede Lotus og hendes gensyn med fortiden. Det er en bog om kærlighed, adoption, identitet og en barsk barndom. Det er en bog om rejsen hjem. Om sit oplæg fortæller hun: Mit oplæg omhandler identitet og rejsen mod sig selv og hjem. Følelsen af »hjem« er dybt forankret i os alle samme. Vi vil alle gerne høre til et sted. Men som adopterede har vi fået nogle andre forudsætninger her i livet, og den plads, det hjem, kan være svært at finde. Og ikke mindst gå hen og blive en længere rejse.

KAROLINE SOFIE LEE er skuespiller og den kvindelige hovedrolleindehaver i Malene Chois film 'The Return', der handler om to dansk-koreansk adopterede, der for første gang vender tilbage til Sydkorea. Karoline og Thomas bliver ved mødet med deres fædreland og med andre adopterede hvirvlet ind i en storm af følelser, der tvinger dem begge til både at tvivle på og blive konfronteret med deres egne skæbner og identiteter. Filmen er delvist baseret på Malene Chois egne erfaringer samt andre adopterendes historier, som Malene fik indblik i under indspilningen af filmen i Seoul.

CECILIE HEDEGAARD fortæller om den splittelse, der har været hendes følgesvend hele livet – splittelsen mellem Danmark og Sydkorea, ensomheden i aldrig at føle sig helt hjemme og frustrationen over at føle, at man har fået frataget sit sprog, sin kultur og sine søskende.

ADOPTION & SAMFUNDS RÅDGIVNING

Adoption & Samfunds frivillige rådgivning mangler fagpersoner, der vil hjælpe kommende og nuværende adoptivfamilier. Vi søger især efter jurister, socialrådgivere, psykologer, psykiatere og en terapeutuddannet adopteret.

Kontakt radgiv@adoption.dk eller ring til rådgivningskoordinator Louise Svendsen på **26 24 40 64**.

OBS! Vil du have vores nyhedsbrev? Husk at fortælle foreningen, hvis du har fået ny mailadresse. Vi får stadig mange mails retur, fordi medlemmer ikke har opdateret deres mailadresser. Skriv til:

medlemsadm@adoption.dk

Bortførte chilenske børn i Sverige

I 70'erne og 80'erne blev mange børn adopteret fra Chile til andre lande, deriblandt de nordiske lande. I Sverige har det nu vist sig, at mange af disse børn blev bortadopteret uden mødrenes accept. Det viser en undersøgelse foretaget af chilenske journalister i samarbejde med journalister fra svensk SVT. En direktør fra de chilenske sociale myndigheder udtaler, at et ukendt antal børn er blevet ofre for børnehandel.

Omkring 2000 chilenske børn er mellem 1971 og 1992 – dvs. før, under og efter diktator Pinochets regime fra 1973-90 – blevet bortadopteret til Sverige. I de sager, som journalisterne kiggede på, var der tegn på, at over halvdelen af adoptionerne ikke var gået lovligt til. I nogle tilfælde var der tale om forkerte oplysninger, og i andre tilfælde fortalte mødre

eller andre, at barnet var blevet taget uden moderens samtykke. I alle sagerne var det den svenske organisation Adoptionscentrum, som stod for adoptionerne.

En central myndighedsperson, der var ansat i det chilenske socialvæsen i 1980'erne hævder, at Adoptionscentrums medarbejdere havde tætte forbindelser til udvalgte domstole, som udstedte udrejsetilladelser til de børn, der blev bortadopteret. Kilden hævder, at samarbejdet talte advokater, socialrådgivere og læger, som alle modtog en andel af de penge, som adoptivforældrene betalte for formidlingen.

Talskvinden for Adoptionscentrum, Margret Josefsson, siger, at hun har hørt om påstandene tidligere, men hun afviser anklagerne.

I alt 112 chilenske børn er blevet adopteret af danske familier. Der er (endnu) ikke rejst tvivl om de danske adoptioner.

KILDE: SVT
AB

Ambulatoriet for adoptivbørn

Dette er ingen nyhed, men værd at blive mindet om alligevel: I Rigshospitalets Adoptionsambulatorium kan adopterede børn og deres forældre få rådgivning og en individuel undersøgelse af barnet. Ambulatoriet er åbent en gang om ugen.

Ambulatoriet kan være det første stop for adoptivforældre, der har bekymringer om deres barns vækst eller udvikling, og man behøver ikke en henvisning til Adoptionsambulatoriet.

Man kommer i kontakt med Adoptionsambulatoriet ved at ringe på 35 45 42 71 mellem kl. 9-12 og kl. 13-14.

AB

Norsk samarbejde med Kina ophørt

InorAdopt, som er en af de to adoptionsformidlende organisationer i Norge, har stoppet samarbejdet med Kina om adoptioner. Grunden er glædelig: På grund af afskaffelsen af etbarnspolitikken og øget velstand i Kina er der ikke længere så stort et behov for at bortadoptere kinesiske børn. I 2005 ventede norske adoptanter i et halvt år på at modtage et barn fra Kina. I 2017 var ventetiden ti år.

KILDE: INOR
AB

Totalt adoptionsstop fra Etiopien

Etiopien har lukket for alle transnationale adoptioner. Årsagen er de etiopiske myndigheders bekymring for, at børnene bliver misbrugt i deres adoptivlande.

Etiopien har i mange år formidlet tusindvis af transnationale adoptioner, også til Danmark, og i USA er omkring 20 % af de børn, der adopteres fra andre lande, født i Etiopien. Men i 2013 blev et amerikansk ægtepar dømt for at slå deres adopterede datter fra Etiopien ihjel. Sagen satte gang i en debat i Etiopien om transnationale adoptioner.

Menneskerettighedsorganisationer har kritiseret Etiopiens adoptioner efter anklager om menneskehandel og korrupsion, og Danmark stoppede alle adoptioner fra Etiopien for to år siden.

Politikere i Etiopien siger, at lokale sociale myndigheder vil sørge for landets forældreløse børn og andre sårbare børn fremover, og at nationale adoptioner stadig kan finde sted. Men kritikere hævder, at landet ikke har de nødvendige sociale ressourcer til at tage sig af de udsatte børn.

KILDE: BBC
AB

Status

på

PAS-rådgivning

AF ANNA BRIDGWATER

PAS – post adoption services – er kommet for at blive i Danmark. Som noget nyt er obligatorisk PAS, inden et barn hjemtages til adoptivfamilien, indført som fase fire i adoptionsprocessen. Det burde dermed hedde præ-adoption services, men formålet er det samme: At give barnet et så godt liv i en dansk familie som muligt. Formålet med PAS inden hjemtagelsen er at være med til skabe ressourcer stærke forældre.

Behov og ressourcer

I vinteren 2018 råder Ankestyrelsen over 21 PAS-konsulenter. Ud af de 21 er der tre konsulenter, som kun beskæftiger sig med de adoptionsforberedende kurser, og tre, som både beskæftiger sig med kurserne og med individuel PAS-rådgivning af adopterede og deres forældre.

De 21 konsulenter er lige i underkanten af, hvad der er behov for, da målet er, at der ikke skal være ventetid på at tale med en PAS-konsulent. Alle skal helst kunne få tilbudt en tid hos en PAS-konsulent inden for 14 dage efter henvendelsen.

I dag har alle forældre ret til 20 timers PAS-rådgivning for hvert adopteret barn, indtil barnet fylder 18 år. For tiden er der ikke længere mulighed for dispensation til flere timer. Tidligere skulle rådgivningstimerne være brugt, inden barnet fyldte fem år, men det, at PAS-timerne følger den adopterede, indtil han eller hun fylder 18, har vist sig at være en god idé. Helt generelt er problematikkerne omkring teenagere, som er i gang med at løsrive sig og skabe deres egen identitet, nogle af de hyppigste problemstillinger, som PAS-konsulenterne møder, og det er familier med teenagebørn, der kommer med de største udfordringer.

Undervisning til fagfolk

PAS-ordningen indbefatter også undervisningstilbud til skoler og institutioner, og alle de skoler og institutioner, der indtil videre har søgt, har fået bevilliget PAS-rådgivning, som kan opkvalificere de ansatte. Undervisningen foregår i fire timer og er gratis for mellem 10 og 25 deltagere, og skolen eller institutionen skal selv stille lokaler til rådighed. Undervisningen er målrettet to forskellige grupper: De daglige medarbejdere i institutioner og på skoler, eller psykologer, socialrådgivere, støttepædagoger, tale-høre-pædagoger, sundhedsplejersker med flere. Desuden har PAS-konsulenter været ude at undervise to gange på to universiteter og har desuden undervist pædagogstuderende og på efterskoler og behandlingshjem.

Nogle institutioner har meddelt, at de har haft svært ved at få en aftale med en PAS-konsulent, da det kan være

langsomt at komme igennem pr. mail til Ankestyrelsen. Her anbefaler Anita Berner, faglig leder og chefkonsulent i Ankestyrelsens adoptionssekretariat, at man forsøger at ringe.

Ikke alle forældre har haft held med at overbevise deres barns institution eller skole om, at de skal tage imod tilbudet om PAS-undervisningen. Rådet fra Anita Berner lyder, at vordende forældre skal undersøge skolens holdning til adoptionsrelaterede problematikker, når man vælger skole.

Børnegrupper

Ankestyrelsen etablerer også børnegrupper for adopterede børn og unge på op til 18 år som en del af PAS-arbejdet. Grupperne mødes under ledelse af to PAS-konsulenter. Der er venteliste til børnegrupperne, men det skyldes, at grupperne skal sammensættes geografisk og aldersmæssigt, og det kan være vanskeligt. Ankestyrelsen anbefaler, at hvis nogen oplever, at de skal vente meget længe på, at deres barn kan få plads i en børnegruppe, så kan de prøve at prikke en anden adoptivfamilie på skulderen og foreslå, at det måske er noget for dem. Foreløbig er der oprettet seks børnegrupper på Sjælland og to i Jylland. Meldingerne er, at grupperne fungerer bedst til børn over otte, for samtalerne i grupperne handler dybest set om identitet, og det kræver en vis evne til refleksion for at kunne sætte ord på de ting.

PAS til voksne

PAS-konsulenterne har efterhånden så stor erfaring med adopterede børn og unge i alle aldre, at de kan se sammenhænge i, hvordan forskellige udfordringer hos et barn senere kan se ud, når den adopterede bliver voksen. Det har været en klar fordel i de to år, hvor der – via forsøgsprojektet – har været givet rådgivningstimer til voksne adopterede over 18 år. Typisk har PAS-konsulenterne voksne adopterede som klienter i deres privatpraksis, og indsigten i de forskellige livsstadier er meget værdifuld.

Midlerne til PAS-rådgivning til voksne adopterede blev bevilget midt i 2017. Ordningen udløb ved udgangen af 2017, og da det var en forsøgsordning, og man nu venter på en evaluering af ordningen, vil socialministeren ikke sætte midler af til yderligere PAS-rådgivning for voksne i 2018. Evalueringen forventes klar i løbet af foråret 2018.

Endelig er der medarbejdere hos Ankestyrelsen, som kan hjælpe med de juridiske spørgsmål, en adoptivfamilie kan have i forbindelse med kontakt til den første familie. Man kan skrive til ast.dk. ■

Ankestyrelsens tilbud til adoptanter

AF ANITA BERNER, FAGLIG LEDER OG CHEFKONSULENT I ANKESTYRELSENS ADOPTIONSSEKRETARIAT

Ankestyrelsen har tilbud til adoptivforældre, der gerne vil rustes til at blive endnu bedre forældre, der kan imødekomme deres adopterede børns behov. Der findes grupper til eneadoptanter og temaeftermiddage, hvor adoptivforældre kan hente og dele viden og få inspiration.

Eneadoptantgrupper

Eneadoptanter og andre eneforsørgere med adopterede børn er vant til at skulle klare sig selv. Derfor er behovet for et forum, hvor det er i orden at erkende og tale om udfordringer, stort.

Grupperne henvender sig til alle eneadoptanter, der har et eller flere børn under 18 år. Typisk er der otte deltagere i en gruppe, og eneadoptanternes børn er i alle aldre. Grupperne mødes otte gange af tre timer. De udfordringer, der drøftes, handler om temaer som institutionsliv, skolegang, tilknytning, overskud, netværk, børn, der tilpasser sig, børn, der reagerer mere eller mindre voldsomt, fraværet af en anden forælder og meget mere.

Det er et gennemgående træk hos deltagerne, at de er ressourcerstærke og har fået børn. Stemningen ved møderne er typisk både varm, åben, givende og diskuterende. Deltagerne meddeler, at det, de får ud af møderne, er alt fra et nyt netværk til god plads til det, som ikke kan deles andetsteds på samme måde.

Grupperne ledes hver gang af to gruppeledere, som også er PAS-rådgivere. Ledernes rolle er at fornemme, hvad der er vigtigt for gruppen lige nu, samt at lave relevante oplæg i forhold til, hvad der kan være karakteristisk for eneadoptanter eller eneforsørgere.

Det er gratis at deltage i grupperne, og en deltager, der ønsker sig et forløb mere, kan tilmelde sig ventelisten igen. På grund af de store afstande i Jylland, som gør det svært at samle grupper, er der nu åbnet op for, at alle eneforsørgere til adopterede børn kan skrive sig på Ankestyrelsens venteliste. Gruppernes sammensættes, når der er nok deltagere på venteliste.

Der startes løbende nye grupper op. I skrivende stund har der været en gruppe i Århus og en gruppe i København. En gruppe er p.t. i gang i København, og så snart der kommer flere tilmeldinger i Jylland, vil der blive oprettet en gruppe mere der – sandsynligvis i Århus.

Man tilmelder sig ventelisten ved at gå ind på ast.dk og søge på »eneadoptantgrupper«.

Temaeftermiddage til adoptivfamilier

Ankestyrelsen holder løbende temaeftermiddage for adoptanter med det formål at udbrede og dele viden på en kort og præcis måde. Eftermiddagene ledes af en PAS-konsulent, der har lyst og viden til at arbejde med et særligt tema på denne måde.

Der afholdes fire temaeftermiddage om året, og der kommer typisk mellem fire og tredive deltagere til en temaeftermiddag. Det foregår på den måde, at PAS-rådgiveren har forberedt et oplæg. Dernæst bliver gruppen inddraget i det omfang, deltagerne har lyst til at dele ud af egne erfaringer eller har spørgsmål til oplægget.

De emner, der har samlet flest deltagere, har handlet om teenagere og følelser i familien. Erfaringerne viser, at det er klart nemmere at samle deltagerne i København. Kommende temaeftermiddage kan handle om tilbagerejser, skolestart (især nu, når de børn, der kommer, er ældre), synlige og usynlige reaktioner på adoptionen eller andet.

Ved temaeftermiddagene afholdes mødet ofte fra kl. 16-18. Møderne afholdes ofte i Århus og København, men kan også afholdes andre steder. Man tilmelder sig en temaeftermiddag ved at udfylde et tilmeldingsskema på Ankestyrelsens hjemmeside, hvor man også kan se de kommende temaer. Deltagelse er gratis. Se mere og meld dig til på ast.dk.

Ankestyrelsen hører gerne fra adoptivforældre, der har forslag til temaeftermiddage. Skriv til ast@ast.dk, att. Anita Berner. ■

Læs tre interviews med voksne adopterede, der har modtaget PAS-rådgivning for voksne, fra side 53.

Nyt fra DIA

AF ANNA BRIDGWATER

Der sker hele tiden forandringer i adoptionsformidlingen. Direktør Jeanette Larsen fra DIA (Danish International Adoption) fortæller her om den nyeste udvikling.

Vietnam

DIA's samarbejde med Vietnam er sat i bero, men Jeanette Larsen siger, at det ikke er standset. »DIA ønsker ikke at brat afslutte et mangeårigt samarbejde, og DIA er ikke i tvivl om, at der stadig er børn, der har brug for adoption i Vietnam. Men vi er nødt til at arbejde i nogle systemer, som er betryggende, og som vi har tillid til. Landet lever ikke op til vores krav om gennemsigtighed.«

Problemet med samarbejdet med Vietnam handler især om formidlingen af »Liste 2-børn« – dvs. børn med særlige behov.

»Der er to ting, som kun gælder børn med særlige behov, og som har gjort, at vi har sat samarbejdet i bero: At børnehjemmene selv har indflydelse på, hvor et barn kommer hen, og at de selv kan fastsætte størrelsen på bidrag til pleje og ophold,« siger Jeanette Larsen. Hun uddyber:

»Efter en lovændring i 2012 har vi haft meget få adoptioner fra Vietnam. Og vi havde svært ved at forstå, hvad det, de kalder en »Liste 2-adoption«, gik ud på. Proceduren stod ikke rigtig klart beskrevet nogen steder.«

Ifølge den nye adoptionslov fra 2016 må DIA ikke udføre projektsamarbejde på de børnehjem, der formidler børn til danske familier. Men DIA må gerne udføre adoptionsrelateret hjælpearbejde, hvis afgiverlandet kræver det for at formidle børn til adoption – og det gør Vietnam. Det er ikke projektarbejde, som man fx kender det fra Danida, og projektarbejdet skal godkendes af Ankestyrelsen. Der kan fx være tale om støtte til børns skolegang. Men DIA har oplevet, at hvis organisationen laver projektarbejde og derfor er til stede i en bestemt provins, så har børnehjemmene i den provins kendt til DIA, og der bliver bragt Liste 2-børn i forslag til adoption til Danmark.

I 2017 blev adoptionsformidling fra Vietnam til Danmark sat i bero.

»Børnehjemmene kan komme i kontakt med vores samarbejdspartnere og sige »Vi har et barn, som er smittet med hepatitis B. Har jeres organisation en familie til det barn?« Så kan vores samarbejdspartner spørge os, og DIA kan søge de centrale myndigheder om tilladelse til at finde en familie til det pågældende barn. Men forespørgslen kommer fra børnehjemmet, så det er ikke en central formidling.«

Tvivel om betaling

Et andet usikkert punkt i DIA's samarbejde med Vietnam handler om de bidrag, organisationerne har betalt til børnehjemmene.

»Der var ikke nogen regulering af det, man kalder donationer for pleje og ophold, dvs. de udgifter, der er forbundet med barnet på børnehjemmet. Det er udgifter, som organisationerne skal afholde i de lande, som ikke selv har økonomi til at afholde udgifterne. Problemet er, at beløbet ikke er reguleret i Vietnam, og det kan variere fra provins til provins. Men det er et beløb, de selv fastsætter.«

Jeanette Larsen understreger, at udfordringerne kun gjaldt børn med særlige behov. »Når det handler om børn, der ikke har særlige behov, bliver bidragene til børnehjemmene også fastlagt ude i provinserne, men det har været mere ensartet, og der er ikke den samme forbindelse mellem matchning og donationer som i Liste 2-sagerne.«

Hvis de bekymrende forhold bliver bragt i orden, vil DIA gerne genoptage samarbejdet med Vietnam.

»Vi har bevaret en åben dialog med de vietnamesiske myndigheder, for vi ønsker at bevare muligheden for at samarbejde med Vietnam i fremtiden, hvis systemet ændrer sig.«

Tilsyn og hjælpearbejde

DIA har i et stykke tid haft et særligt fokus på Vietnam, for det har Ankestyrelsen bedt om.

»Når Ankestyrelsen beder om skærpet tilsyn, er det deres måde at orientere sig på. I nogle tilfælde beder man om, at vi i hver enkelt sag skal redegøre for, hvad der har været afholdt af udenlandske sagsudgifter. Normalt afrapporterer vi kvartalsvis. Men med nogle lande er der krav om, at vi skal afrapportere efter gennemførelse af hver enkelt adoption, og hvor vi så vidt muligt skal vise kvitteringer og andet fra vores kontaktperson i det pågældende land – men kun, hvad der angår de udenlandske udgifter,« siger Jeanette Larsen.

»Vi har nu et skærpet tilsyn i Madagaskar. Med hensyn til Madagaskar, så er det noget helt nyt, fordi man gerne vil følge udviklingen, men det er ikke, fordi der konkret har været noget, som har givet anledning til et skærpet tilsyn. Det handler om landets niveau af korruption generelt. Det var mere en generel evaluering af et system.«

Som nævnt er adoptionsarbejde og hjælpearbejde blevet skilt ad i den nye adoptionslov. Men Jeanette Larsen mener ikke, at der entydigt kan siges noget om, hvorvidt ændringen har haft indflydelse på DIA's formidling af børn til adoption, og DIA laver stadig adoptionsrelateret hjælpearbejde i Sydafrika, Burkina Faso og Madagaskar.

»Adoptioner til Danmark har i en årrække været fallende, men det samme har også været tilfældet til de øv-

rige skandinaviske lande, også fra de lande, hvor det fortsat er tilladt at udføre hjælpearbejde, så det er ikke muligt at sige noget entydigt om betydningen af ændringen i Danmark.«

Ventetider

Jeanette Larsen siger, at ventetiderne for at adoptere et barn generelt er faldende:

»Der er gode muligheder for danske familier, der vil adoptere. Vi mangler familier til børn i flere lande, og vi er nødt til at have familier, hvis vi skal kunne udføre samarbejdet. Hvis vi ikke har familier til børnene, vil afgiverlandene finde andre samarbejdspartnere. Situationen er nu, at der er væsentligt færre nye familier hvert år end antallet af adoptioner, så vi har været nødt til at kigge på en justering af antallet af samarbejdspartnere til det antal af familier, som ønsker at adoptere – også i fremtiden.«

Konkret betyder det, at DIA allerede nu har skåret ned på antallet af samarbejdspartnere.

»Vi har valgt at udfase vores samarbejde med Peru og vores private samarbejdspartner, Pattaya i Thailand. Hvert år får vi en kvote på mængden af ansøgninger, vi kan sende til Thailand, og den brugte vi slet ikke sidste år. Vi brugte heller ikke vores kvoter i Filippinerne, ligesom vi mangler familier på ventelisten til adoption fra Sydkorea og Taiwan. Men i Bulgarien går formidlingen derimod så langsomt, at det slet ikke giver mening at tage imod nye ansøgere.«

Mange adoptanter vil nok spørge, hvorfor de ikke straks kan blive matchet med et barn, hvis ventelisterne er så korte.

»Det kan tage lang tid at matche i afgiverlandet. Det, der er vigtigt, er, hvornår man kan få sendt sin sag ud til det pågældende land. Det er der, ventetiden aktivt går i gang. Men i flere vores lande kan vi sende sagerne ud med det samme. Selvfølgelig er der ventetid på at få sagerne godkendt i afgiverlandet, og nogle gange vil de gerne have psykologudtalelser eller lignende. Sammenlignet med for 10 og 20 år siden har vi også set, at børnene generelt er blevet lidt ældre, også fordi processerne i afgiverlandene tager tid. Der er skærpede procedurer også i de lande, vi samarbejder med, og det tager i sig selv tid. Men de fleste børn, der adopteres, er fortsat i alderen et til fire år, og der adopteres lige så mange børn i alderen et til to år som i alderen tre til fire. Sidste år skete den hurtigste matchning på 14 dage, fra familien havde valgt land til match af barn.«

Ny godkendelse

Et usikkerhedspunkt for vordende adoptanter kan være, at de skal have godkendelsen til adoption fornyet. Hvis de har en almen godkendelse under den gamle ordning – og måske tilmed har fået afslag på en udvidet godkendelse under den gamle ordning – så kan de være i tvivl om, hvorvidt de kan re-godkendes under den nye ordning. I dag omfatter alle godkendelser nemlig adoption af børn, som tidligere ville have krævet en udvidet godkendelse.

»Man bliver aldrig re-godkendt automatisk. For dem, der har haft en gammel almen godkendelse, kræver det en evaluering af statsforvaltningen, hvor man tager stilling til, om forældrene også har ressourcer til den nye godkendelse.

FOTO: DIA

Jeanette Larsen er direktør hos DIA.

sesramme. De skal til møde i statsforvaltningen og vil blive spurgt om deres tanker. Der er nogle, der får afslag, eller som ikke ønsker re-godkendelse,« forklarer Jeanette Larsen.

Den nye adoptionslov er så ny, at der endnu ikke er høstet erfaringer om alle spørgsmål: »Det er interessant at se, om – hvis man havde fået afslag på en udvidet godkendelse efter de gamle regler – man så vil få afslag til en ny almen godkendelse. Vi har nogle ansøgere, som vi ved, har fået afslag på en udvidet godkendelse, men hvor vi ikke ved, hvad der sker, når de skal godkendes efter den nye godkendelsesramme. Men man kan selvfølgelig have fået afslag på en udvidet godkendelse – for eksempel af et barn på otte-ti år – eller noget, som slet ikke er indeholdt i den nye godkendelse. Det kommer an på, hvad man konkret blev afvist på; man får ikke automatisk afslag. Man kan også have udviklet sig ressourcemæssigt. Så der er stadig nødt til at være en konkret vurdering.«

Hvis en ansøger får afslag, anbefaler Jeanette Larsen, at de klager.

»De skal klage, hvis de ikke får en re-godkendelse. Det sker, at nogle af afgørelserne bliver lavet om. Det er også vigtigt, at nævnet får mulighed for at kigge på sagerne igen med andre briller. Adoptionsnævnet (som behandler klagerne, red.) er sammensat af nogle andre fagligheder i forhold til adoptionsområdet. Hos myndighederne ved man jo ikke, hvor man skal lægge praksis, før man har behandlet et vist antal sager. Sådan er det altid, når en ny lov skal implementeres.«

»Overordnet har vi oplevet den nye godkendelsesramme som positiv for de nye familier. De går ind til adoption på en ny og måske mere realistisk måde end tidligere. Men for en familie, som har ventet i mange år, kan det være meget indgribende at skulle vurderes på ny.« ■

Tal på adoption i 2017

- I 2017 blev der adopteret 79 børn til Danmark til 76 familier.
- Der var 10 familier på Vietnam-ventelisten, da formidlingen herfra blev sat i bero. Kun en enkelt familie valgte at stoppe deres sag. Den familie, der havde ventet længst, havde været godkendt siden 2010.

Hvor kommer DU fra? – en bog om at blive adopteret

I denne børnebog for de mindste er fortælleren det adopterede barn, den cirka etårige pige Andrea fra Colombia.

Udgangspunktet er, at det almindelige er at vokse inde i sin mors mave. Men fortællerens forældre fik ikke et barn på den måde og fik den idé, at de ville adoptere et barn. Så skulle de gennem forskellige processer, inden de kunne hente pigen. Igen i Colombia er der praktiske gøremål og ventetid. Men så bliver Andreas mor og far til mor og far, når de får Andrea, og alt bliver godt.

På sin vis fungerer det godt, at bogens fortæller er en barnestemme, der fremhæver det positive i sin livshistorie: Hendes forældre ønskede sig et barn, var igennem nogle processer, fik Andrea og blev glade. Men for nogle adoptivforældre vil fortællingen mangle en dimension: Hvor var Andrea inden børnehjemmet, hvem havde født hende, og hvorfor skulle hun bortadopteres? Det er svære emner at formidle til et lille barn, men hvis læsningen skal åbne op for en snak om det at være adopteret, så skal de emner berøres. Titlen 'Hvor kommer DU fra?' er lidt forvirrende, for det er ikke klart, hvem der stiller det spørgsmål – og det er endvidere et spørgsmål, som nogle adopterede og adoptivfamilier kan opleve som anmassende.

Bogen er oprindeligt udgivet som trykt bog i 2010 og er nu genudgivet som e-bog. Mange vil nok savne den trykte bogs sanselighed, men små børn kan sagtens bladre i en e-bog.

Historien er glidende fortalt, og illustrationerne er i børnehøjde. Det er en sød bog til de allerførste højtlesningsstunder i adoptivfamilien, men den skal suppleres med andre bøger, så snart barnet er gammelt nok til at stille spørgsmålet »hvorfor?«

AB

Hvor kommer DU fra? – en bog om at blive adopteret, af Henrik Lund og Liller Møller (illus.), e-bogsudgave 2018, Gyldendal 2018, 60 sider, 164,95 kr.

Danskernes slaver

Peter von Scholten var generalguvernør på De Vestindiske Øer og huskes som manden, der satte danskernes slaver fri i 1848. Og dermed er von Scholtens tid i Vestindien et billede på, hvordan den såkaldt civiliserede verden langsomt kom til den erkendelse, at sorte mennesker bør være ligestillede med hvide (en erkendelse, som dog ikke er sivet ind alle steder).

Første bog i Mich Vraas trilogi om slavetiden, 'Haabet', udkom i 2016. Nu har han skrevet en roman om Peter von Scholten, og dermed stiller han for anden gang skarpt på danskernes fortid med slaveri.

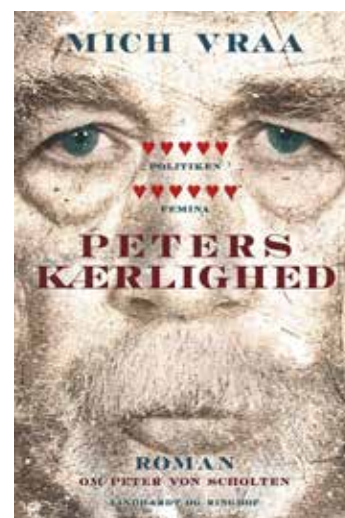
'Peters Kærlighed' er fiktion, men der er også benyttet historiske dokumenter fra 1804 til 1854. En brevveksling mellem Maria Eide og Peter von Scholten er romanens rygrad, og der bruges også bidder af Peter von Scholtens og hans elskerinde Anna Heegaards dagbøger, officielle breve, depecher og meget andet.

Romanens bud på, hvorfor Peter von Scholten handlede, som han gjorde, er forfatterens tolkning. Men skildringerne af 1800-tallets menneskesyn og hverdag bygger på historiske dokumenter og giver et troværdigt billede af, hvordan datidens mennesker tænkte.

'Peters Kærlighed' er velskrevet og medrivende, hvis man er bare den mindste smule interesseret i danskerne første forsøg udi globalisering – som ikke stiller danskerne i et særligt flatterende lys.

AB

Peters Kærlighed af Mich Vraa, Lindhardt & Ringhof 2018, 416 sider, 299,95 kr.

PODCAST

The Adoption

BBC står som regel for kvalitetsproduktioner, og podcastserien 'The Adoption' lever op til alle forventninger. Den kræver gode engelskkundskaber, men den er indsatsen værd.

I 17 korte afsnit fortæller podcasten om treårige Bethany og hendes bror Ben på to. I første afsnit er de blevet fjernet fra deres hjem, og socialrådgiveren bringer dem til en plejefamilie. Nu skal der findes en ny familie til de to søskende, for man har vurderet, at deres biologiske mor ikke kan tage vare på dem.

Serien følger søskendeparret i 19 måneder. Lytterne er med, når byretten afgør, at børnene skal tvangsadopteres, når børnenes socialrådgiver leder efter en ny familie, og når børnene møder først plejemor og senere deres nye forældre.

Noget af det mest fascinerende ved serien er, at det er lykkedes journalisten Jon Manel at få begge biologiske forældre, børnenes mormor og morfar, flere fra de sociale myndigheder, den midlertidige plejemor samt de vordende adoptivforældre i tale. Børnenes stemmer høres også, og dermed bliver historien belyst fra alle tænkelige vinkler.

Alle detaljer er slørede, men gennem samtaler med socialrådgiveren og de to søskendes biologiske mor bliver det klart, at de to børn har været overladt til sig selv sammen med nogle ældre søskende. Deres sundhedsplejerske har oplevet, at de var beskidte og sultne, og ordet vanrøgt bliver flittigt brugt af socialrådgiveren. Men børnene siger intet om, at de har oplevet noget ubehageligt.

Jon Manel stiller alle de svære spørgsmål, og vi er med, når den biologiske far siger, at han græder sig selv i søvn, og når moderen kigger på sit fotoalbum med billeder af børnene. Men vi er også med, når bedsteforældrene fortæller, at de ikke tror, deres datter kan tage sig af børnene.

Bedsteforældrene adopterer selv to ud af de i alt fem børn, der tvangs fjernes, men de har ikke ressourcer til at tage sig af hele flokken. Børnene har forskellige fædre, og myndighederne arbejder for at holde sammen på de biologiske søskendepar.

Det er rørende at være vidne til, hvor meget plejemoderen gør ud af at give børnene den blidest mulige overgang fra den biologiske mors hjem til sit. Hun erkender, at det er nyt og utrygt for dem, og hun gør meget ud af at læse dem historier, der måske kan hjælpe dem med at forstå, hvad der skal ske.

Endelig er lytterne med hos de nye forældre, både før og efter adoptionen. Det var vanskeligt for børnenes socialrådgiver Sharon at finde forældre, der ville adoptere to forholdsvis store børn, men det lykkedes, og de vordende forældre er både spændte og nervøse. Deres glæde ved at blive forældre er tydelig, og det virker til sidst, som om børnene falder til.

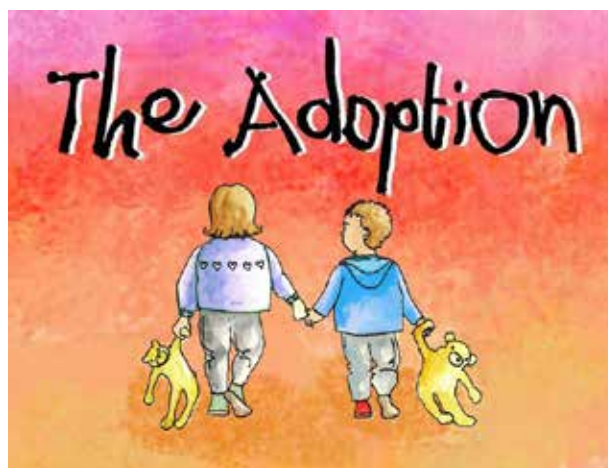
Jon Manel stiller rolige, åbne spørgsmål, og det skinner igennem, at der er tale om en social tragedie uden en enkelt skurk eller årsag til problemerne. Begge de biologiske forældre – som ikke længere er et par – elsker deres børn. Men det er tydeligt, at de har svært ved at tage sig af de små børn, for de kan ikke få øje på eller sætte ord på børnenes behov. Moderen siger, at hun ville kunne være en god mor, hvis bare hun fik mere støtte fra det offentlige. Men samtidig tror ikke engang hendes egne forældre på, at hun er i stand til at passe ordentligt på børnene. Bethany og Ben er hendes fjerde og femte barn, og alle fem bliver tvangsfjernet. Straks efter bliver moderen gravid igen, og det sjette barn bliver tvangsfjernet lige efter fødslen.

Man kunne indvende, at forholdene, der fører til adoptionen i podcasten, er meget anderledes end danske forhold. Og det er sandt, at der er langt flere tvangsadoptioner i Storbritannien end i Danmark. Storbritannien har faktisk den højeste tvangsadoptionsfrekvens i EU, og en ny rapport kritiserer de sociale myndigheder for at være for hurtige til at iværksætte tvangsadoptioner og for at tvangsfjerne en forholdsvis stor andel børn fra roma-familier. Det hævdes, at tvangsadoption bruges til at løse problemer i familier, hvor de egentlige udfordringer er fattigdom.

Men med det in mente er det alligevel interessant at lytte til de overvejelser, som parterne – forældre, bedsteforældre, plejemor, adoptanter og socialrådgivere – har. Uanset hvilket land man bor i, vil overvejelserne være de samme. Og hvis man på nogen måde er interesseret i adoption, er det berigende at lytte til de tanker, som podcasten formidler.

'The Adoption' er ikke fordømmende over for nogen, men fokuserer på processen i en tvangsadoption uden at tage parti. Det er en vanskelig opgave, men lykkes fuldt ud.

AB

Podcasten blev i november 2017 sendt på BBC Radio 4's aktualitetsprogram 'The World at One', som svarer til Orientering på P1. Nu er alle 17 afsnit tilgængelige som podcast. Hent 'The Adoption' på iTunes, eller hvor du ellers henter podcasts.

*Pelle Hvenegaard
med datteren
Zoe Ukhona.*

PRIVATFOTO

Fortællingen om en families tilblivelse

Pelle Hvenegaard er helt åben om barnløshed og adoption i sin bog 'Kære Zoe Ukhona', der fortæller om at adoptere en datter fra Sydafrika.

AF ANNA BRIDGWATER

Alle børn har behov for at høre historien om, hvordan lige præcis deres familie blev til – og mange forældre skaber en særlig fortælling om, hvordan familien blev skabt.

Hjemme hos Pelle Hvenegaard og hans kone Caroline fandt blomsten og

bien hurtigt hinanden, men storken lod alligevel vente på sig. Sådan beskriver Pelle Hvenegaard i forordet til bogen »Kære Zoe Ukhona« baggrunden for, at parret adopterede deres datter. Den lange og mere detaljerede version er foldet ud på bogens

sider. For Pelle Hvenegaard havde lyst til at give fortællingen om, hvordan et par blev til en familie, videre til sin toårige datter. Hun er født i Sydafrika og fik danske Pelle og Caroline som sine forældre, da hun var ni måneder gammel.

»Det er dybest set en bog skrevet til vores lille pige, og nu kan andre læse med.«

Åbenhed

For Pelle Hvenegaard er det ikke selve begivenhederne, men følelserne bag, der er vigtige.

»Jeg synes, at rigtig mange mennesker har rigtig mange holdninger, og jeg synes, at der måske i virkeligheden er for få følelser. Hvis man virkelig skal blive klogere, så skal man også komme ind på følelserne – hvad det er for nogle følelser, vi har været igennem. Når jeg endelig åbner op, så vil jeg også godt aflevere det hele.«

I sin bog er Pelle Hvenegaard meget åben. Helt åben, faktisk. Vi er med, når han skal levere en sædskat på fertilitetsklinikken, og vi er med, når hans kone Caroline får lagt æg op i underlivet, og når hun bryder sammen af stress. Men datterens ret til et privatliv vil han ikke røkke ved.

»Det her er min historie og selvfølgelig også Carolines, og hun har også været med på sidelinjen. Udgangspunktet er den vilde proces med et håb om, at andre kan bruge det. Hvis andre skal kunne spejle sig i vores historie – når de sidder med alle følelserne – så er jeg også nødt til at skrive mig ind i det, der er svært.«

Men åbenheden betyder ikke, at det er alle detaljerne fra familiens liv, der er taget med i bogen. »Jeg har også prøvet at beskytte Ukhona i forhold til hendes historie og følelsesmæssige udvikling, og hvad hun kommer med i bagagen. Det er hendes historie. Det er noget andet.«

Lang og hård proces

Pelle Hvenegaard tror og håber på, at bogens åbenhed kan hjælpe andre, der møder de samme udfordringer.

»Det er vigtigt at prøve at forstå, hvad det er, der sker. Man er nødt til at kende følelserne og dykke ned i dem, så man kan forstå og anerkende den grundlæggende store smerte og sorg og alle de andre følelser, så man kan hjælpe hinanden igennem.«

Der gik seks år, fra Pelle og Caroline besluttede sig for at få børn, indtil de fik deres datter. Undervejs i skrivepro-

cessen har Pelle genopdaget hele den opslidende proces, som parret ikke havde tid til at bearbejde undervejs i fertilitetsbehandlingen.

»Det har været en vild proces. Det er først her i tilbageblikket, at det står klart for mig, hvor voldsomt det egentlig har været.«

Pelle og Caroline er nok ikke det eneste par, som har oplevet, at de ikke kunne overskue fertilitetsbehandlingen, mens de stod i det.

»Det er en smerte hver dag at tænke på, at vores lille pige også har en biologisk mor, som ikke har hende.«

»Det allersværeste valg har nok været hele det med at stoppe fertilitetsbehandlingen. Der er et behov for at tage snakken om, hvor langt man vil gå. Hvad vil man lade sig byde? Vi endte jo også med at gå for langt. Vi tog imod et donoræg til sidst, uden at Caroline havde mærket efter, om hun var klar til det. Bagefter fandt hun ud af, at hun faktisk ikke var det.«

For Pelle Hvenegaard har skriveprocessen fungeret som en bearbejdelse af hele processen. »Det er faktisk også først, mens jeg har siddet og skrevet det, at de sidste brikker er faldet på plads. Der er nogle af de brikker, jeg faktisk gerne ville have haft på plads tidligere.«

Set i bakspejlet erkender Pelle, at der er ting, han ville have gjort anderledes, hvis han havde haft en anden indsigt.

»Jeg skriver om et par tidspunkter, hvor jeg ikke synes, jeg var der 100 % for Caroline. Der er blandt andet en gang, hvor jeg tager til håndboldkamp med min lillebror uden at forstå, hvor voldsomt det er – det, hun går igennem. Men det er rigtig, rigtig vigtigt at forstå de voldsomme følelser, der er i spil. Folk bliver skilt i denne proces, og det vil man jo gerne undgå ... Men jeg kan

godt forstå, hvis denne proces kan en rive folk fra hinanden.«

Vigtige samtaler

Pelle og Caroline erfarede undervejs, at de ikke kunne dele deres oplevelser med nogle af de mennesker, der stod dem nærmest – ikke fordi, der var noget i vejen med de pågældende, men fordi deres livssituationer var så forskellige.

»Det er meget sigende, hvor meget vi faktisk har flyttet os fra nogle mennesker og har isoleret os. Vi har erkendt, at der er nogle mennesker, man ikke kan snakke med det her om. Men så må man finde nogle andre mennesker og nogle andre fora, så man får talt med nogen.«

Det gælder måske især fertilitetsbehandlingen, som Pelle Hvenegaard synes, er tabuiseret. »Man sidder jo der med en masse andre mennesker i de venteværelser ... det er ikke, fordi snakken skal foregå lige der, men man er jo ligestillet.«

Det er Pelle Hvenegaards håb, at læserne kan bruge bogen til at se, at de ikke er alene. »Jeg håber, at folk både kan spejle sig i det, jeg skriver, men også, at de kan se, at det er vigtigt, at de finder nogen at snakke med. Det er derfor, jeg synes, at de adoptionsforberedende kurser var så fantastiske. Man bliver tvunget ind i et fællesskab og finder sammen med nogen, der står i samme situation. Alt det burde også ligge i hele fertilitetsbehandlingsprocessen.«

Det har også været vigtigt for Pelle Hvenegaard at indse, at han og Caroline også var nødt til at finde ligestillede, de kunne tale med, da de blev en adoptivfamilie.

»Vi havde et ønske og en tanke om, at vi bare skulle være tæt på vores venner med små børn, så kunne vi dele oplevelsen. Men det er bare noget andet for os. Så vi har fået skabt alternative mødre-fædregrupper med andre adoptivfamilier.«

Adoptionsprocessen

Drømmen om et biologisk barn er for mange længe om at dø. Og på de adoptionsforberedende kurser mødte Pelle og Caroline mange vordende adoptanter, som ikke havde sagt helt farvel til den første drøm.

»Vi oplevede jo på de kurser alle dem, der ikke var afklaret. Men for os har adoption været en mulighed lige fra starten. Det har gjort det meget lettere mentalt. Det har aldrig været det næstbedste. Vi har været privilegerede, fordi vi altid havde adoption i tankerne. Det er jeg enormt glad for, når jeg tænker på, at vores lille pige kan læse allerede på side 20, at vi snakker om adoption, og at det er et reelt positivt valg.«

Pelle Hvenegaard og Caroline gik glade i gang med ansøgningen om adoption. »Det var en kæmpe lettelse at slippe for fertilitetsbehandling og sige »vi er færdige«. Vi gik i gang med adoptionsprocessen i den overbevisning, at vi ville få et barn. Og det gav ro.

Bag om forfatteren

Pelle Hvenegaard blev kendt som drengen Pelle i Bille Augusts film 'Pelle Erobreren' fra 1987. Siden er Pelle Hvenegaard jævnligt dukket op på danskernes tv-skærme som vært i programmer som dating-programmet 'Dagens Mand'. Han har også arbejdet som skuespiller som voksen.

I dag er Pelle Hvenegaard 42, uddannet journalist og arbejder som tv-producer og -vært. Han er desuden ambassadør for Børnehjælpsdagen. Han er gift med Caroline Gullacksen Hvenegaard, som har sagt sit job op for at forlænge sin barsel. Familien bor på Christianshavn og overvejer, om de skal adoptere en søskende til Zoe Ukhona.

Men sådan er det jo faktisk ikke, og vi blev klogere. Det er ikke mejstet i grænser.«

I løbet af den tid, hvor Pelle og Caroline ventede på deres datter, blev der lukket for adoptioner fra flere lande, og nogle vordende forældre måtte opgive drømmen om at adoptere. Det skabte nervøsitet, men det var ikke den eneste bekymring.

»Så er der angsten for at blive syg. Der er mange ting, der spiller ind. Det gik op for os, hvor hamrende hård og stressfuld den proces er, hvor man går og venter. Der er så mange usikre elementer.«

Nye erkendelser

Når man læser 'Kære Zoe Ukhona', er det tydeligt, at både Pelle Hvenegaard og Caroline har været i stand til at rykke sig mentalt og erkende, når de er blevet klogere. For eksempel skriver Pelle i bogen, at både han og Caroline i begyndelsen håbede på at adoptere et hittebarn uden kendt historie. Men de indser undervejs, at det bedste for et barn er at kende sin egen historie.

Noget andet, der var nyt for parret, var oplevelsen af at være klienter i et system, man ikke har indflydelse på. »Det med ikke at være herre over sit eget liv er noget af det mest stressfyldte, man kan udsætte nogen for. Det er også en vigtig erkendelse. Jeg vil ikke afskrække nogen, men man er nødt til at indse, hvor pissehamrende hård adoptionsprocessen er. Jeg tror aldrig, at jeg har følt så stor afmagt eller følt mig så umyndiggjort, som da vi ventede på afgang om, hvorvidt vi blev godkendt. Det var voldsomt at opleve, hvad den afmagt gør.«

Pelle Hvenegaard og Caroline var igennem mange år med ventetid: De ventede på at finde ud af, om fertilitetsbehandlingen virkede. De ventede på at blive godkendt til adoption. Og så ventede de på et barn. Og undervejs fyldte spekulationerne meget. Men drømmen om et barn må ikke fylde det hele, mener Pelle Hvenegaard.

»Man er også nødt til at skubbe det lidt væk en gang imellem, når man ikke kan ændre på tingene. Vi kunne have ligget i fosterstilling i seks år, men der har vi virkelig forsøgt at bruge livet.

Eskapisme er nyttig. Men problemerne forsvinder selvfølgelig ikke af den grund.«

Ukhona på Instagram

I dag har Pelle og Caroline lagt ventetiden bag sig og lever et liv, hvor datteren er i centrum. På Pelle Hvenegaards Instagram-profil kan man se videoer og billeder fra familiens liv. Der er især mange videoer med Ukhona, alene eller sammen med Pelle, og knap 90.000 mennesker følger med. En video med Pelle og Ukhona har typisk mere end en kvart million visninger, og der er masser af positive kommentarer.

Pelle havde ikke forudset, at så mange mennesker ville følge med i datterens liv, og derfor har han naturligvis overvejet, hvad det betyder, og om det er en god idé.

»Jeg er blevet tvunget til at forholde mig til det, fordi det er blevet så stort. Vi er blevet nødt til at overveje, hvad det har af konsekvenser.«

Der er to aspekter, mener Pelle. »Det ene er, at børnene ikke kan sige til eller fra, og nogle mennesker mener, at det overskrider børnenes basale rettigheder. Men jeg tænker, at det er forældrenes afgørelse. Sådan er det jo med alt i livet. Skal børnene ud at rejse? Hvad skal de spise? Hvor skal de gå i skole? Det er mor og far, der træffer alle de valg og tager ansvar for det.«

Det andet aspekt er, at når man er kendt, så har andre mennesker en mening om en, før man overhovedet har mødt dem. Det ønsker Pelle Hvenegaard ikke for sin datter.

»Jeg kommer til at trække hende fuldstændig væk fra de sociale medier i løbet af et år, fordi jeg ikke vil have, at hun skal vokse op og være kendt. Det har jeg selv prøvet, siden jeg var med i 'Pelle Erobreren', da jeg var 12 år. Jeg har selv oplevet det med at vokse op med en bevidsthed om, at folk vidste, hvem jeg var. Så tænker man på, hvordan man bliver opfattet. Jeg kan se, at det nok kan have store konsekvenser for hende på sigt. Derfor vil jeg trække stikket. Jeg tror, at der vil gå nogle år, og så er hun glemt igen.«

Men foreløbig synes forfatteren ikke, at hans åbenhed på de sociale

ANMELDELSE 1

Vejen til forældreskabet

'Kære Zoe Ukhona' er Pelle Hvenegaards bog til sin datter, men den handler meget, meget lidt om datteren. Læseren følger parret Pelle og Caroline fra deres første møde og indtil den dag, de får overdraget deres datter en eftermiddag i Sydafrika.

Derfor vil bogen appellere mest til læsere, som gerne vil læse om og måske genkende de hårde processer, som det er at gå igennem fertilitetsbehandling og derefter adoptionsprocessen. For de læsere, som er tæt på de begivenheder, vil det helt sikkert have en værdi at læse om de intime ople-

velser undervejs i forsøget på at blive en familie. For det er emner, der ofte er tabubelagte, og Pelle Hvenegaard (og hans kone Caroline) skal have ros for at skrive så åbent og ærligt. Det skal de nok møde kritik for – og det gjorde de allerede, inden bogen udkom.

Bogen er skrevet med en energi og livslyst, som er berigende, hvis man selv står midt i den svære proces med at blive forælder.

AB

medier er problematisk. »Jeg kan også se, at den Instagram-profil gør noget positivt. Det giver folk et smil på læben. Alene det er meget værd. Så er der selvfølgelig et aspekt i forhold til adoption. Det viser, at man kan være en fuldstændig almindelig familie, og jeg håber, at det synliggør det med at være hvide forældre med et mørkt barn. Det er en anden måde at være familie på, og der er rigtig mange adoptivforældre og adopterede børn, der følger med.«

Endelig synes Pelle Hvenegaard, at det har en værdi, at det først er fremmest ham som far, der er sammen med Ukhona på Instagram. Sammen viser de deres cykelhelme frem, besøger børnetandplejen og laver julegaver. »Det har vist mænd, at de kunne holde lidt mere fri og tage barsel. For mig toppede det, da jeg fik en besked fra en, der skrev: »Jeg troede bare, jeg skulle holde tre ugers barsel, men efter jeg har fået inspiration fra dig, så tager jeg et halvt år.« Jeg blev simpelthen så glad.«

Kritik og privilegier

Pelle Hvenegaard er klar over, at der er mennesker, som vil synes, at han er for meget, når han fortæller om så private ting som barnløshed og adoption. Men han ved, at der forskel på omver-

denens forestillinger og den virkelige Pelle.

»Jeg møder stadig folk, der tror, jeg er en bulderbasse fra 'Dagens Mand', men hvis folk ikke er klar over, at jeg også er meget mere, så har de alligevel ikke haft indflydelse på mit liv, og så er jeg ligeglad. Det er enormt vigtigt, at man lever sit liv for sig selv.«

Pelle Hvenegaard håber naturligvis på, at læserne vi tage godt imod bogen: »Det er klart, at det altid er dejligt, hvis nogen kan bruge den positivt. Det er det, der er håbet. Men jeg har egentlig ikke tænkt den tanke, at den kunne gøre nogle mennesker sure. Det må jeg tage med, hvis det er.«

I disse år møder adoption en del kritik, fordi det kan ses som symptom på verdens ulighed. Pelle Hvenegaard er klar over kritikken, men han er ikke enig.

»Jeg skriver, at adoption er et smukt møde mellem mennesker, hvis behov passer sammen.«

Pelle Hvenegaard er bevidst om, at han i en fuldstændig retfærdig verden ikke ville have mulighed for at adoptere. »Jeg kan godt se, at der er en helvedes masse problemer i verden. Stod det til mig, så var der ikke fattigdom og armod og misbrug, der gjorde, at folk ikke kunne have deres børn hos sig. Jeg ville ønske, at der ikke var nogen børn,

der har brug for nye forældre. Det er en smerte hver dag at tænke på, at vores lille pige også har en biologisk mor, som ikke har hende. Det er dybt tragisk.«

Men Pelle Hvenegaard tror, at der vil findes adoptioner, så længe der findes mennesker. »Gennem hele verdenshistorien har man taget de børn til sig, som andre ikke kan magte. Der findes fattigdom og armod ude i verden, og problemet er, at der også findes mennesker, der vil udnytte den situation. Der er mange dårlige mennesker.«

Netop fordi han er bevidst om sit eget privilegium, må der gerne være et større formål med de ting, Pelle Hvenegaard kaster sig ud i. Kigger man efter på hans Instagram-profil, vil man se, at Ukhona ikke er den eneste, han bruger sin energi på. En ung dreng ved navn Abdul dukker også op, for Pelle Hvenegaard har valgt at støtte et uledsaget flygtningebarn – som i mellemtiden er fyldt 18 – ved at skaffe ham en advokat, som kan hjælpe med at søge om opholdstilladelse.

»Det er kun èt menneske, vi hjælper, men det gør en stor forskel for ham. Hvis det lykkes os at få opholdstilladelse til ham, vil det give en glæde, som vi aldrig vil få på andre måder.« ■

Bogen 'Kære Zoe Ukhona' udkommer på People's Press i april 2018.

ANMELDELSE 2

'Kære Zoe Ukhona' af Pelle Hvenegaard

AF KIM WITTHOFF

Det er ikke ualmindeligt inden for bogbranchen, at forlag opsøger personer, som er kendte fra medierne – det være sig sportsstjerner, skuespillere eller realitystjerner – og beder dem om at skrive en bog om deres liv. Hvorvidt Pelle Hvenegaards bog er sådan et »bestillingsarbejde«, skal jeg ikke kunne sige. Ikke desto mindre har den to træk, som ofte går igen i den slags udgivelser: Den får alt, hvad den kan trække på følelser, og kendiseffekten udnyttes mere eller mindre smagfuldt; selv Matt Damon får vi et glimt af! Udgivelsen 'Kære Zoe Ukhona' er trods forfatterens ønske om ærligt at beskrive sin personlige adoptanthistorie på flere områder problematisk, både som bog og som medieprodukt.

I beretningen følger vi Pelle Hvenegaard og hans kone i en periode på seks år fra deres første blind date, til de er blevet etableret som familie med deres adopterede sydafrikanske datter. Vejen frem til at blive forældre har, som den bliver beskrevet, været både lang og tornebestrøet, og som læser får man indblik i parrets op- og nedture.

Men som vidnesbyrd om en adoptionsproces er teksten dog for rodet. Forfatteren kommer jævnligt med smart-i-en-fart-formuleringer, som givetvis gør sig godt i den kulørte del af medieverdenen, men som virker malplacerede i en adoptantfortælling. Samtidig bliver beretningen ofte afbrudt af causerende passager og livsfilosofiske betragtninger, der på ingen måde beriger teksten – snarere tværtimod. For eksempel skurrer fattigdomsromantikken i beskrivelsen af livsglæden på Cuba, og man krummer næsten tæer, når man læser sætninger som: »Humor og menneskeligt overskud er heldigvis ikke indkomst- eller socialklassebestemt.« Eller: »Det gode er jo, at det lykkelige liv

ikke nødvendigvis leves med den højeste IQ (...) I bund og grund handler det vel om at lære at elske sig selv og den, man er.« Eller: »For mig er der vigtigere ting i livet end penge.«

Man kunne have ønsket en refleksion hos forfatteren over hans rolle i adoptionssystemet, et system af udveksling af penge og mennesker på tværs af grænser, hvor formålet er vestlige pars følelsesmæssige tilfredsstillelse. I stedet videreføres forestillingen om transnational adoption som en frelsende handling, hvor hjemtagelsen af datteren oven i købet tilskrives biologiske egenskaber med anvendelsen af problematiske metaforer som »at komme til verden« og »fødsel«.

Desværre er teksten også gabende tom for tanker om racisme, hvilket må siges at være meget betænkeligt, eftersom den adopterede er en sort pige fra Sydafrika. Mener Pelle Hvenegaard måske, at der ikke findes racisme i Danmark? Bogen kan heller ikke sige sig fri for en romantisering af farvede mennesker, som virker generende. Særlig ubehagelig er en passage fra Sydafrika, hvor forfatteren uden videre kolporterer en åbenlys racistisk hvid guides beskrivelse af, at »rigtig mange sorte har det med at drikke sig fra sans og samling, hver søndag når de har fri.« Flot, Pelle!

Et andet og ikke mindre problem i bogen er dog den måde, forfatteren bruger sin datter på. Pigen figurerer på bogens stærkt følelsesappellerende omslagsfoto, hendes navn indgår i bogens titel, og hele beretningen er skrevet som en personlig beretning til hende om tiden før og efter hendes adoption.

Det siger sig selv, at udformningen af teksten, som om den er fortalt direkte til datteren, er ren formel; bogen

er et medieprodukt, som skal sælges i så mange eksemplarer som muligt. Følelser sælger, og kendte menneskers følelser sælger, og man kan spørge, om Pelle Hvenegaard ikke burde have holdt sig fra at inddrage sin datter, der ikke har haft mulighed for at sige fra, i sin beretning, der først og fremmest handler om ham selv.

Til bogudgivelsen er knyttet en planlagt foredragsrække flere steder i landet, og firmaet Athenas udbyder samme foredrag i deres onlinekatalog. Igen bruges datteren både i foredragets titel, 'Min kamp for at blive far – Kære Zoe Ukhona', og på det tilhørende foto af hende og Pelle Hvenegaard. Marketingsmøllen kører med den adopterede som galionsfigur uden hensyntagen til hendes personlige integritet og blufærdighed. En sådan upassende udnyttelse af det adopterede barn havde jeg gerne været foruden. ■

Bogen 'Kære Zoe Ukhona' udkommer på People's Press i april 2018.

Kim Witthoff

Anmelderen er vejleder, litterær oversætter og aktiv i det adoptionskritiske miljø.

Anmelderen skriver her om bogen 'Kære Zoe Ukhona', som er omtalt på de foregående sider.

FILMEN 'TWINSTERS'

To forskellige sind

Engang i november 1987 blev der født et par enæggede tvillinger i den sydkoreanske by Busan. Pigeren bliver adskilt og bortadopteret gennem to forskellige adoptionsbureauer. Den ene pige havner i marts 1988 i New Jersey, USA, og får navnet Samantha Futerman. Samtidig bliver den anden pige adopteret af et fransk ægtepar, får navnet Anaïs Bordier og vokser op i Frankrig.

En dag ser en af Anaïs' venner en video på YouTube og tror, det er Anaïs, han ser. Han viser Anaïs et billede fra videoen, men der er ingen sluttekster, så de kan ikke finde ud af, hvem der optræder i videoen. Et par uger efter falder vennen over en trailer fra en tv-serie, hvor den samme pige optræder. Denne gang er der sluttekster på videoen, og via Facebook kontakter to venner den skuespiller, der ligner Anaïs på en prik.

Ligheden mellem de to er slående, og Samantha og Anaïs skriver frem og tilbage over de sociale medier. De taler sammen over videoopkald, de skriver hyggelige, små beskeder og kredser om muligheden for, at de er tvillinger. Derfor får de lavet en DNA-test, som skal bevise eller afvise, at de er søstre.

Men inden testresultaterne er klar, rejser Samantha fra Los Angeles, hvor hun bor, til London, hvor Anaïs studerer mode. Omgivet af familie og venner ses de to unge kvinder for første gang, og mens de er i London, får de svar på deres DNA-tests. De er enæggede tvillinger.

De to kvinder føler, at de har en stærk forbindelse, og i tiden efter rejser Anaïs til Los Angeles for at besøge Samantha. Senere rejser de to kvinder – den ene over Rusland, den anden over Stillehavet – til Sydkorea for at mødes, gense deres fødeland og sammen besøge deres to forskellige plejemødre. Samanthis adoptionsbureau kontakter kvindernes biologiske mor, men hun nægter nogensinde at have født børn og slet ikke tvillinger. Men kvinderne og deres familier oplever, at de er blevet

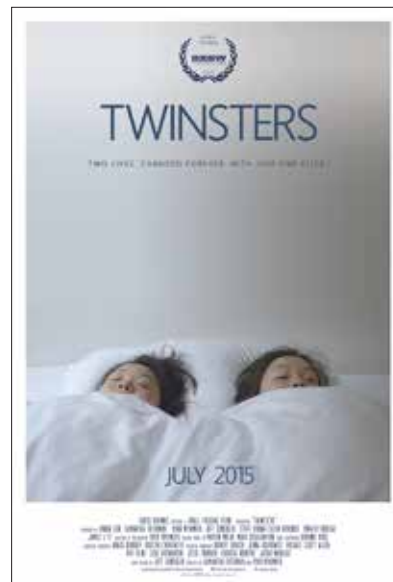
beriget. Som en af Samanthis adoptivbrødre siger, så har kontakten til Anaïs givet ham en søster mere.

Noget af det mest tankevækkende ved historien er, at de to kvinder, som ligner hinanden på mange punkter, og som både elsker og kan lide hinanden, er meget forskellige af sind. Samantha er livlig, udadvendt og optimistisk, hvor Anaïs er tungsindig og hele livet har kæmpet med en oplevelse af eksistentiel ensomhed. Filmen er lavet af Samantha, som arbejder som skuespiller, og som lige fra den første kontakt optager videodagbøger og opkaldene med Anaïs og bliver filmet af en ven. Derfor lærer man som tilskuer Samantha og hendes familie bedre at kende end Anaïs og hendes familie. Men alligevel tegner filmen også et billede af to forskellige måder at møde sin skæbne og åbner op for overvejelser om arv og miljø. Var der noget i Samanthis og Anaïs' forskellige oplevelser som børn, som har betinget deres forskellige sind? Eller er de født meget forskellige? Samantha udtrykker, at hun ikke kunne ønske sig et bedre liv end det, hun har fået hos sin amerikanske familie. Anaïs udtaler sig ikke så direkte, men hendes tvetydighed er mærkbar.

På den måde eksemplificerer filmen forestillingen om den lykkelige og den ulykkelige adoption, og den gør det uden at komme med lomme filosofiske forklaringer.

Filmen kommer ikke ind på, hvornår og hvorfor tvillingerne er blevet skilt ad, og heller ikke på rejsen til Sydkorea får de svar. Samantha og Anaïs undgår i filmen at tale om, hvad der eventuelt ligger bag deres bortadoption, men den rådgiver, de taler med i Sydkorea, nævner skam som mulig årsag.

En anden detalje, som filmen ikke går i dybden med, er, at adoptionsbureauerne – eller i hvert fald det ene – har videregivet falske oplysninger om kvindernes ophav. Nogle kan måske

synes, at filmen går for let hen over adoptionens skyggesider. Men filmens ærinde er ikke at kritisere nogen. I stedet fokuserer den udelukkende på glæden ved at finde en ukendt søster.

Historien er også fortalt i en bog, som ikke bidrager meget til historien, og de punkter, der ikke udfoldes i filmen, bliver ikke uddybet i teksten.

Filmen er finansieret af private donationer via Kickstarter, men selvom den er skabt af et privat initiativ, har den et professionelt præg. Den er tilgængelig på Netflix og værd at se for alle, der har en interesse i spørgsmål om arv og miljø, adoption og familiebånd. Og den er rørende, når den viser de to kvinders begejstring ved at genkende sig selv i en andens ansigt.

AB

'Separated @ Birth: A True Love Story of Twin Sisters Reunited' af Anaïs Bordier og Samantha Futerman, købes via amazon.com.

Filmen 'Twinsters' er instrueret af Samantha Futerman og Ryan Miyamoto, 2015. Kan ses på Netflix.

STILL: CATHERINE PATTINAMA COLEMAN

The Return

– en film om tilbagerejser

Det er et menneskeligt behov at vide, hvor man stammer fra. Men som adopteret kan man ikke altid være 100 % sikker på, hvad sandheden om ens baggrund er. Det har Malene Choi lavet en film om.

AF ANNA BRIDGWATER

Malene Choi er født i Sydkorea og opvokset i Danmark, og hun ved meget lidt om sin egen baggrund. Den usikkerhed – og søgen efter den viden, der kan mane usikkerheden i jorden – er temaerne i hendes film 'The Return'. Og ligesom i det virkelige liv, så er det i filmen ikke altid til at vide, hvad der er virkelighed, og hvad der er opdigtet.

Filmen handler om Karoline og Thomas, to dansk-syd-koreansk adopterede, som vender tilbage til Sydkorea for første gang. Mødet med deres fødeland hvirvler Karoline og Thomas ind i en storm af følelser, der tvinger dem til at undersøge deres egne identiteter.

Udgangspunktet for filmens handling er KoRoot Guest House i Seoul. Stedet har eksisteret i mange år som et hus, hvor kun adopterede fra Sydkorea kan bo, og hvor også filmens

Karoline og Thomas bor. De to spilles af Karoline Sofie Lee og Thomas Hwan (kendt bl.a. fra DR's tv-serie 'Bedrag'), men filmens Karoline og Thomas er ikke lig med virkelighedens Karoline og Thomas.

Fiktion og virkelighed

På KoRoot møder filmens Thomas og Karoline andre adopterede, som deler deres historier i filmen, og de to danske skuespilleres oplevelser i Seoul er næsten helt opdigtede, forklarer Malene Choi. Men kun næsten. »Når Karoline går til møde med den formidlende organisation Holt, så er det hendes egne adoptionspapirer, hun har med. Den del af sig selv ville hun gerne bringe ind i filmen.«

Filmens Thomas finder og møder sin biologiske mor, og den scene, hvor mor og søn spiser middag sammen for første gang – sammen med Karoline

og en tolk – er både akavet, rørende og meget troværdig.

»Med Thomas har jeg skrevet mig frem til, at han møder sin biologiske mor, men det er ren fiktion. Han er uddannet skuespiller, og moderen i filmen er også uddannet skuespiller. Så kunne vi bedre iscenesætte mødet. Jeg ville heller aldrig tillade mig selv at filme nogen, når de mødte deres biologiske familie for første gang. Det er meget privat,« siger Malene Choi.

Helt ægte er derimod nogle klip med tre voksne adopterede amerikanere, som også bor på KoRoot. »Jeg ville gerne skabe en filmfortælling om autentiske mennesker, og at der var nogle rigtig adopterede med i filmen, for at den skulle virke ægte. Malene boede på KoRoot før optagelserne, hvor hun mødte andre adopterede, som hun introducerede Karoline og Thomas for, så disse møder med andre adopterede er ægte.«

Den ene af de tre adopterede, amerikanske Jace, siger til Thomas, at hans adoptivfamilie har bedt ham vælge mellem dem og Sydkorea, for de kan ikke rumme, at han har behov for at søge sine rødder.

»Med Jace havde Thomas allerede etableret en kontakt, og så spurgte jeg, om han havde lyst til at være med i en scene. Derfor er der en scene med, hvor

Thomas og Jace taler sammen, men de bestemmer selv, hvad de taler om.«

Ægte kontakt

I andre scener taler Karoline med en adopteret kvinde, som fortæller om at gense sine biologiske forældre for første gang. Samtalerne mellem Thomas, Karoline og de adopterede, de møder, virker varme og ægte, og det ser ud, som om der er en umiddelbar forbindelse mellem de adopterede, der møder hinanden på KoRoot Guest House.

»Stedet giver i sig selv en ramme, hvor man føler, at man er i samme båd, når man bor der. Man har samme livsvilkår. Man er adopteret, og det er det, man har til fælles. Så man får en forbundethed, og man finder ligheder. Derfor lærer man hinanden rigtig godt at kende. For nogle er det første gang, de taler om det at være adopteret.«

De forbindelser, der skabes på KoRoot, varer længere end blot til det enkle ophold, fortæller Malene Choi. »Det giver en grobund for længerevarende forbindelser mellem mennesker, og vi holder kontakt med hinanden.«

I filmen tager Thomas og Karoline i byen med en gruppe af de andre adopterede, og det er meget typisk for adopterede, der møder hinanden på KoRoot.

»Man møder nogen, man ellers ikke ville møde, og så går man i byen. Det er en måde at lære hinanden at kende på.

Malene Choi

Malene Choi er 44 år, opvokset på Midtsjælland, har studeret arkitektur og er uddannet dokumentarfilminstruktør fra Den Danske Filmskole.

Seoul er en ungdomsby, hvor man går helt vildt meget ud og spiser og drikker.«

Og så er det befriende at slå sig løs sammen med ligesindede. »Folk havde også sådan nogle heftige historier, at det blev en ventil at gå i byen,« fortæller Malene Choi.

Fælles skæbner

Samværet med de andre adopterede kan på andre måder være et frirum for adopterede.

»Man får nogle brikker til sin identitet ved at være sammen med ligestiliede. Når man hører de andres historier, kan man genkende sig selv og sit eget liv. Det er ikke altid noget, man selv har tænkt over, men man kan genkende sig selv og tænker »sådan havde jeg det også dengang«. Man opnår nogle erkendelser ved at møde nogen, der har samme skæbne som en selv.«

I mødet med andre, som de adopterede deler skæbne med, får de detaljer, som de kan bruge til at udbygge deres egne historier, hvis de mangler konkret viden, fortæller Malene Choi.

»Det sker i høj grad, fordi der er store tomme huller i vores historier. Derfor er det, som om andres fortællinger om at være adopteret og møde deres biologiske familie kan gå hen og blive mine oplevelser. Man kan sammenstykke en sammenhængende historie om det at være adopteret. Store dele af mit liv er ukendt; der er intet at finde om de første elleve måneder af mit liv. Så fylder jeg det ud med de andres historier: Det kunne have været sådan og sådan ...«

Åben slutning

The Return er en film, der giver sig god tid, og på den måde ligner filmen det virkelige liv.

»Der findes jo også tomrum i det virkelige liv, og filmen viser bare et udsnit af livet. Det er virkeligheden, der udspiller sig foran dig. Det er ikke en film, der er sat i verden for at underholde,« siger Malene Choi.

»Jeg vil gerne have, at tilskueren ser, at adoption ikke slutter, når man ankommer til en dansk familie, men det er noget, der bliver ved igennem hele ens liv. I Sporløs er det, som om man møder sin familie på sin første tilbagerejse, og så er man afklaret. Men når

man tager på sin første rejse tilbage, kan man faktisk blive mere forvirret end før. Måske kommer man hjem med endnu flere spørgsmål.«

Den forvirring vil Malene Choi gerne formidle til tilskueren.

»Meget af mit eget liv er en blanding af noget, der er rigtigt, og noget, der er opdigtet. Man ved aldrig, hvor informationerne kommer fra og, om de er rigtige eller falske. Derfor er det interessant, at publikum heller ikke rigtig ved, hvad der er rigtigt og forkert. Det ved vi adopterede faktisk heller ikke.«

I filmen vælger Thomas at blive i Sydkorea, mens Karoline er på vej hjem. Det forklarer Malene Choi sådan her: »Thomas bliver ramt af noget, der er større end ham selv. Man kan få en længsel efter at blive derude, fordi der er så meget, man gerne vil have svar på. Så den første rejse kan være en åbning til flere rejser og endnu større undersøgelse af ens identitet. Jeg vil gerne skildre, at der er mange dobbelttredede følelser i det at være adopteret. Man åbner en dør, og der kommer alt muligt, som man ikke ved, hvad er.«

Filmens ender med, at Karoline tager ud til sin fødeø og går ud i en marsk ved havet, hvor tidevandet har trukket sig tilbage. »Hun træder ud i et nyt ukendt landskab. Der er en horisont, der giver en følelse af uendelighed og åbner op for en større verden, som hverken er Danmark eller Sydkorea. Billedet fortæller, at rejsen fortsætter. Så det er hverken en god eller en dårlig slutning.«

Kulturel identitet

Også Malene Choi har ledet efter sin egen identitet. »Da jeg begyndte at kigge på det, så manglede jeg en dyb forbindelse til, hvor jeg kommer fra. Jeg mangler halvdelen af min identitet – den sydkoreanske del af mig. Den sydkoreanske identitet handler jo også om ens forbindelse til Sydkorea, og hvor man kommer fra, og hvem man er,« fortæller Malene Choi.

»Der er mange grunde til, at man søger en fælles identitet i det at være bortadopteret til Vesten. Det er nogle særlige erfaringer, som man ikke kan dele med andre, kun med hinanden. De er ret svære at forstå. Man står lidt mellem begge kulturer.«

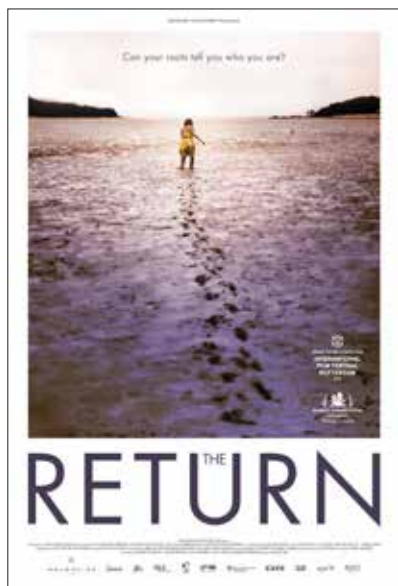

Mange adopterede deler også den fælles skæbne, at de er minoriteter overalt.

»Det er bare rigtig rart at møde nogle andre, som har de samme oplevelser med at prøve at være minoritet,« fortæller Malene Choi. Derfor er det rart at være en del af flertallet i Sydkorea – i hvert fald udadtil. »I løbet af mine første 25 leveår var jeg kun omgivet af hvide mennesker. Det der med at genkende andre, der ligner mig selv – der er et eller andet med nervesystemet, som falder lidt til ro. Man føler sig tryk på en eller anden måde.«

Malene synes, at hun på et følelsesmæssigt plan kan genkende kulturen i Sydkorea.

»Der er noget med arv, som jeg ikke havde pålagt så stor betydning før, men som har større betydning, end jeg troede. Det handler om mad, om landskabet, temperaturen, klimaet, farverne, lugten ... det handler om nogle smage,

Mere om filmen

Filmen 'The Return' er blevet vist på Rotterdam International Film Festival, Göteborg Film Festival og festivalen CPH:DOX i København i marts måned.

Filmen får forhåbentlig biografpremiere i løbet af foråret 2018 og kan ellers ses på filmstriben.dk.

STILL: CATHERINE PATINAMA GOLEMAN

som jeg har savnet hele mit liv. Det ligger i mig.«

Malene mener, at hun på et ubevidst plan genkendte nogle af de sydkoreanske sanseoplevelser.

»Jeg forestiller mig, at mine første 11 måneder har påvirket mig, ligesom de ni måneder, hvor jeg lå i min mors mave, påvirkede mig med smage og lyde. Da jeg læste til arkitekt, kunne jeg se, at jeg havde en harmoniforståelse, som var asiatisk. Og det med at spise noget i små skåle har jeg hele mit liv længtes efter. I Sydkorea blander man ikke smagene sammen, som man gør, hvis man spiser sovs og kartofler og kød sammen på en tallerken. Hvis man spiser marinerede gulerødder i Sydkorea, så smager de ikke af sovs.«

Drop fordommene

Malene Choi understreger, at hun kun taler om sine egne personlige præferencer og ikke på vegne af alle sydkoreanskfødte adopterede.

»Jeg kan jo sagtens sige, at jeg kan lide ris og kimchi, for det kan jeg. Men jeg taler ikke på andre adopteredes vegne,« siger hun.

Og Malene erkender også, at hun trods genkendelsen ikke er fuldstændig sydkoreansk.

»I Korea er jeg blandt flertallet, men så snart jeg prøver at sige noget eller spise med pinde, så falder jeg igennem. Så det eneste sted, jeg finder mit folk, er blandt andre adopterede. Man bliver aldrig rigtig accepteret som sydkoreaner, og det har jeg heller ingen intentioner om at blive. Men det er der andre,

der har, så de bliver kede af det, hvis de flytter tilbage og tror, at de kan opnå at blive sydkoreaner.«

Spørgsmålet er så, om det er muligt for adopterede at leve med en dobbelt kulturel identitet uden problemer.

»Ja, men måske kræver det, at man får lov til at undersøge, hvad den anden identitet så er. Så kan man prøve sig frem med at være dobbeltkulturel. Især hvis ens danske familie accepterer, at man også har noget andet, som vi ikke kender.«

Malene Choi opfordrer til åbenhed og respekt for de lande, danskere adopterer børn fra. »Dengang jeg blev adopteret til Danmark, fik jeg at vide, at Sydkorea var et meget fattigt land, og det var meget trist det hele. Men så når man besøger landet, finder man ud af, at det faktisk er et velstående og fascinerende land. Noget, man kan være stolt af. Det vil jeg gerne være en del af også. Det handler ikke om at afskære mig fra Danmark. Det handler om at gøre verden større. Det er ikke et enten eller for mig.«

For Malene er livet som transnationalt adopteret et lige så ukendt område som marsklands-kabet i filmens slutning.

»Adopterede er så lille en minoritet, at vores liv som voksne ikke er beskrevet. Vi skal til at skrive vores eksistens ind i Danmarkshistorien. Derfor begynder der vel også snart at komme andre ord om, hvem vi er, fordi vi kommer til at fortælle mere om, hvem vi er, og hvordan vi gerne vil omtales og tiltales, efterhånden som de adopterede kommer til udtryk i kulturen.« ■

Et hårdt lod i livet

Født i Colombia, bortadopteret til Danmark, mobbet i Nordjylland. Sådan kan Patricia Jiménez Nedergaards barndom opsummeres. Hun fortæller her om de hårde år som pigen, der var skolekammeraternes yndlingsoffer, og om at acceptere sin skæbne.

AF ANNA BRIDGWATER

»Da jeg startede i folkeskolen, så var noget af det første, der blevet fremhævet, at jeg var lille, lidt mørkere og nok var blevet efterladt i rendestenen af min mor. Men jeg var også et barn, der ikke ville finde sig i noget. Jeg sagde fra. Så blev det sjovere at mobbe mig. De fik en reaktion, og jeg tror, det var derfor, det var mig, der blev skydeskive. Jeg var også en fighter, og jeg har aldrig holdt min mund.«

Patricia Jiménez Nedergaards roman om pigen Lotus svarer ikke 100 % til forfatterens eget liv. For eksempel er Patricias døbenavn ikke Lotus, og hun voksede ikke op uden for Aalborg, men et andet sted i Nordjylland. Men hendes rædselsfulde oplevelser i skoletiden svarer til den mobning og chikane, der beskrives i romanen. Patricia beskriver sin folkeskole som en ganske almindelig landsbyskole. »Men der var nogle voksne, der ikke levede op til deres ansvar.«

Den første barske oplevelse handler om, at nogle drenge får pigen Lotus og en anden pige i 0. klasse til at smide tøjet. Der er noget seksuelt krænkende over episoden, og Patricia synes selv, at den er svær at berette om.

»Med voksne øjne synes jeg, at nogle af de historier har været så grumme, at jeg har distanceret mig fra dem. Når jeg så læser det, så tænker jeg: »Hold da op. Kan det virkelig passe?« Det var en seksuel krænkelse, men jeg ved ikke, om jeg oplevede det som en seksuel krænkelse dengang.«

Episoden bliver endnu mere barsk af, at de voksne var klar over, hvad der skete i kælderen under fritidshjemmet. »En pædagog kom gående ned ad trappen. Men det eneste, der kom ud af det, var, at der blev skrevet noget ned og

spurgt, om jeg var OK. Og det var jeg ikke.«

Lotus fortæller sine forældre om episoden, og de ringer til fritidshjemmet. Men mere sker der ikke. »Pædagogerne greb det helt forkert an. Det var dem, der skulle have ringet til mine forældre.«

Den episode blev startskuddet til otte års ulykkelig skolegang for Patricia. »Det fulgte mig resten af min skoletid. Jeg var hende, der havde smidt tøjet.«

Blinde og døve voksne

Patricia bruger med vilje ikke selv ordet mobning om det, hun blev udsat for i skoletiden. Hun synes, at ordet mobning er for svagt og udvandet. »Det var psykisk vold, krænkelser og overgreb. Mishandling. Jeg har taget det med mig resten af livet, og der er stadig ting, jeg arbejder med.«

Når man læser bogen, virker det ikke, som om skolen var opmærksom på, at Lotus/Patricia var adopteret. »I 90'erne i en lille by i Nordjylland var vi to i den by, der ikke var født i Danmark. Lærerne manglede erfaring og indsigt. Det med at være adopteret var ikke noget, man talte om. Jeg kan ikke huske, at der var nogen, der spurgte ind til det. Men alle har vidst det, og det er blevet brugt med en negativ vinkel. Jeg tror, børnenes reaktion afspejler det, de voksne har fortalt dem, og så er det det, man bringer videre.«

Den voksne Patricia har talt med nogle af de lærere, der godt vidste, at hun havde det dårligt i skolen. Hun beskriver en idrætslærer, som ikke greb ind på et tidspunkt, da mobningen var ekstrem. »Jeg gik hen til Mikael og spurgte hvorfor. Han sagde, at han var klar over, hvad jeg blev ud-

sat for, men han ikke vidste, hvad han skulle gøre.«

Forældrene så ikke deres datters vanskeligheder.

»De har ikke anet noget som helst. Min mor siger: »Du kom jo altid hjem og gik op på dit værelse.« Og så havde jeg en veninde, som jeg var glad sammen med, så de så også, at jeg var glad.«

Patricia mener, at den fundamentale forskel, der er mellem transnationalt adopterede og deres danske forældre, gør det svært for forældrene at gennemskue de adopteredes situation. Hun siger, at hendes forældre var bevidste om, at hun var adopteret, men hun fortalte dem ikke, hvad der foregik.

»Jeg tror ikke, man fuldt ud forstår noget, før man har stået i den andens situation. Hvis jeg havde været etnisk dansk, havde det måske været nemmere for mig at tale med mine forældre om det, og mine forældre havde nok haft nemmere ved at takle det. Men adopterede er en overset dansk minoritetsgruppe. Der er ingen, der ved, hvordan de skal forholde sig til det at være adopteret, for de forstår det ikke. Min fornuft siger, at jeg ikke kan være vred på mine forældre, når de ikke vidste det. Men mit indre barn føler noget andet, og det dealer jeg så med i dag.«

Vejen videre

Da hun var stor skolepige, besluttede Lotus/Patricia sig for at være en anden person – en person, der var ligeglad med at høre til en gruppe. Krænkelserne holdt op, og Lotus/Patricia begyndte at finde ud af, hvem hun var. »I det øjeblik jeg gik i gang med at danne min egen identitet som ikke-mobbeoffer, så fyldte adoptionen meget.«

Med andre ord: Der blev plads til at tænke på hendes egen baggrund og til at finde ud af, hvem hun selv var. I lang tid var Lotus/Patricia meget vred.

»Adoption er en voldsom ting i sig selv. Et er at tage et barn og placere det i et nyt land med nye forældre. Det er ikke naturligt. Så kommer man her til Danmark, og meningen er, at man skal have det bedre. Så jeg er vred på vegne af mit indre barn over, at det ikke var anderledes. Jeg troede også i mange år, at græsset var grønnere – at jeg ville have det bedre i Colombia. Jeg gik som 14-årig ind til mine forældre og sagde: »Jeg vil finde min mor i Colombia«. Så sagde de, at det var i orden. Jeg blev megaglad. Efter et par dage sagde de så, at vi skulle vente, til jeg blev 18, for så ville jeg bedre kunne takle det, hvis nu hun ikke ville kendes ved mig. Så blev jeg virkelig vred.«

I dag er vreden ikke forsvundet, men Patricia har arbejdet med den. Hun har været til psykolog og psykoterapeut. »Det rykker på nogle selvopfattelser og mønstre. Jeg har været mærket af det med at føle mig fremmedgjort og det med at være krænkede i skoleskolen.

I dag er Patricia 26 og bor i København sammen med sin kæreste, som er født i Colombia, ligesom hun er. Hun læser til lærer, fordi hun gerne vil være med til at forhindre, at andre børn oplever det samme, som hun gjorde.

Det har kludret min måde at være sammen med veninder eller være i store forsamlinger.«

Identitet

For fem år siden tog Patricia sit colombianske navn tilbage. Hendes bog slutter med Lotus'/Patricias tilbagerejse til Colombia, en rejse, hun foretager sig sammen med sin kæreste. Her genser hun sin biologiske mor for første gang og møder sine biologiske søstre.

»Det var en kæmpe mundfuld, og det var svært. Jeg skulle være kæreste, dansker, datter og colombianer – det var mange ting på en gang. Jeg kunne mærke, at jeg elskede min familie ubetinget. Men jeg kendte dem ikke. Det var svært for os alle sammen.«

Patricia er stadig i kontakt med sin familie i Colombia, men hendes forældre er de danske. »Jeg har det rigtig godt med mine danske forældre i dag og langt bedre end før, jeg rejste til Colombia. Vi taler tit sammen, og forholdet er blevet tættere. Det er et meget ærligt forhold.«

Patricia siger: »Jeg kigger på min biologiske mor og tænker, at hun ikke kan være min mor. Hun ville gerne træde ind den rolle, som hun opgav, da hun bortadopterede mig. Jeg mærker en snert af vrede over, at jeg blev givet væk for at andre kunne få et bedre liv. Men jeg vil gerne tilbage, og vi snakker sammen på WhatsApp. Men der er ingen tvivl om, at jeg elsker dem, og at hun er min mor. Bare en anden slags mor. Jeg føler mig beriget, fordi jeg har dobbelt op og kan lære noget fra begge sider – den danske og den colombianske. Men hun kan aldrig få en indflydelse på min opdragelse; det er for sent.«

Mødet ændrede Patricias oplevelse af, hvem hun er. »Der var også en identitetskrise. Jeg troede, jeg var mindst 90 % colombianer, men jeg fandt ud af, at jeg er meget mere dansk, end jeg troede.«

Det er Patricias skæbne at være skabt af to kulturer: »Jeg føler mig ikke 100 % hjemme nogen steder. Jeg har fundet frem til, at jeg er dansk-colombiansk adopteret. Jeg har altid

følt mig lidt fremmedgjort her, men jeg var også fremmedgjort i Colombia. Det er rigtig ærgerligt, men det er en af de ting, man giver et barn med, når man bortadopterer det. Det er et lod i livet, som man må prøve at acceptere.«

Historierne skal ud

Patricia har et mål med sin bog. »Jeg håber, at den kan være med til at hjælpe andre adopterede til at fortælle deres historier. Jeg vil gerne skabe en lille smule forståelse for de mekanismer, som vi adopterede har, fordi vi er blevet givet væk. Man har andre forudsætninger end andre, fordi man er blevet svigtet. Det er det første, man har oplevet.«

Som adopteret er man præget af det tidlige svigt, mener Patricia. »Jeg havde lært fra starten, at svigt var en del af livet. Og jeg fik desuden det lod i livet, at jeg blev svigtet igen i skolen. Det er de odds, jeg fik. Hele min barndom fik jeg at vide, at jeg ikke var noget værd. Derfor var jeg god til at gå ind på de andres betingelser, og jeg lod mig mobbe, fordi jeg følte, at jeg ikke fortjente bedre.«

Følelsen af mindreværd gjorde det også svært at dele problemerne med andre. »Jeg skulle ikke lægge ansvaret over på mine forældre. For jeg fortjente ikke bedre.«

Bogen har været mange år undervejs, og Patricia har valgt selv at udgive den, fordi hun gerne ville være herre over indholdet. »Den er mit hjertebarn og min ufiltrerede historie. Jeg turde ikke sende den ind til et forlag, for jeg var bange for, at jeg ville blive bedt om at skrive den om.«

Bogen er ærlig, men Patricia er ikke ude på at hænge nogen mennesker ud. »Jeg har skrevet den skønlitterært. Alle navne og bynavne er fiktion, men ellers er det kun cirka fem procent af handlingen, der er fiktion.«

For Patricia har bogen været en måde at sætte et punktum for en fase af livet. »Der findes millioner af adoptionshistorier, og de er ikke ens. Men jeg ved, at jeg ikke er den eneste, der har kæmpet for at finde tilbage til mig selv, afslutte den cirkel og finde tilbage til mine rødder.« ■

ANMELDELSE

'Et lille lys i mørket' af Patricia Jiménez Nedergaard

AF ANNA BRIDGWATER

'Et lille lys i mørket' er en biografisk roman om pigen Patricia, der bliver adopteret fra Colombia til Danmark, da hun er tre måneder gammel. Hun får navnet Lotus og vokser op i en lille by uden for Aalborg.

Som trediveårig rejser Patricia fra sit eget hjem i København og tilbage til sin barndomsby. Hun vil besøge sine adoptivforældre i Jylland, fordi hun har været vred på dem i årevis og gerne vil tale med dem om noget, der har plaget hende, siden hun var barn.

Bogen er formet over samtaler med forældrene og andre, som var i Patricias liv, dengang hun var skolepige og hed Lotus. Samtalerne foregår over flere dage, mens Patricia venter på at rejse til Colombia sammen med sin kæreste – som også er født i Colombia.

Da hun var barn, havde pigen Lotus det slet ikke godt i skolen. Lotus og en veninde blev seksuelt krænket af en gruppe drenge i fritidsordningen, og da Lotus tager til genmæle, fører det til mobning resten af skoletiden.

Det er udgangspunktet for Patricias samtale med forældrene. Hun fortæller om krænkelser og om, at de andre børn sagde, hun skulle skrubbe hjem til sit eget land. Hun fortæller om en giftig atmosfære i pigegruppen og om at blive slået og blive kaldt brilleabe, og om voksne, der ikke lyttede til, hvad der foregik. Patricia husker også tilbage på engang, da hendes vrede afvisning gjorde forældrene kede af det. Men pigen Lotus følte sig misforstået og overhørt og reagerede med vrede.

Den voksne Patricia beskriver også, at hun oplevede, at hendes kærlighed til adoptivforældrene var betinget. Det var en stor kærlighed, men hun følte, at der var et »noget for noget«-element i forholdet. For-

ældrene gav hende mad og omsorg, og hun skulle til gengæld være en sød pige, rydde op på sit værelse og få gode karakterer. Det pres, Patricia følte, gjorde det svært for hende som teenager at have et nært forhold til forældrene.

Mest af alt er 'Et lille lys i mørket' en historie om mobning. Patricia beskriver en skole, som på ingen måde formåede at skabe et trygt miljø for alle børnene, og hvor jungleloven herskede. De voksne, som burde have passet på pigen Lotus, så den anden vej og svigtede.

Der er mange, lange redegørelser for Lotus' ubehagelige oplevelser. Hendes skolekammerater udsætter hende for vold, drillerier og ødelægger hendes ting, og det er hård – om end lidt ensformig – læsning. Enhver, der har set eller oplevet en snert af mobning i deres egen barndom, vil få en knude i maven ved beskrivelserne af pigegrupper, der slås eller vælger at udelukke de piger, de ikke kan lide.

Forældrene vidste ikke, hvad der foregik, og når Lotus en sjælden gang imellem henvendte sig til dem, vidste de tilsyneladende ikke, hvordan de skulle reagere. Det antydes, at forældrene ikke havde ret mange penge, for Lotus bliver blandt meget andet mobbet for, at hendes støvler er købt i Føtex. Som 14-15-årig vælger Lotus at opgive at passe ind, hun klæder sig mere spraglet og påtager sig rollen som den skøre outsider. Og hendes sidste skoleår og gymnasietiden bliver tålelige.

Bogen går let hen over de omkring 12 år, der går fra skoletiden, og indtil Lotus, der nu hedder Patricia, vælger at fortælle sine forældre og omverdenen om sin ulykkelige skoletid. Efter at have lukket for det kapitel rejser hun til Colombia, hvor hun genser sin

biologiske familie. Den del af historien fylder meget mindre, og derfor virker det, som om det traumatiske i Patricias liv har været mobning i højere grad end adoptionen. Men det er umuligt at skille de to ting ad – og i bogen forsøger Patricia ikke på det. I stedet fokuserer hun på, at det er muligt at bevæge sig videre og lægge en ulykkelig tid bag sig – med hjælp fra andre, både professionelle og i personlige relationer.

Alle navne og stednavne i bogen er opdigtet, men oplevelserne er Patricias egne, og man kan mærke ægtheden i oplevelserne.

Bogen er værd at læse for forældre, der trænger til en indsigt i, hvor meget man kan misforstå og fejltolke sit barn. Bogen er også værdifuld for sårbare adopterede, der tror, de er de eneste i verden, der har det så elendigt – bogen er et bevis på, at tingene godt kan blive bedre, og at der er et lille lys i mørket.

En lille anke: Bogen krediterer noget, der kalder sig Fejlritekst.dk for korrekturlæsning. Men korrekturlæsningen er temmelig ringe – så er man advaret.

'Et lille lys i mørket' af Patricia Jiménez Nedergaard, 2018, Saxo Publish (selvudgivelse). 372 sider, 266 kr. E-bog 170 kr.

Ven, beskytter og

Et kæledyr kan have en fantastisk positiv virkning på børn. Vi har talt med et par eksperter om, hvorfor dyr og børn er så god en kombination, og med en håndfuld adoptivfamilier om, hvilken betydning kæledyrene har i deres liv.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Min søn, Saroj, argumenterede i årevis for, at vi skulle have en hund. Ønsket blev dog ikke indfriet, før en hund for et par år siden af helt andre årsager kom ind i vores liv: Min mor skulle på plejehjem, og hun havde en stor, skøn labrador, Lucky. Da ingen andre ville overtage hunden, gjorde vi det, og han blev et lille mirakel for os. At få Lucky som tredje familiemedlem havde en utrolig positiv virkning på vores relation, som i teenageårene til tider havde været ret anspændt. At have et levende væsen, som vi havde fælles ansvar for, var i dén grad en lynafleder ved potentielle konflikter. Vi kunne også sagtens være uenige om reglerne for Lucky, uden at det blev et konfliktpunkt – det blev bare en stille og rolig meningsudveksling om hundeopdragelse. Når Saroj syntes, jeg var irriterende, kunne han finde på at sige til Lucky: »Spis hende!« Og selvom det var sagt i sjov, skete det i situationer, som uden alliancen med hunden godt kunne have eskaleret til en konflikt.

Dyr i søskendeflokken

Mange børn lever i dag i familier, hvor søskendebegrebet ikke er entydigt, og hvor søskende ikke nødvendigvis har forældre tilfælles, eller hvor børnene slet ikke er biologisk beslægtede. Adopterede børn deler i den forstand vilkår med en del andre børn: De lever i en familie, hvor det ikke nødvendigvis er biologiske bånd, der konstituerer familien, men derimod det fælles liv sammen.

Kæledyr betragtes i den moderne familie ofte som familiemedlemmer, og børn kan give dem en søskendestatus næsten på linje med søskende af menneskearten. Når det nu ikke er biologien, der konstituerer søskende-

skabet, er det oplagt at se de elskede dyr som søskende – selvom børn godt ved, at dyrene ikke er mennesker.

Specielt for adopterede børn, hvis familierelationer jo ikke er biologisk bestemt, er det nærliggende at identificere sig med kæledyrene. Deres vej ind i familien ligner børnenes: De kommer også fra en anden familie og er blevet tilvalgt ved en aktiv beslutning.

Menneske-dyr-relationen

Mennesker elsker deres kæledyr, og dyrene kan også være ekstremt hengivne over for deres mennesker – hunde endda så meget, at de er tilgivende også over for dårlig behandling fra deres ejeres side.

De seneste årtier er der forsket i, hvorfor menneske-dyr-relationen kan være så stærk, og resultaterne peger på, at de stærke bånd stikker langt dybere end det, man tidligere forstod og hånedede som en menneskeliggørelse af kæledyrene.

I dag mener forskere, at potentialet for gensidig tilknytning har en biologisk forankring i fælles kernemekanismer for omsorg og empati hos alle hvirveldyr. Vi ligner hinanden mere, end vi tidligere har vidst, og det forklarer, hvorfor for eksempel hunde og katte er så gode til at aflæse og respondere på menneskers følelser.

Samværet med dyr har en lang række positive indvirkninger på mennesker, hvad enten der er tale om almindelige familiedyr, terapidyr eller servicedyr. Og det gælder netop nogle af de problemstillinger, som nogle adopterede slås med, som kropslig uro, usikkert tilknytningsmønster, mangelfuld sanseintegration, indlæringsvanskeligheder, stress og angst.

Tilknytningshormonet

Oxytocin er sandsynligvis det vigtigste middel i etableringen af de positive virkninger af samvær mellem mennesker og dyr.

Saroj og Lucky slapper af sammen. Både dyr og mennesker udskiller hormonet oxytocin ved berøring og samvær.

Oxytocin er et hormon, som findes hos både mennesker og dyr, og som styrker tilknytning, omsorg og sociale relationer – ligesom det udskilles i situationer, hvor man har følelsesmæssig, kærlig eller kropslig interaktion. Det gælder både inden for de enkelte

arter (menneske-menneske-kontakt) og mellem forskellige arter (menneske-dyr-kontakt). Oxytocinniveauet stiger betydeligt hos både hund og menneske, når man a'er eller masserer en hund, især når der er tale om ens egen hund.

Tilknytning er et nøgleord inden for adoptionspsykologien, og en række studier viser, at der er en sammenhæng mellem tilknytningsmønster og oxytocinniveau. Oxytocin lader til at være en nøglefaktor i sikker tilknytning. Oxytocin nedregulerer stress, hvilket også er en af de vigtige funktioner af tilknytning, idet stresstilstande dæmpes af tilknytningsfigurens nærhed og trøst.

Tilknytningsteoriens ophavsmand, den britiske psykolog John Bowlby, beskriver den sunde, sikre tilknytning og tre usikre tilknytningsmønstre: den undvigende (forventer afvisning), den ambivalente (usikker på trygheden) og den desorganiserede (straffeadfærd). På grund af tidligt omsorgssvigt har nogle adopterede et af de tre usikre tilknytningsmønstre.

Et højt oxytocinniveau styrker social tilknytning, og oxytocinsystemets funktion synes at være påvirket af de tidligste erfaringer med primære omsorgspersoner. Disse tidlige oplevelser »sætter sig« ikke kun som bestemte tilknytningsmønstre, men også fysiologisk i oxytocinsystemet. Mennesker med sikkert tilknytningsmønster har et højere basalt oxytocinniveau end mennesker med undvigende eller desorganiseret tilknytningsmønster.

Mennesker med et ambivalent tilknytningsmønster har faktisk også et højt oxytocinniveau, men de har samtidig et højt niveau af kortisol (stresshormon), hvilket ikke er tilfældet for dem med et sikkert tilknytningsmønster. Det høje oxytocinniveau udløser de ambivalent tilknyttedes tilnærmelsesadfærd, men samtidig frygter de afvisning, hvilket skaber stress. Dette forstærker tilnærmelsesadfærden og

Hunde, der hjælper i hverdagen

Servicehunde er hunde, der er trænet til at hjælpe mennesker med et fysisk, psykisk eller socialt handicap. Blandt servicehunde til psykiske diagnoser har der i den senere tid især været fokus på servicehunde til hjemkomne soldater med PTSD. Mennesker – også børn – med andre diagnoser har også mulighed for at få en servicehund. Det er typisk problemer som social fobi, isolation, angst og depression, hundene har god virkning på. Også børn med autisme kan have glæde af en servicehund.

For at modtage en servicehund skal man igennem et træningsforløb, og i tilfælde med børn er det forældrene, der har ansvaret. Servicehundeforeningen skal sikre et godt match, og at hunden kan få et godt liv hos den familie, den bliver placeret hos. Desuden bliver hunden kun velfungerende, hvis der er en god relation mellem hund og ejer.

Når man har fået hunden, er der en tæt opfølgning fra Servicehundeforeningen de første tre måneder og derefter et årligt besøg. På grund af denne grundige godkendelsesprocedure er det meget sjældent, at en hund kommer ud til en familie, hvor det ikke fungerer, så hunden må omplaceres.

En god, rolig familiehund kan have mange af de samme gavnlige effekter som andre hunde i hjemmet, men fordelene ved servicehunden er, at den er specielt udvalgt og trænet til at klare forskellige vanskelige situationer især i det offentlige rum. Desuden har en godkendt servicehund adgang til steder, hvor andre hunde ikke må komme.

For at få bevilliget en servicehund gennem kommunen skal man have en relevant diagnose fra lægen og godkendes af Servicehundeforeningen. Man kan godt få en servicehund, som man selv betaler for, hvis Servicehundeforeningen godkender familien. Det koster ca. 85.000 kr.

Hunde er de mest benyttede terapidyr, fordi de har en meget nuanceret kommunikationsform. De har selv et tydeligt kropssprog, og de er gode til at aflæse menneskers kropssprog, siger psykolog Rikke Laurent Lund Adamsen, der har to hunde på Dyrelykkegaard.

resulterer i den klyngende adfærd, som er typisk for ambivalent tilknytning.

Tilknytning til dyr

Kan man overhovedet betegne menneske-dyr-relationer som tilknytning i tilknytningsteoriens forstand? Hvis det er tilfældet, må kæledyrene opfylde de kriterier, der gælder for tilknytningsfigurer (ifølge udviklingspsykolog Mary Ainsworth):

- Tilknytningsfiguren er en pålidelig kilde til trøst og tryghed.
- Man søger tilknytningsfigurens nærhed for opnå en følelse af sikkerhed ved følelsesmæssig stress.
- Den fysiske nærhed med tilknytningsfiguren associeres med positive følelser.
- Adskillelse fra tilknytningsfiguren medfører savn.

Studier har vist, at hunde kan opfylde disse kriterier, og at mennesker faktisk kan udvikle ægte tilknytningsrelationer til deres hunde.

De relationer er ikke blot erstatninger for tilknytningsrelationer til mennesker. Menneskers generelle tilknytningsmønster i forhold til andre mennesker overføres nemlig ikke direkte til relationen til dyr. Tværtimod har det vist sig, at mennesker med et usikkert tilknytningsmønster har fire gange højere chance for at etablere en sikker tilknytning med et kæledyr (især katte og hunde) end med et menneske.

Terapi med dyr

Det lader altså til, at negative erfaringer med tilknytning til mennesker ikke overføres direkte til relationen til dyr. Det, at den onde cirkel med usikker tilknytning bliver brudt, når der er tale om en menneske-dyr-relation, har stor terapeutisk betydning, fordi overføring af et usikkert tilknytningsmønster normalt komplicerer og forsinket etablering af en god og tillidsfuld relation til terapeuten.

Men hvordan kan det nu være, at et menneskes generelle usikre tilknytningsmønster sjældent kommer i spil i relationen til dyr, når det normalt overføres til nye omsorgspersoner og tilknytningsfigurer som lærere og terapeuter?

En forklaring kan være, at dyr ikke er tilbøjelige til at reagere komplementært på en person med usikker tilknytningsadfærd. Især hunde viser ubegrænset påskønnelse og autentisk hengivenhed – medmindre der er tale om meget ekstrem adfærd fra menneskets side. Ved en konstant overdreven søgen nærhed kan hunde forsøge at trække sig, men i det store hele er de rummelige over for menneskers ønske om nærhed (ambivalent tilknytning), ønske om afstand (undvigende tilknytning) – og endda menneskers ønske om at kontrollere andre (desorganiseret tilknytning).

Den anden mulighed er, at den usikre tilknytningsadfærd slet ikke kommer i spil sammen med dyr, fordi de er direkte og ikke-dømmende i deres opførsel, og at mennesket derfor ikke har nogen forventninger om negativ respons.

Tilknytningen forudsætter dog, at der er tale om dyr som via evolution og socialisation er i stand til at læse og reagere på menneskers følelsesmæssige udtryk – altså først og fremmest dyrearter, som er domesticerede og har levet i tæt interaktion med mennesker i tusinder af år (hunde, katte og heste).

Endnu en ting, der baner vejen for den sikre tilknytning til dyr på trods af negative tilknytningserfaringer, er, at mennesker kommer lettere i fysisk kontakt med et dyr end med et andet menneske, og den fysiske kontakt mellem dyr og menneske er en forudsætning for at udvikle en sikker tilknytning mellem dem.

Dyr i terapirummet

Dyreassisteret terapi er en terapiform, der stadig er forholdsvis lille i Danmark, men det er et område i rivende vækst. En af pionererne inden for dyreassisteret terapi i Danmark er psykolog Rikke Laurent Lund Adamsen. Hun er desuden uddannet dyreadfærdsterapeut og har selv en stribe dyrearter i sin praksis: hunde, heste, katte, høns, får, geder med mere.

Stillet over for spørgsmålet om, hvad det er, dyr formår bedre end mennesker, forklarer hun: »Nogle mennesker får ikke så meget fysisk nærhed eller omsorg fra andre mennesker, eller måske har de af fysiologiske eller udviklingsmæssige årsager et lavere oxytocinniveau, og for dem kan samspillet med et dyr være en kilde til den fysiske kontakt, der kan stimulere produktionen af oxytocin, og det kan derfor have en vigtig betydning, hvis kontakten til mennesker er mangelfuld eller problematisk.«

Men der er også aspekter ved selve kommunikationen, hvor dyr har nogle fortrin – de er gode til at skabe en direkte og umiddelbar kontakt.

»I menneskers kommunikation er der ofte underforståede budskaber, som er forvirrende for nogle mennesker, og dette er skrælet væk i dyrenes kommunikation. Så længe du behandler dyr ordentligt, får du som udgangspunkt positiv kontakt retur. Det er ikke vigtigt for dyret, om du har mærketøj, får høje karakterer eller har mange venner. Mennesker, der har erfaringer med at blive fravalgt af andre menne-

Hunde til højtlesning

Læsehunde er (sammen med besøghunde) det mest velkendte eksempel på dyreassisterede aktiviteter i Danmark, og på mange biblioteker kan man opleve en læsehund. En læsehund er en hund, der i et team sammen med sin ejer lytter til oplæsning. Det er et tilbud, der især er rettet mod børn, som har haft negative oplevelser med at læse. Hunden kan give ro og styrke motivationen. Den hundeanvarlige har en tilbagetrukket rolle og hjælper kun, hvis barnet beder om det. Ellers er vedkommende bare med for at sikre, at også hunden har det godt i forløbet.

Hvis man selv har en hund eller et andet kæledyr, der kan ligge stille, mens man læser, kan det have samme virkning, men for nogle børn med egen hund er det svært at etablere den situation. Nogle synes også, det er noget særligt med en anden hund – og med en situation, hvor der er gjort noget ekstra ud af, at det skal være hyggeligt. Og for børn uden egen hund eller kæledyr, er det en god mulighed for at få en lærerig hyggestund med en hund.

sker, kan derfor stadig blive valgt til af dyr,« siger Rikke Adamsen.

Men på trods af dyrs generelle positive indvirkning på mennesker, opstår selve det terapeutiske ifølge Rikke Adamsen, når dyret inddrages bevidst i terapien med et specifikt formål og med terapeutens løbende evaluering af det, dyret bringer ind i det terapeutiske rum. Det terapeutiske rum udvides ved dyreassisteret terapi, således at det ikke kun

er mellem klient og terapeut, der foregår noget, men også mellem klient og dyr og mellem dyr og terapeut.

Rikke Adamsen mener, at alle domesticerede dyr i princippet kan bruges i terapi: »Jo mere aktivt og komplekst dyret er i sin kommunikationsform, jo mere kan det byde ind med. Selvom der også kan være noget at hente i samspillet med kaniner, marsvin og høns, så er det bare noget andet med hunde og heste, som er nogle af de dyrearter, der har en meget nuanceret kommunikationsform – også i samspillet med mennesker. Hunde og heste har som flokdyr et veludviklet 'sprog', og de er gode til at aflæse små nuancer i menneskers kropssprog. Hunden er jo det dyr, der har levet tættest på mennesket i længst tid, så hunden er et af de dyr, som er aller mest velegnet. Heste har aldrig været inviteret helt ind i vores hjem på samme måde som hunden, men kan tilbyde en anden form for relation og samspil. Katte er fra naturens side ikke særlig sociale dyr, men de er domesticerede og har herigennem udviklet en motivation for kontakt med mennesker.«

Nogle dyr er især velegnede til at gøre én klogere på sig selv, sit kropssprog og sine virkemidler. Hvad gør dyrene nervøse, og hvad skal der til, for at de vil én? Kan jeg overføre det til mit

samspil med mennesker? Overskrider jeg sommetider andre menneskers grænser uden at opdage det?

Rikke Adamsen mener, at på samme måde som dyr lærer at forstå mennesker, så har mennesker, der omgås dyr, pligt til at lære dyrenes sprog. Vi skal for eksempel lære at se selv små tegn på ubehag hos dyrene. Hvis en hund bliver krammet og slikket og smasker, så er det, fordi den i virkeligheden ikke synes så godt om det.

»Både menneskets og dyrets sikkerhed skal jo være fuldstændig på plads, når man begiver sig ud i at bruge et dyr terapeutisk,« fastslår Rikke Adamsen.

Hunde – mange fordele og få ulemper

Psykolog Ea Carøe, som er specialiseret i behandling af autisme, Aspergers syndrom, ADHD/ADD og tilknyttede problemer som angst, har også erfaring med hundeassisteret terapi. Hun har brugt labradoren, Josefine, der er uddannet servicehund, som sin assistent.

Ea Carøe forklarer: »Hunde er lettere at aflæse, fordi de har nogle basale signaler, som man kan lære; de er mere entydige end mennesker i deres kommunikation, og det giver tryghed. Hunde har ikke skjulte dagsordener og bruger ikke ironi. Mennesker kan derimod godt sige én ting med ord og det modsatte med kropssproget. Samtidig giver en hund også tryghed i kraft af det sansemæssige – det at man kan nusse og kæle med den.«

Psykologen fortsætter: »Hunden fungerer også som *ice breaker*, fordi nogle klienter har lettere ved at snakke med hunden, og så kan man også snakke *om* hunden, hvad den gør, hvad den synes osv. Og endelig kan man tale *igennem* hunden – og for eksempel tale om ting, som det vil være vanskeligt at tale direkte med terapeuten om. Med hunden som mediator går det hurtigere med at få klienten til at lægge forsvarsværkerne og skabe en god kontakt.«

Og da psykoterapi normalt er en langvarig proces, er det en fordel at få skabt den gode klient-terapeut-relation så tidligt som muligt. »En hund giver en naturlig mulighed for fysisk kontakt, som man ikke ellers kan få ved samtaleterapi. Og for eksempel i forbindelse

PRIVATFOTO

Psykolog Ea Carøe har gode erfaringer med at bruge en hund som assistent i terapien, fordi hunden kan gøre klienterne trygge fra første færd.

med sanseintegrationsforstyrrelser er det oplagt at bruge hunden til at styrke det taktile ved berøring. Også tilknytningsproblemer er lettere at bearbejde med hunden som hjælper, fordi klienterne skaber en mere umiddelbar kontakt til hunden end til terapeuten,« siger Ea Carøe. Hendes erfaring bekræfter de undersøgelser, der viser, at mennesker med et usikkert tilknytningsmønster sjældent overfører dette til relationen med dyr.

»Endelig har hunde den fordel, at de er gode til at skubbe til klienternes grænser og tolerancetærskler, fordi de kan komme til at slikke en eller puffe til en, og man er mere tilgivende over for en hund end et menneske. Det kan virke terapeutisk for eksempel ved OCD og ved forskellige former for angst.«

Ea Carøe har endda haft en klient, som led af angst for hunde, og da

hundeangsten blev bearbejdet med Josefines hjælp, smittede det positivt af på andre angstområder.

Ea Carøe peger på, at til trods for de store fordele, kan der også være ulemper med hundeassisteret terapi. I nogle tilfælde kan hunden blive forstyrrende og tage fokus fra det væsentlige – eller endnu værre: Den kan afvise klienten og dermed komme til at virke stik imod hensigten.

Ea Carøe tillader også klienter at tage deres egne hunde med i terapien. Den tryghedsskabende faktor er den samme som med terapeutens hund. Når klienten har sin egen hund med, kan det sammenlignes med en servicehund, der støtter op om en i sociale relationer og i den offentlige sfære.

»Forskellen er, at der så ikke ligger den motivation, som det kan være at skulle møde Josefine. Og der er risiko

Se og læs mere

- Psykolog og dyreadfærdsterapeut Rikke Laurent Lund Adamsen: dyrelykkegaard.dk
- Psykolog Ea Carøe: molis.dk
- servicehundeforeningen.dk
- laesehundede.dk
- Henri Julius m.fl.: 'Attachment to Pets. An integrative View of Human-Animal Relationships with Implications for Therapeutic Practice'. Hogrefe Publishing 2013.

for, at klientens egen hund kan skabe uro, fordi den ikke er oplært i at indgå i terapisisituationen, og desuden er den på udebane.« Ea Carøe påpeger også, at når folk bruger egne dyr, så kan det være en ulempe, at dyret i starten er ukendt for psykologen. ■

Marsvinet Alexandra skaber fællesskab

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Jeg synes, at hun skaber et fællesskab mellem os,« siger Josefine Quxiang som svar på spørgsmålet om, hvad marsvinet Alexandra betyder i familien. Familien består foruden den 20-årige Josefine af hendes søster Mille Hefan på 16 år og deres mor – og marsvinet Alexandra på tre år.

»Jeg ved godt, at vi har et fællesskab som mor og søstre, men med Alexandra har vi inviteret en anden part ind i familien: Vores lille dyr, vores lille baby, som vi i fællesskab skal beskytte. Hun ligger altid i baghovedet, også selvom vi alle tre har travlt med mange forskellige aktiviteter.«

»Når hun er der, betyder det, at man på en måde skåner hinanden for det værste. Man står jo heller ikke og råber hen over en baby, og det er altid hensynet til marsvinet, der vejer tungest. Hun er den uskyldige, og hun har ikke noget at skulle have sagt, men vi skal tage hånd om hende. Ligesom hvis man har en konflikt og får en gæst, så er man mere påpasselig, fordi der er en tredje til stede. Sådan

har jeg det lidt med hende. Man er aldrig alene, men opfører sig lidt pænere og behersker sig.«

Før Alexandra havde familien et andet marsvin, Musen, i høj grad på Milles initiativ. »Det var Milles store ønske at få et kæledyr, og hund var mor ikke frisk på. Så fik vi det første marsvin, som vi alle var meget glade for, men Mille var ekstra knyttet til hende og brugte hende som sin fortrolige. Dyr kan mærke den kærlighed, man har til dem, og det var meget tydeligt, at Musen kunne mærke, at det var Mille, der var moderen.«

»Musen kunne også kende forskel på familiemedlemmerne og reagerede forskelligt på dem. Marsvin er meget opmærksomme dyr, selv om man ikke kan lære dem så meget. De reagerer på forskellige lyde og *snakker*, hvis de hører noget, der kunne tyde på, at der er salat i farvandet. Det er også, som om de lægger mærke til, at man er opmærksom på dem. Så kigger de op.«

Det var en stor sorg, da Musen måtte aflives, og derfor fik familien ret hurtigt det nye marsvin, Alexandra.

»For os var det vigtigt at have et ekstra liv i hjemmet. Da Musen blev

aflivet, syntes vi, at det var helt mærkeligt ikke at have det der ekstra liv. Det er et lille liv, kan man sige, men der er alligevel stor forskel, fordi der en, når man kommer hjem og siger 'hej

Mille Hefan sammen med marsvinet Alexandra.

Xandra'. Så ingen føler sig alene, når de er alene hjemme.«

Josefine har gjort sig tanker om, hvad kæledyr betyder specielt for adopterede: »Jeg har lagt mærke til, at en del adopterede er meget forhippede på at stifte familie og få barn ret tidligt – at få et væsen, som man

selv kan give et godt liv. Jeg tror, det er det samme med et kæledyr, som er ens eget, og som man kan beskytte og knytte sig til. Men med den stærkere tilknytning kan sorgen også blive desto større, når dyret dør – også fordi man har oplevet at miste før og så mister igen.«

Josefine mener også, at adopterede har et ekstra stærkt behov at vælge deres kæledyr *til* og selv at bestemme, fordi man har oplevet, at man ikke have nogen indflydelse på sit eget liv, da man blev adopteret. »Så det er vigtigt, at det er ens eget dyr og ens eget ansvar at passe på dyret.« ■

Det bedste er at ligge i sofaen og hygge sig med hunden

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Det gode ved at have en hunde, at man kan kæle med den. Jeg kan godt lide at kæle med hunden, for så logrer hun med halen og ser glad ud. Så bliver man også selv glad,« fortæller Petra på 12 år.

»Det bedste er at ligge i sofaen sammen med Sheba og se X Factor. Sheba kan vist også godt lide det, for så får hun somme tider chips.«

Sheba er en sort labrador på to år.

»Hun elsker er lege på stranden og at bade. Så dykker hun efter sten og samler dem op med munden. Sheba er rigtig glad for at gå uden snor, og hun er god til det, for hun løber aldrig langt væk og kommer altid, når man kalder.«

»Hun er meget fjollet, for hun er ikke rigtig bange for noget,« fortæller Petra med varme i stemmen. »Hun er ikke bange for mennesker bortset fra mænd, der er to meter høje. Hun løber

bare direkte hen til alle. Hendes mor Saya var derimod mega-genert. Hun gemte sig bag min mor, når vi mødte nogen. Hun var helt anderledes, selvom de er mor og datter.«

Den mest specielle og fantastiske oplevelse, Petra har haft med Sheba, at hun var med til hendes fødsel. »Det var om natten, og vi var alle sammen meget glade.«

Petra var med til at gribe Sheba og de andre hvalpe, da de blev født. Hvalpene skulle gribes, når de kom ud, fordi Saya stod op og fødte. Der var en halv til en hel time imellem hver hvalp, og så det tog flere timer med de syv hvalpe. Sheba kom som nummer fire.

Petra kan også huske, da familien fik Shebas mor, Saya, som desværre er død: »Det var min bedstefar, der købte hende som en gave, da hun var hvalp. Vi kom ind i en staldagtig bygning, hvor hun og hendes søskende lå i en

kurv med hø, og så fik vi lov til at løfte alle hundehvalpene op en efter en. Og fordi Saya hed Smukke dengang, ville vi gerne have hende. Men vi gav hende navnet Saya, fordi vi ikke syntes, det var så godt at kalde på en, der hed Smukke. Det mest specielle ved Saya var, at hun elskede at danse. Hvis vi satte musik på, kom hun og ville danse – hun hoppede op, så man kunne holde hende i forpoterne og danse med hende.«

En af Petras venner har kat, og Petra forklarer forskellen på hunde og katte: »Man glider meget mere sammen med hunde end med katte. Katte bliver mere bange og løber væk, og de er også mere udenfor. En hund kan man kalde på, og så kommer den. Det gør en kat ikke altid. Kun hvis den har lyst.« ■

Ligesom en lillebror

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Lasse er altid sjov og glad, og han har slet ingen dårlige sider« fastslår Karlo på ni år. Lasse er en Kleiner Münsterländer-hanhund på 18 måneder.

»Vi fik ham, da han var otte uger gammel, og jeg skulle begynde i ny skole,« fortæller Karlo. »Han er ligesom en lillebror. Han lægger sig altid der, hvor jeg er, og han sover meget. Jeg kan bedst lide, hvis Lasse er med, når vi skal noget.«

»Vi laver næsten alting sammen. Han er med, både når jeg ser fjernsyn, og når vi leger vildt. Hvis jeg har legekammerater på besøg, vil Lasse også gerne være med. Men sommertider bliver han for vild, og så vil vi ikke have ham med. Han kan også godt nappe ud efter en, hvis man gør noget, der irriterer ham.«

»Det bedste var, da vi fik ham. At vi endelig fik en lillebror. Han hjalp mig, da jeg skulle skifte skole, og gjorde mig i godt humør. Hvis man er ked af det,

trøster Lasse én. Når man har en hund, har man altid en ven.«

Hele Karlos familie er også glad for Lasse. Det er hans far, der går tur med ham om morgenen. Selv Karlos storesøster, Rose, som ellers ikke bryder sig om hunde, siger: »Jeg kan ikke lide hunde; jeg kan kun lide Lasse!«

Karlos mor fortæller om alle de gode ting, der er ved at have Lasse: »Med en hund kan man øve sig i mange følelser. Da vi fik Lasse, sagde vores søn: 'Mor, jeg ville ønske Lassens mor kunne komme med i starten, så han kunne vænne sig til os sammen

Karlo og Lasse på Amager Strand.

med hende. Han kender os jo slet ikke endnu.»

Karlos mor fortsætter: »Det at få en hund blev en god anledning til, at vi i fællesskab passede på det ny familiemedlem – med fokus på tryghed og grænser. Vi italesatte og menneskeliggjorde i høj grad Lasses signaler.

'Hov Lasse, blev du helt forskrækket?' Sammen med dyr træner man også det at vise hensyn og have øje for andres grænser: 'Kig lige på Lasse, og hold øje med, om han er OK, når I leger.' 'Husk at vise Lasse, at det var et uheld, så han ved, I er venner,' og så videre.«

Familien fik Lasse, da de flyttede fra børnenes barndomshjem til et hus i en anden bydel. »Det var meget voldsomt for vores søn, og da han også skulle skifte skole, valgte vi at bringe den længe ønskede hund på banen,« siger Karlos mor. »Det var ret godt at have en hundehvalp med i den nye skole. Med Lasse har vores dreng har fået en ekstra legekamerat, som altid er der. Den giver ham status og stiver ham af i forhold til mange situationer. Især i starten ville han gerne hentes af Lasse, og det betyder generelt meget for ham, om han er med.«

Så konstaterer Karlos mor: »Lasse er så sød og tillidsfuld, men det er også et

Den dag, Karlo fik Lasse.

stort arbejde at have en hund, og det skal man som voksne være indstillet på.« ■

Fra katteskræk til venskab

AF SØREN OG METTE BISGAARD POULSEN

Åse giver Johan lov til at bruge hende som pude.

Vi hentede vores søn Johan i Filippinerne i juni 2017, da han var to et halvt år gammel. Der var to katte og en hund på børnehjemmet, og han var blevet godt forberedt på, at vi havde to katte derhjemme. Hans primære plejer fortalte, at han var meget interesseret i billedet af vores hankat Viggo, hvorimod hunkatten Åse ikke havde samme interesse.

Da vi kom hjem, viste det sig, at han var skrækslagen for kattene. Han skreg og ville op! Vi tænkte »Åh nej!«

og holdt dem adskilt i flere dage. Af og til tænkte vi, at det måske ville være nødvendigt at skille os af med kattene, men langsomt vænnede de sig heldigvis til hinanden, og i dag er Åse Johans bedste ven.

Han elsker, når hun ligger i ske med ham, når han skal sove. Og hun elsker det mindst lige så meget!

Ud over at have fået et godt venskab har han lært meget om, hvordan man behandler andre – han behandlede kattene lidt hårdhændet i starten! Men nu ved han, at de skal behandles med respekt, og han elsker at kæle med dem, fodre dem og endda hjælpe med at tømme kattebakkerne! ■

Det var kattens

AF NINA GATH

I efteråret 2014 fik vi familieforøgelse i form af hankatten Figaro. Vi er min datter Viola på ni år og mig. Jeg adopterede Viola i foråret 2009, da jeg lige var fyldt 41 år, og ikke så lang tid efter besluttede

jeg mig for at forsøge at adoptere et barn mere. Men ventelisterne var lange, og tiden gik, og da Viola var nået skolealderen, kom jeg til den erkendelse, at jeg ikke havde ressourcer til at starte forfra. Det var en svær beslutning at tage – især fordi jeg dermed også besluttede, at min datter ikke ville få søskende.

Efter nogen tid kom så tanker om at få et kæledyr. Et kæledyr kan na-

turligvis ikke erstatte søskende, men en hund eller kat er jo for mange også en slags familiemedlem. Tankerne kredsede lidt om en hund, men jeg var bange for at blive for afhængig, når man i forvejen er lidt hårdt spændt for som eneforælder. Derfor kom ideen om at få en kat i stedet.

En efterårsdag i 2014 flyttede Figaro så ind – en flot, rød hankat på

fire måneder, som havde levet en lidt omtumlet tilværelse, men som nu skulle have et hjem hos os. Viola var naturligvis begejstret – men det har ikke været helt uden udfordringer at få et dyr i familien. I begyndelsen var hun nemlig indimellem jaloux på Figaro. Hvis jeg talte til ham eller inddrog hende i en samtale om ham, så var reaktionen ofte: »Mor, du elsker Figaro mere end mig«, »Du taler altid til ham – ikke til mig« og så videre. Det var selvfølgelig svært at se på, at hun

PRIVATFOTO

Smuk og selvsikker – Figaro ved godt, at den har stor betydning.

blev jaloux – men jeg tror, at det også har været sundt for hende at opleve, at der også er et andet væsen, der skal have opmærksomhed. Som eneforælder til et enebarn kan meget komme til at handle om barnet. Og kommunikationen er kun mellem den voksne og barnet – der er jo ikke en anden forælder at tale med over aftensmaden, og som barnet må acceptere også at give plads og taletid.

Det har været godt for Viola at erfare, at jeg ikke elsker hende mindre, selvom jeg ikke har min opmærksomhed på hende hele tiden. Figaro har også haft en positiv betydning for hendes og min relation. Vi er blevet et »vi« i forhold til Figaro, hvor vi tidligere blot var »du« og »jeg«. Vi kender begge Figaros vaner, yndlingsspisar mv., og vi kan nu tale sammen om ham og glædes og more os over ham – sammen.

Fra at have været jaloux på ham gik der heller ikke så lang tid, før hun i stedet blev stolt af ham, og hun holder sig heller ikke tilbage fra at prale lidt med ham indimellem! Hun synes dog stadigvæk, at det er meget irriterende, at hendes kammerater gerne vil lege med Figaro og kæle med ham, når de er på besøg, når de nu er der for at lege med hende.

TEGNING: VIOLA GATH

Figaro er et familiemedlem.

Jeg tror ikke, at vores erfaring med at få et kæledyr adskiller sig fra andre – biologiske – familiers. Men hvis man skal tage »adoptionsbrillen« på, så tror jeg, at det i vores familie har styrket såvel Violas tillid til mig og vores relation som sådan, at vi har fået »det røde lyn« ind ad døren. Og at Figaro er blevet en del af familien, er der ikke tvivl om. Det kan man se tydeligst på Violas tegninger – en tegning af hendes familie inkluderer altid Figaro. ■

Et familieliv med dyr

Skiftende kæledyr, men især hunde, har været et vigtigt element i at skabe samhørighed i en familie på to forældre, to børn født i Colombia og en varierende dyrebesætning.

AF LYKKE L. PEDERSEN

Både min mand og jeg har haft mange forskellige dyr som børn. Da vi flyttede i lejlighed med have, anskaffede vi os derfor straks to katte, Svend Erik og Leif, og i årenes løb blev det til i alt fem forskellige katte – og mange andre dyr.

Som andre barnløse blev vi ofte drillet med, at vi havde kæledyr i stedet for børn, og at kattene var vores børn. Det synes vi jo overhovedet ikke selv.

Vi kunne bare godt lide liv og er begge glade for dyr.

De adopterede katte

Da vi skulle adoptere, havde vi katten Petter Mis, en stor sort hankat, der havde slået sig ned hos os. Faktisk en »adoptivkat«. Som en sjov sidehistorie fortalte jeg langt senere under en fest en ven om denne tilflytter. Mens jeg stod

og fortalte, »bankede« det på kattelømmen, og ind kom en anden lille sort kat – fuldstændig magen til Petter Mis, bare mindre. Meget underligt, men sandt! Den prøvede vi også på at returnere det rette sted, men også uden held. Da vi skulle rejse til Colombia for at adoptere, havde vi to sorte katte – en stor og en lille.

Inden godkendelsen til adoption fik man at vide, at der under ingen omstændigheder skulle være kæledyr på de fotografier, der blev sendt af sted. Kattene forblev således en hemmelighed.

Men inden vi tog af sted for at hente vores børn, et søskendepar på fire og fem år, fik vi den ide at gennemfotografere vores hjem, børnenes fremtidige senge og legetøj, så vi kunne vise dem de nye omgivelser på billeder, inden vi rejste tilbage til Danmark. Kattene blev også fotograferet, så vi kunne fortælle

om dem. Det viste sig at være en rigtig god ide.

Blandede oplevelser med dyr

Da vi efter en måned i Colombia sammen med børnene kom hjem, havde vi haft god tid til at vise dem fotos af vores hjem og herunder også de to katte. Børnene genkendte straks kattene og kendte deres navne, men var noget forbeholdne. Livet med kæledyr er på mange måder en lille opdragelsesproces, hvor man skal lære at tage hensyn til et andet væsens natur og dermed dets ønsker, der kan være modsatte af ens egne. Vores børn havde erfaringer med rotter, der piskede hen over dynen om natten – uhyggeligt – og gribbe, der slog ned og tog kadavere i rendestenen. Ikke just oplevelser i forlængelse af den danske, sentimentale opfattelse af kæledyr som næsten fuldgyltige medlemmer af husholdet med egen indgang og yndlingsretter. Så samværet var noget, der skulle indlæres langsomt. Vores datter var i begyndelsen lidt bange for kattene, men efter lidt tilvænning blev hun meget glad for dem og ville sove med dem. Vores søn kunne lide dem med det samme.

Det samme kunne man ikke ligefrem sige om Petter Mis. Kærligheden var kun delvist gengældt. Efter en luksustilværelse i fred og ro blev den nu jaget rundt og krammet, hvad den ikke

var helt indstillet på. Katten flyttede så i en periode ind hos vores overbo. Efter en tid kom den tilbage, men det blev aldrig helt det samme, selvom vi forsøgte at få noget »kvalitetstid« med den, når børnene sov. Den anden kat fandt sig nogenlunde i at være blevet krammekat.

26 kaniner og en hund

Efter tre år i lejlighed flyttede vi uden for storbyen i grønne omgivelser. Da min mand var blevet allergisk over for katte, blev vi enige om, at kaniner, der kunne opholde sig udendørs, var sagen. Min kollega forsynede os med to af slagsen, en lys brun og en sort. Der var gode timer i projekter med at bygge kaninbure, græsningsanlæg og indrette forede huler, hvor kaninerne kunne gemme sig og holde varmen. På et tidspunkt havde vi 26 kaniner, da vi fik en ekstra kanin og dermed to kuld unger. Det var et hit – især blandt pigerne i klassen – med de små yndige kaninunger, der har en virkelig stor nuttethedsfaktor.

Da kaninerne efterhånden døde, var planen så, at vi lige skulle vente med at få flere dyr. Vi var dog noget kede af, at vores datter var så optaget af en tamagotchi – et elektronisk »kæledyr«, der var populært i midten af 1990'erne, og som skulle fodres på bestemte tids-

punkter. Vi syntes, det var en trist erstatning for et levende dyr, som vi selv havde haft så megen glæde af i vores egen barndom.

En god ven udbredte sig om sit kendskab til verdens bedste hund – en islandsk fårehund, som både var familievenlig, og som havde en »allergivenlig« pels. Efter et par klik rundt på nettet efter hvalpe var vi totalt solgte. Og inden ugen var omme, var vi hundeejere!

Da vores datter havde fødselsdag, fik hun en overraskende gave, der bestod af et hundehalsbånd, en hundesele og et fotografi af hvalpekuldet (de skulle lige blive de anbefalede otte uger, før vi fik en hjem). Hun kiggede noget forvirret på gaven, men da hun forstod, at vi skulle have en hundehvalp, har vi aldrig set et gladere menneske. Her over tyve år efter siger hun, at det var hendes bedste gave nogensinde.

Et familieprojekt

Det blev vores søn, der udpegede en lillebitte rød gul hund med en hvid halsskrave. Det var en tæve, der allerede havde fået navnet fået Birta (det betyder »lys«). Da min mand og jeg som unge havde boet et år i Island, passede det os fint at beholde navnet. Nu var Birta bare vores hund.

Birta blev en del af familien, så den var med på ferier og har været på Nord-

Familiefar, datter og hund hjemme i Brede.

Yolanda med to veninder og nogle af familiens mange kaniner.

kalotten flere gange, i sommerhus og på familiebesøg i flere lande.

I vores familie havde børnene til opgave at gå med hunden, fx når de kom hjem fra skole, men det var os voksne, der lagde sporet ud for etablering af rutinerne. Da det var en energisk hund, skulle den mindst gå tre ture om dagen af en vis længde. Herudover skulle den også ud på mindre ture for eksempel rundt i haven. En gang om dagen – mindst – skulle den lege med andre hunde og løbe frit rundt. Det var nu aldrig noget problem, og vi ville alle sammen gerne ud med hunden.

Hunden var en god ven, når børnene kom fra skole. Der var altid nogle hjemme, og en varm velkomst ventede. Vores datter havde i perioder behov for, at hunden sov i fodenden af sengen. Det gav trykthed at have en kammerat, når hun havde brug for det. Hunden forstod alt, og hvis et af børnene havde slået sig og græd, stod den som et lyn ved siden af og »trøstede«.

Hunden var lynafleder ved konflikter, altid forstående og en god allieret. Hunden var også et hit blandt kammerater, og den ville gerne lege og løbe rundt i haven med alle børn.

Fællesskab

At have en hund giver i familieregi anledning til forskellige fælles projekter

som at gå til hundetræning og tage på hundetræf. Da Birta var fire år, fandt vi ud af, at vi ville prøve at have hvalpe, da det var så sød en hund. Så havde vi pludselig fire hunde i husstanden (en hvalp ud af fire var død ved fødslen). Vi skulle nu finde ud af, hvad der skulle ske med hvalpene. To blev solgt – og vi græd vores salte tårer, da vi skulle aflevere dem.

Men det endte med, at vi beholdt den lille lyse. Den gav vi navnet Rjómi – islandsk for (piske)fløde. De næste ti år havde vi så to hunde. Det var en rigtig god ide. Det er ikke sværere at have to hunde – man skal jo alligevel ud og gå tur, købe hundefoder, til vaccination hos dyrlægen, og der skal alligevel gøres rent. De to hunde havde jo også glæde af hinanden, når de var alene.

Hele familien var glad for de to hunde, der var med overalt, hvor de kunne. Så de blev bogstavelig talt gode følgesvende i de år, hvor børnene boede hjemme. Dog kunne det være et større menageri, når vi skulle på besøg hos andre og kom angstigende to voksne, to børn og to hunde. De fleste syntes, det var sjovt, og de ældre i familien var skuffede, hvis vi ikke havde hundene med, når vi kom.

Dyr lærer os noget

Det at anskaffe sig et dyr er også at anskaffe sig en sorg. Dyrene dør

på et tidspunkt, men det er også en måde at lære at takle sygdom og sorger. Vi var alle enige om, at hundene skulle have det godt, og når den dag kom, hvor de ikke kunne have et godt hundeliv, måtte vi tage afsked. I Birtas tilfælde skete det pludseligt. Den blev 14 år og blev begravet lige uden for havelågen i skoven. Her fulgte så fire år med en enkelt hund. Til sidst måtte vi også tage farvel med den, og den ligger også begravet lige ved huset.

At afskaffe sig dyr – især en hund – er i sig selv også et lille »adoptionsprojekt«, hvor man skal give plads i familien til et nyt væsen, der skal have kærlighed og omsorg. Den skal have sine behov opfyldt, og man skal lære at aflæse dyrets behov.

Den empatiske evne udvikles i meget høj grad ved omgangen med dyr. Dyrene giver også en entydig og direkte respons. Børn lærer også en del om at skelne mellem mennesker og dyr, om forskelle, men også ligheder. Da vi havde haft Birta et godt stykke tid, filosoferede vores datter over, hvordan man lærer at elske gradvist: »Det er egentlig mærkeligt, men efterhånden, som jeg lærer Birta bedre at kende, og den bliver større, kan jeg bedre og bedre lide den«. En god erfaring at have. ■

Birta var en trofast støtte for familiens børn.

To teenagere og en hund – børn vokser ikke fra kærligheden til familiens kæledyr.

IDENTITET

På jagt efter sig selv

Alle mennesker har brug for at føle, at de ved, hvem de er, og hvor de hører til. Men det kan være vanskeligt for transnationalt adopterede at føle, at de hører 100% til noget sted, for omverdenen minder dem konstant om, at de ikke er, som danskere er flest.

AF ANNA BRIDGWATER

»Det kan være fortvivlende ikke at føle en stærk identitet. At lede efter svar på, hvorfor man er, som man er.« Sådan siger sociolog Jonas Christensen, som har skrevet specialet 'Åbenhed i adoption – et kvalitativt studie af internationalt adopterede'.

Han har kigget på, hvordan adopteredes selvforståelse og identitet formes af den viden, den adopterede har om sit fødeland og sin baggrund. Hvordan bruger et menneske viden om sig selv til at finde ud af, hvem de er – til at forme deres identitet?

Identitet er et menneskes (eller en bestemt gruppes) bevidsthed om egen personlighed og individuelle særpræg. Ordet kommer fra det latinske ord *idem*, som betyder »den samme«. For at føle, at man har en sammenhængende identitet, må man føle sig som den samme: Føle sig som det samme menneske i alle mulige situationer og føle sig som det samme som resten af gruppen.

I sit speciale interviewede han fem transnationalt adopterede om, hvem de selv følte, de var. Hvor fasttømrede identiteter syntes de, at de havde – og hvilken rolle spillede familiens åbenhed om adoption i de adopteredes selvopfattelse?

Målet var at indkredse, hvordan de hver især søgte at skabe en sammenhængende identitet: Hvilken historie fortalte de om sig selv, og hvor kom elementerne i den historie fra?

Splittelse

Jonas Christensen opdagede, at fire ud af fem af de adopterede, han interviewede, har en oplevelse af at være »her og der«. De føler, at de har et ben i begge lejre – fødelandet og Danmark. »Det skaber en splittelse,« siger Jonas Christensen. Han forklarer det med, at transnationalt adopterede har vanskeligt ved at høre 100% til i både fødelandet og i Danmark.

Mange bliver konstant konfronteret med deres anderledeshed, fordi de ser anderledes ud end gennemsnitsdanske. »Nogle adopterede får måske mindre frihed til at forme deres eget liv, end danskfødte har, fordi andres opfattelse af dig hænger sammen med den fortælling og diskurs eller retorik, der kædes sammen med personer med et bestemt udseende. Hårfarve og hudfarve bliver i høj grad identitetsskabende for mange adopterede, fordi det lige præcis er her, det bliver tydeligt, at man aldrig kan opfattes 100% som en etnisk dansker.«

At føle sig hel

Den adopterede i specialet, som føler sig mindst splittet, er en kvindelig adopteret, der føler, at hun hører til i Danmark og kun i Danmark.

»Adoptivforældrene har været med til at konstruere en fortælling om, at adoptivfamilien også er en rigtig familie. Der er blevet talt meget om det. Hun har fået støtte fra adoptivforæl-

drene, og hun oplever sin familie som en rigtig familie. Derfor er hendes tilhørsforhold stærkt, og hun føler sig ikke splittet. Hun er afklaret.«

Den pågældende kvinde var hittebarn, så hun kommer sandsynligvis aldrig til at kunne finde alle brikker i sin egen identitet. Men det hører med til den adopterede kvindes selvforståelse, at hun og adoptivfamilien har fortolket hendes start på livet i et positivt lys. »Hun skaber selv sin identitet, hvor hun vender de negative oplysninger til noget positivt. Hun siger, at det objektivt set er rigtigt, at hun fik mindre omsorg i de tidlige år. Men det vender hun til, at hun fik meget omsorg senere.«

Kvinden fortæller, at hun kun få gange har oplevet, at nogen har sat spørgsmålstejn ved hendes tilhørsforhold. Engang, da en klassekammerat hævdede, at hendes familie ikke var hendes rigtige familie, holdt hun insisterende fast i, at den danske familie var hendes rigtige familie.

»Hun havde fået meget social støtte fra adoptivforældrene og deres insisterende på, hvad en familie er – at den ikke kun er biologi,« siger Jonas Christensen.

Men andres spørgsmål og forsøg på at finde forklaringer kan så tvivl hos den adopterede, og det kan skabe en splittet identitet.

»Som adopteret bliver der tit stillet spørgsmål om, hvor du hører til. Når folk spørger, hvor du er fra, så siger de dermed, at du ikke er herfra. Når der stilles tvivl om dit tilhørsforhold, stilles der derfor også tvivl om din identitet, og hvem du er. Det kan gøre dig forvirret om, hvem du oplever at være – det kan give en identitetskrise.«

Viden og åbenhed

Nyere forskning – blandt andet fra Ankestyrelsen i en rapport om åbenhed i adoption fra 2017 – peger på, at åbenhed i adoption er med til at skabe trivsel for den adopterede. I det store hele peger Jonas Christensens speciale i samme retning. Ifølge hans speciale er det vigtigt, at adoptivfamilien signalerer, at intet er tabu.

»Forældrenes måde at håndtere, at barnet er adopteret, påvirker barnets identitetsdannelse. Oplevelsen af, at der er kommunikativt åbent, legitime-

rer barnet og dets familie,« fortæller Jonas Christensen. Med andre ord, så styrkes den adopteredes oplevelse af at være en del af en familie, når adoptivforældrene står ved og er åbne om alle aspekter af adoption.

»Man søger mening gennem fortiden. Hvis der ikke bliver sat ord på, bliver barnet forvirret og oplever, at det mangler forklaringer. Derfor har forældrene meget at sige.«

Man danner meninger ud fra det, man hører i barndommen. Det handler om at være åben om fortiden uden at nedgøre eller kritisere. »Man kan sige, at forældrene konstruerer barnets identitet. Der er altid noget viden om barnet, og det er forældrene, der skal formidle den viden til barnet. Den måde, forældrene fortolker den viden på, er afgørende. Hvis man fortæller det positive om, at barnet fik omsorg og kom på børnehjem, fordi forældrene ville have, at der blev passet på det, barnet, kan oplevelsen vendes til noget positivt. Men den samme viden kan også fortolkes negativt. Forældrenes fortolkning er afgørende.«

Negativt selvbillede

Men åbenhed skal takles varsomt, mener Jonas Christensen. Nogle detaljer og nogen viden kan give et barn et negativt billede af, hvem det er. I specialet har Jonas Christensen interviewet en adopteret kvinde, som havde hørt sine adoptivforældre tale negativt om hendes baggrund og om, hvad de første år havde betydet. »Hendes biologiske familie var udstødt, og det var hun dermed også, og hendes første år var præget af mangel og hårdhed. Hendes adoptivforældre gav hende en offerfortælling, og den trak hun med sig.«

Med andre ord, så følte den pågældende kvinde, at hun var dømt til et ulykkeligt liv. Jonas Christensens pointe er, at adoptivforældrene kunne

have skildret kvinden som en sej overlever, som overvandt store odds.

»Får man en superheltefortælling, er det den, man trækker med sig resten af sit liv. Det er meningssskabelse.« Jonas Christensens speciale peger ikke på, at adoptivforældrene skal lyve, men at det er en fordel for den adopterede, hvis adoptivforældrene fortolker begivenheder fra fortiden positivt. Han spørger: »Hvordan bygger man en stærk identitet, hvis man for eksempel får en fortælling om, at man er skadet?«

Derfor skal adoptivforældre være opmærksomme på nuancerne i den måde, de taler om og til deres barn. De kan for eksempel sige »Det var hårdt, men du overlevede« i stedet for at sige »Det var hårdt, og det har ødelagt dig for livet.«

Ifølge de interviews, som Jonas Christensen lavede med adopterede til sit speciale, er det væsentligt, at adoptivfamilien ikke giver den adopterede et »stempel«. Et råd kunne være, at adoptivforældre ikke siger »Du er ...«, men i stedet omtaler handlinger: »Der skete det og det ...« eller »Børnehjemmet gjorde ...«

»Men selvom adoptivforældre er negative i fortolkningen af deres barns fortid, er mennesker heldigvis i stand til at forandre sig,« siger Jonas Christensen. »Forældrene har utrolig stor betydning, for deres opfattelse er gyldig i mange år. Men man opfatter sine forældre anderledes, når man er 40, end når man er 10 eller 20.«

Arv vs. miljø

Når det handler om adoptivforældrenes håndtering af den adopteredes fortid, ligger djævelen i detaljen, minder Jonas Christensen om. De oplysninger skal serveres med stor finfølelse og empati.

»Barnet kan bruge den fortælling eller viden, det får, til forklaringer, som ikke nødvendigvis passer. Man kan komme til at bruge viden til at skabe identitet på et

»Andres stereotype tænkning kan skabe vanskeligheder for transnationalt adopterede. Det at bevæge sig i det offentlige rum er et problem for mange.«

falsk grundlag. At få at vide, at ens biologiske far er aggressiv, kan for eksempel betyde, at det adopterede barn så tænker, at det nok også er aggressivt.«

Det gør en stor forskel, om den enkelte tror, at personligheden formes af den genetiske arvmasse eller af de mennesker, man vokser op sammen med, siger Jonas Christensen.

»Det handler også om, hvilke egenskaber man har, og hvor man tror, man har dem fra. Mange har en opfattelse af, at man har sine egenskaber fra andre. De tror ikke på, at de kan have egenskaber, der er unikke for dem. Derfor søger de forklaringer.«

Jonas Christensen fremhæver, at vi i den tid, vi lever i nu, lægger meget vægt på biologien. Derfor kan åbenhed om den biologiske arv gøre det svært for et menneske, der søger mening.

»Kan man bruge miljø som forklaring på, hvem man er, så behøver man i mindre grad arv som forklaring,« siger Jonas Christensen. Hvis adoptivfamilien for eksempel siger, at en adopterets glæde ved skak nok er noget, han/hun har fået fra adoptivmoren (fordi de har spillet meget skak sammen), så behøver den adopterede ikke lede længere efter en forklaring på glæden ved skak.

Sådan har den omtalte adopterede kvinde, der trives godt i sin adoptivfamilie, det: Hun har en stærk opfattelse af sin egen identitet og føler, at hun mest er formet af miljøet.

»Hun føler ikke, hun har arvet noget vigtigt fra sine biologiske forældre, så hun gør op med den biologiske fortælling,« siger Jonas Christensen.

»Adoptivforældrene spiller en vigtig rolle i at give den adopterede en oplevelse af at høre til i familien. Hvis du lægger vægt på lighederne mellem barn og voksen, så skaber du et stærkere tilhørsforhold. Det er vigtigt for et adopteret barn at blive spundet ind i et net af fortællinger, hvor man fokuserer på ligheder. Så oplever man, at man har »arvet« en masse fra den adopterede familie. Men det er noget, der skal bekræftes mange gange, for omgivelserne siger noget andet.«

Stereotype holdninger

Identiteten påvirkes ikke kun af, hvem man selv synes, man er, og hvad adop-

tivfamilien fortæller. Identiteten påvirkes også af, hvordan man opfattes og behandles af omverdenen.

»Når du skaber din identitet og din personlighed, bruger du både din selvidentitet (sådan som du ser dig selv) og din sociale identitet (sådan som du oplever, at andre opfatter dig). Dine omgivelser påvirker altså dig og den opfattelse, du har af dig selv,« forklarer sociologen.

»Man vil gerne accepteres og anerkendes af andre. Og andre spørger, hvem man er. Det har meget med udseendet at gøre, for det er ofte det, der problematiseres. Det bliver identitetsskabende,« siger Jonas Christensen. Men andre ord, så optager vi mennesker nogle af andres forestillinger om, hvem vi er, og gør forestillingerne til vores egne.

»Og andres stereotype tænkning kan skabe vanskeligheder for transnationalt adopterede. Det at bevæge sig i det offentlige rum er et problem for mange. De bliver hele tiden konfronteret med et eller andet,« siger Jonas Christensen og fortsætter: »Det påvirker deres identitetsdannelse og tilhørsforhold. Det sker meget tidligt – i starten af folkeskoletiden eller endda tidligere.«

Hvis man bliver udelukket fra mainstream-fællesskabet, vil et menneske lede efter andre fællesskaber – andre, man kan identificere sig med.

»Er man med i klubben, eller er man ikke?« spørger Jonas Christensen retorisk. »Man søger altid derhen, hvor der er nogen, der ligner en – både personlighedsmæssigt og udseendemæssigt.«

Manglende brikker

For nogle adopterede er tabet af deres fødeland og oprindelige kultur af stor betydning for deres oplevelse af at mangle »noget« i identitetsdannelsen. For de mennesker kan en tilbagerejse være en måde at udforske sin baggrund og identitet og spørgsmålet om, hvem de kunne have været – hvilken kultur, nationalitet og miljø, de kunne have været en del af, hvis de ikke var blevet bortadopteret.

»Det handler om manglende brikker i puslespillet. Der er mange, der oplever, at de mangler en brik. Nogle tillægger brikken stor betydning – den

brik fortæller mig, hvem jeg er – andre oplever ikke, at den manglende brik har nogen særlig stor betydning for, hvem de er.«

Igen handler det om, hvorvidt adoptivforældrene har formået at give den adopterede en følelse af at høre til. »Det er i høj grad adoptivforældrene, der betinger, hvordan den adopterede oplever og håndterer den manglende brik,« siger Jonas Christensen.

For nogle adopterede giver tilbagerejsen til deres fødeland de brikker, de mangler i deres identitetsdannelse. Men det gælder ikke alle. En af de medvirkende kvinder, der er adopteret fra Østeuropa, troede, at tilbagerejsen ville give hende en forklaring på, hvem hun var. Men hun oplevede, at hun havde meget lidt til fælles med den biologiske familie.

»Man kan lægge hele sin personlighed i den biologiske familie, men hvis man møder dem og oplever, at man ikke minder om hinanden, så er man igen fortvilet og uden forklaring.« ■

'Åbenhed i adoption – et kvalitativt studie af internationalt adopterede' er skrevet som speciale på sociologi på Aalborg Universitet i 2017. De interviewede adopterede i specialet er anonymiserede.

PRIVATFOTO

Jonas Christensen

Jonas Christensen er født i Chile, uddannet sociolog og har skrevet speciale om, hvilken betydning åbenhed i adoption har for adopterede.

Den kendte ukendte bror

En adopteret dreng i København har en biologisk bror et sted i Danmark. Det ved drengen og hans forældre, men de kan ikke komme i kontakt med broderen eller hans danske familie.

AF ANNA BRIDGWATER

»Det er meget uafsluttet.« Birgitte taler om sin søn og hans forhold til sin biologiske bror. Eller rettere sagt: Det manglende forhold til den biologiske bror.

Danske Birgitte og Niklas har med nogle års mellemrum adopteret to børn – Theo og Rita – på 16 og 11 fra Vietnam. Børnene er ikke biologiske søskende, og da parret fik Theo i forslag fra den formidlende organisation AC Børnehjælp, fik de at vide, at Theo har en biologisk bror et sted i Danmark.

»Vi har altid vidst, at der var en bror et sted i Danmark. Og vi ved, at den familie fik tilbud om at adoptere Theo, men at de sagde nej tak.«

Officielt fik Birgitte og Niklas kun en smule at vide: »Det står i Theos papirer, at der er en biologisk bror i Danmark. Og vi kender broderens oprindelige navn og fødselsdata.«

Øvrige oplysninger om den anden familie er fortrolige.

Familier

Det er ikke ualmindeligt, at adoptivfamilier med børn fra Vietnam bliver spurgt, om de vil tage imod søskende, hvis de samme biologiske forældre får flere børn, for det er de vietnamesiske myndigheders praksis at forsøge at holde sammen på sø-

skende. Men praksis blev ikke overholdt i Theos sag. Det var den daværende organisation AC Børnehjælp, ikke de vietnamesiske myndigheder, der opdagede slægtskabet.

»Det er jo helt klart et brud på Haager-konventionen, som jeg forstår den. Man har ikke forsøgt at holde sammen på familien,« fortæller Birgitte.

»Vietnameserne stillede ham i forslag til os først, selvom de burde have stillet ham i forslag til den anden familie. Det var faktisk AC Børnehjælp, der opfangede, at den anden familie skulle spørges. Det synes jeg er en meget god pointe i forhold til, at organisationerne for tiden får hug for det, de ikke har gjort. I den situation gjorde de faktisk deres bedste for at holde de to søskende sammen. De gjorde præcis det, de skulle. De fik en sag fra Vietnam, hvor der stod, at dette barn var matchet til os. Men AC Børnehjælp så, at den samme biologiske familie allerede havde bortadopteret et barn til Danmark. Så de pillede sagen ud og spurgte den familie, der havde adopteret Theos storebror. Men den anden familie sagde nej tak, og så fik vi ham i forslag.«

»Det var ikke, fordi vi vil sidde lårene af den familie. Vi ville bare gerne have vidst, hvem de var, og at de vidste, hvem vi var, så det var på plads, hvis børnene senere fik et behov. Så kunne vi have ringet til hinanden.«

Åbenhed

Hjemme hos Theo har forældrene været helt åbne om den ukendte bror.

»Jeg tror, vi lige fra starten har sagt til Theo, at han har en bror i Danmark. Vi har sagt det på den måde, som man taler om ting, når man sidder og læser med et lille barn. Vi læste meget i den bog om adoption, der hedder 'Hjertebarnet', og vi brugte den som afsæt for en snak om Vietnam. Jeg tror, vi kaldte ham »vietnambroderen«.«

Birgitte er ikke kritisk over for den anden familie, der valgte ikke at adoptere Theo, for hun ved, at der kan være 100 forklaringer på, at man vælger ikke at få flere børn, og hun ved også, hvor presset en situation man kan stå i, når man har små børn.

»Og vi er jo selvfølgelig lykkelige for, at det var sådan, det blev. Jeg tror ikke, Theo har set noget problematisk i det.«

Birgitte og Niklas har altid været åbne over for kontakt til Theos storebror. Men det har den anden familie ikke, og Birgitte og Niklas ved slet ikke, om den biologiske bror er klar over Theos eksistens.

»Vi har skrevet til dem på et tidspunkt. Det var gennem AC Børnehjælp. Vi har fået at vide af AC Børnehjælp, at forældreparret overhovedet ikke reagerede på det brev, som AC videresendte til dem. Vi stillede nogle helt oprigtige spørgsmål i det brev, fordi vi havde en konkret anledning: Theo havde nogle motoriske udfordringer, og sagsbehandleren fra AC Børnehjælp kom til at sige i telefonen, »Nå, det er ligesom broderen.« Derfor ville vi spørge den anden familie, om broderen havde de samme udfordringer. Så vi skrev et meget oprigtigt brev, hvor vi spurgte, om vi kunne tale sammen. Måske var det noget genetisk, eller måske havde de fundet en god måde at tackle det på. Vi skrev også, hvad vi gjorde, for det kunne de måske bruge til noget. Vi skrev også som en biting, at vi synes, at det kunne være fint, hvis vi vidste, hvem hinanden var. Men der kom ikke noget svar overhovedet.«

Tavshed

AC Børnehjælp meddelte, at der slet ikke kom nogen reaktion fra familien. »Vi havde også skrevet, at vi ville være glade, hvis de bare svarede anonymt gennem AC. Det ville være bedre end slet ikke at høre noget. Men hvorfor har de ikke gjort noget? Det har vi brugt meget tid på at tænke over. Vi var også nysgerrige efter at se, hvad den familie var for nogle mennesker. Vi har hele tiden gerne ville vide, hvem den familie var.«

Set i bakspejlet synes Birgitte, at hun egentlig godt kunne have presset AC Børnehjælp mere, for hun og Niklas aner ikke, om brevet nåede frem.

»Det kan også være, at AC Børnehjælp i virkeligheden aldrig sendte brevet, eller at de sendte det til en forkert adresse.«

Birgitte og Niklas forsøgte at opsnappe så meget viden om den anden familie som muligt.

»Da vi sad der i den situation, så prøvede vi bare at suge al information til os. Det gør man jo for at give sit barn de bedste muligheder for at søge det, de måske en dag savner eller søger. Men der var ikke meget at hente.«

Birgitte understreger, at det væsentlige for hende og manden var at etablere en kontakt, ikke et tæt forhold, til broderens familie.

»Det var ikke, fordi vi vil sidde lårene af den familie. Vi ville bare gerne have vidst, hvem de var, og at de vidste, hvem vi var, så det var på plads, hvis børnene senere fik et behov. Så kunne vi have ringet til hinanden.«

Birgitte har ikke nogen opskrift på, hvordan den perfekte kontakt til den anden familie ville have set ud.

»Jeg aner ikke, hvordan jeg ville have reageret, hvis der havde været kontakt, men i min drømmeverden havde vi måske mødtes for at se hinanden an og få ansigter på, og børnene ville have kunnet se hinanden og vide, at den anden var der. Måske skrive fødselsdagskort og holde sporet varmt, så børnene kunne mødes, hvis de havde lyst eller bad om det undervejs.«

Mulig kontakt

Birgitte og Niklas er også opmærksomme på, at broderen måske vil prøve at kontakte Theo.

»Han må være omkring 18 nu, så vi har sagt til Theo, at der er en teoretisk mulighed for, at han får sine papirer og søger mere viden, så der er en mulighed for, at Theo bliver kontaktet af broderen. Theo ved ikke rigtigt, hvad han skal bruge den information til. Men vi var nødt til at sige det, for det er jo en mulighed. Jeg ved ikke, i hvilken grad Theo måske optræder i broderens papirer, men han kan jo også tage ud på børnehjemmet og spørge,« siger Birgitte. Hun og Niklas har været på tilbagerejse til Vietnam med børnene, men de aner ikke, om den anden familie har gjort det samme.

»Broderens forældre ved jo, at han har en lillebror. Det er bare ikke sikkert, at de har fortalt ham det. Det er noget af det, vi tænker lidt over.«

Fremtiden

Det er for sent for forældrene at lede efter den ukendte bror, synes Birgitte.

»Nu er Theo blevet så stor, at vi ikke kan gøre noget uden at være sikre på, at han er med på ideen.«

Birgitte er slet ikke sikker på, at Theo er klar til selv at tage initiativ til at opspore den ukendte bror, og hun tror ikke, at Theo søger den ukendte bror på fx Facebook eller andre medier.

»Men det kunne være, at vi skulle hjælpe ham i gang. Det virker bare ikke, som om han bliver primus motor i at finde den bror. Vi tager nok til Vietnam igen inden længe, men Theo er ikke interesseret i at komme ud til sin biologiske familie. Måske er han bekymret for konsekvenserne. Dog sagde han for nylig – og det er noget nyt fra hans side – at han ikke ville besøge den biologiske familie i Vietnam, men hvis han skulle noget, så ville han hellere finde broderen i Danmark. Når han siger sådan, er det noget, han har tænkt over. Jeg forestiller mig, at den bror betyder noget for Theo, for ellers ville han ikke have sagt sådan. Jeg ved bare, at der er noget. Måske kan det give glæde, måske kan det give ham en familiefølelse. Jeg håber, at han tænker »Yes! Det er noget, jeg har, som er mit.«

Om lidt over et år fylder Theo 18, og så kan han, hvis han har lyst, selv lede efter sin biologiske bror.

»Vi har broderens vietnamesiske navn og fødselsdag. Så hvis Theo vil, så har han ret meget information at gå videre med. Nu er det jo på Facebook, man får kontakt med hinanden. Så det kan han sagtens forsøge.«

Birgitte håber, at Theo en dag får kontakt til den ukendte bror. »Det er en god, lille ekstra gave. Det håber jeg, at det kan blive for Theo, og måske også for hans bror et sted i Danmark.«

Hjælp til at kende sine rødder

Helt overordnet synes Birgitte ikke, at AC Børnehjælp har hjulpet ret meget.

»AC kunne godt have brugt bare en halv time på at snakke med os om alt det her – om hvad det kan betyde i fremtiden. Men de følelser og tanker var der bare ikke nogen at tale med om. Det var helt nøgternt: I får det her barn, der er en bror, slut.«

Samtidig forstår Birgitte godt, at adoptionsorganisationerne ikke bruger tid på at vejlede adoptanter.

»Jeg synes, at der i hele det meget belastede system mangler ressourcer til vejledning. Nu savner vi det fx i forhold til rådgivning om at tage ud på børnenes børnehjem, for vi tager snart til Vietnam. Men organisationen bruger energien på formidling. De kan ikke hjælpe de børn, som allerede er formidlet. Hvis man krævede, at de også skulle gå tilbage og gennemtrekke de gamle sager, ville det kun ske, hvis de får en eller anden gigabevilling.«

Der mangler fx ressourcer til at kortlægge sine egne rødder, for når adopterede eller deres forældre henvender sig til DIA for at få indsigt i deres sager, så beder de om en ydelse, som DIA ikke får penge for – hverken fra det offentlige eller fra familierne. Derfor er det ikke udelukket, at Birgitte ville sige ja til at betale for at få nogen til at dykke ned i børnenes sager, også efter at adoptionerne er afsluttede.

»Det er et superinteressant spørgsmål. Man kan godt sige, at den service burde være gratis – at man skylder de børn den hjælp. Men for mine børns skyld vil jeg da også gerne betale.«

Efter Birgittes mening bør Danmark sætte flere ressourcer af til de omkring 25.000 transnationalt adopterede borgere.

»Vi har tit en opfattelse af, at Danmark er forrest med alting, men Danmark kunne helt klart godt gøre det bedre med PAS og med at overholde konventionerne og afsætte ressourcer til voksne adopterede.« ■

Familien har valgt at være anonym. Deres rigtige identitet er redaktionen bekendt.

Find familien på FACEBOOK

De sociale medier gør det lettere at søge sine rødder, selvom de bor i en anden verdensdel. Magasinet har talt med to kvinder, der begge har fundet deres biologiske familier via Facebook.

Gør-det-selv-'Sporløs'

»Find Gloria Avila Pacavita«. Det er navnet på den facebookgruppe, der førte den danskadopterede Fabiola Christensen fra Ølstykke sammen med sin biologiske mor i Colombias bjerge.

AF JOURNALIST HEIDI VESTERBERG

Dengang tilbage i 2008 var Facebook et helt nyt fænomen, der på meget kort tid havde gjort verden mindre, og Fabiolas chancer for at finde sin biologiske mor større.

»Før Facebook var det nærmest et umuligt projekt. Jeg havde kun et navn, et personnummer og en hjemby at gå ud fra, og jeg anede ikke, hvordan jeg skulle lede efter hende. Men så begyndte det at gå op for mig, at alle i hele verden var blevet forbundet med hinanden gennem Facebook. Måske var min biologiske mor og jeg pludselig kun et klik væk fra hinanden,« fortæller den nu 36-årige Fabiola Christensen.

I januar 2008 oprettede hun en gruppe på Facebook, hvor hun bad facebookbrugere i Colombia om hjælp til at finde hendes biologiske mor. Især én i gruppen var meget ihærdig. Han var på politistationen og biblioteket for at søge efter spor og gav ikke op.

»I starten var jeg ærlig talt lidt skeptisk. »Gider han virkelig gøre alt det bare for at hjælpe mig, eller har han en helt anden dagsorden?« tænkte jeg. Men

han er simpelthen bare et meget dejligt menneske, der virkelig ønskede at hjælpe mig,« siger Fabiola.

Søgen efter klarhed

Fabiola var tre måneder gammel, da hun kom til Danmark. Hun voksede op i Ølstykke med sine adoptivforældre og en søster, der også er født i Colombia. For Fabiola handlede drømmen om at finde frem til sin biologiske mor mest om at få klarhed over sin historie. Hun har aldrig haft det svært med sin adoption eller ønsket, at hendes liv skulle være anderledes, end det er.

»Jeg har fået en fantastisk familie i Danmark, så jeg har aldrig manglet en mor eller far. Det er bare rart at vide, hvor man kommer fra. Jeg ville selvfølgelig også gerne vide, hvorfor min biologiske mor traf det valg at bortadoptere mig. Tanken om, at min egen mor har efterladt mig, er ikke særlig rar, og inderst inde vil det altid føles som et svigt. Jeg ved, at hun kun var 18 år, så jeg kunne næsten regne ud, at hun ikke havde mulighed for at beholde mig. Jeg har lavet min egen historie, men jeg ville gerne have klar-

PRIVATFOTO

Fabiola Christensen har sin egen virksomhed, hvor hun arbejder med personlig branding på sociale medier.

hed og kende sandheden,« fortæller Fabiola, der i dag selv er blevet mor til Flora på syv år.

Det kræver mod at gå i gang med at lede efter sin biologiske familie, mener Fabiola.

»Jeg tænkte meget over, hvordan det ville være, hvis det viste sig, at min biologiske mor var prostitueret, hjemløs eller på andre måder levede et hårdt liv. Det kunne også være, at hun overhovedet ikke ville have kontakt med mig. Men omvendt følte jeg ikke, at jeg havde noget at miste.«

Alt er muligt

Efter nogle måneder skete der et genembrud i jagten på hendes biologiske familie. Den ivrige hjælper i Colombia ringede til Fabiola for at fortælle, at han havde fundet frem til hendes kusine, og han bad om lov til at give Fabiolas telefonnummer videre. Fabiola var skeptisk, men manden var selv meget sikker.

»Midt om natten ringer min telefon så, og en spansk talende dame siger en hel masse ord, som jeg ikke forstår. Jeg taler ikke spansk, men hun gentager hele tiden mit navn, og pludselig går det op for mig, at det er min biologiske mor, jeg taler med. Jeg kan kun svare med et »hola« og »si«, og så kan jeg høre, at hun både griner og græder af glæde. Det gør jeg også. Det er helt fantastisk.«

Et par uger senere mødtes de via Skype med Fabiolas kusine som tolk. Selvom internetforbindelsen i bjergene er meget dårlig, lykkedes det at få arrangeret et opkald, og samtalen gik igennem.

»Da jeg så hende over Skype, var jeg slet ikke i tvivl om, at det virkelig var min biologiske mor. Selv om hun har levet et hårdt liv og ser lidt slidt ud, kunne jeg sagtens se mig selv i hende. Jeg fortalte om mit liv i Danmark, hun fortalte om sit liv i bjergene i Colombia, og til min store glæde fandt jeg ud af, at jeg også har en lillesøster og en lillebror. Det var megastort,« siger Fabiola.

En varm velkomst

I 2010 rejste Fabiola tilbage til sit føde-land sammen sine danske adoptivforældre. Mange advarede hende imod at rejse på grund af den voldsomme kriminalitet i landet, men også fordi mødet med den biologiske familie kunne

blive en stor skuffelse. Hun havde nok heller ikke turdet rejse til Colombia uden at have sine forældre med.

»Det var meget trygt at rejse sammen med dem. Det var også et udtryk for, at mine forældre accepterede mit ønske om at møde min biologiske familie.«

Da flyet landede i den colombianske by Tunja, var hele Fabiolas biologiske familie mødt op i lufthavnen. Nogle af dem havde aldrig været så langt væk fra bjergene før, men de tog imod den danske familie med store skilte, blomsterbuketter og gaver.

»Det var fuldstændigt surrealistisk. De havde lånt biler og gjort alt muligt for at kunne være med til at tage imod os. De har ingen penge, men alligevel stod de der med kæmpestore blomsterbuketter og alle mulige gaver. Det var meget overvældende og rørende.«

To sjæle, en tanke

Besøget varede i to uger, og når Fabiola besøgte familien i deres meget beskedne hjem på bjerget, kunne hun med egne øjne se den store forskel på levevilkårene i Danmark og Colombia. »De havde virkelig ingenting. Alligevel var de så glade og gav alt, hvad de havde, væk. De holdt også en stor fest for os, hvor alle i familien var med og sang sange for os,« fortæller Fabiola, der også fik forklaringen på, hvorfor hendes mor havde afleveret sit barn på børnehjemmet.

»Jeg var faktisk en hemmelighed. Hun blev gravid med en mand, hun ikke kendte særlig godt, og hun havde ingen penge. Det var helt uhørt, at hun skulle være alene med et barn, så hun havde ikke så mange andre muligheder end skrive under på adoptionspapirerne.«

Fabiola og adoptivforældrene besøgte også det børnehjem, der i sin tid tog imod Fabiola. Hun fik lov til at se sine papirer og fandt blandt andet et personligt brev til sig selv. Et brev fra Gloria Avila Pacavita – Fabiolas biologiske mor. Brevet er omhyggeligt klæbet fast på lysegrønt papir og pyntet med lyserøde og grønne blomster. Brevet er dateret og afleveret få måneder efter, Fabiola begyndte sin eftersøgning på Facebook.

»I brevet skriver min mor, at hun meget gerne vil møde mig, og hvordan jeg kan komme i kontakt med hende. Vi begynder simpelthen at lede efter hin-

Gode råd til gør-det-selv-'Spørløs' på sociale medier.

Disse råd stammer fra Fabiola og Gabriela, som begge har fundet deres biologiske familier via Facebook.

- Gå i gang. Men tænk over, hvorfor du gør det, og hvad du gerne vil opnå.
- Der findes detektiver med speciale i at finde biologisk familie. Men lav grundig research, bed om anbefalinger og vær kritisk.
- Kontakt børnehjemmet eller det sted, der formidlede adoptionen. Måske ligger der et brev eller anden information til dig.
- Vær åben. Er dine adoptivforældre ikke de rette at tale med, så tal med andre. Du får brug for støtte.
- Hvad er det værste, der kan ske? Overvej konsekvenserne.
- Lad være med at have forventninger. Så bliver du ikke skuffet.
- Led først efter din familie, når du har mulighed for at besøge dem, råder Gabriela. Det er frustrerende at være i kontakt uden at kunne mødes.
- Lær noget af sproget, så du ikke er helt afhængig af tolke.
- Lær noget om landet.
- Hvis man er født i Østeuropa, så husk, at familien kan være romaer, som er en helt anden kultur end flertallet.
- Tænk over, hvem I kontakter, inden I skriver, og husk, at I påvirker et andet menneske, der måske ikke ønsker at blive fundet.
- Overvej, hvad du vil stille op, hvis familien beder om penge.

anden på præcis samme tidspunkt i det samme år. Det er næsten ikke til at forstå. Jeg ville jo aldrig have set det brev, hvis jeg ikke var kommet til Colombia,« siger Fabiola.

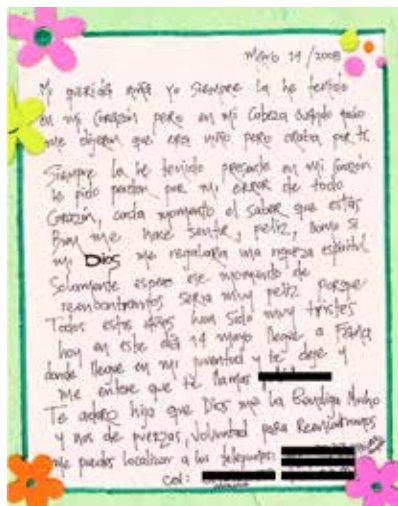
Kærlighed uden tolk

I dag har Fabiola og hendes biologiske familie mest kontakt over Facebook eller Skype. De taler sammen til jul og på mærkedage og sender gaver til hinanden. Fabiola kan stadig ikke tale spansk, men hun behøver ikke tolk.

»Nogle gange ved vi ikke, hvad hinanden siger, men vi smiler eller sender hjerter eller smileyer. Vi sender kærlig-

hed til hinanden. De har aldrig nogen-
sinde bedt om penge, hjælp eller kræ-
vet noget af os. Tværtimod. De sender
gaver til os, men det er vigtigt for mig,
at jeg kan sende penge til dem. Jeg vil
selvfølgelig gerne hjælpe dem.«

Mødet med den biologiske mor og
familie har på mange måder forandret

Fabiola Christensens colombianske mor
afleverede dette brev på børnehjemmet,
hvor Fabiola boede som spæd.

Fabiolas liv. Hun har også ændret sit
navn. Umiddelbart efter den første kon-
takt med familien besluttede hun sig for
at skifte sit danske navn Sanne ud med
sit colombianske navn Fabiola, som hun
mener, passer bedre til hende. Det var
lidt svært for hendes danske mor.

»Det er jo hende, der har valgt det
navn til mig, men inderst inde hand-
lede det nok mest om frygten for, at jeg
fravalgte hende som mor. Det gjorde
jeg ikke. Men jeg var nødt til at skabe
min egen identitet. Jeg er overhovedet
ikke kritisk over for adoption, men som
adopteret får du pludselig et nyt land,
et nyt navn, nye værdier og en helt ny
identitet. Derfor er det også vigtigt, at
man på et tidspunkt bevidst tager stil-
ling til, hvem man egentlig er, og hvem
man ønsker at være.«

Et lærerigt møde

Oplevelsen har givet Fabiola mod på at
starte egen virksomhed og skabe et net-
værk for danskadopterede fra Colombia.

»Netværket betyder virkelig me-
get for mig. Selv om vi er over 100 vidt
forskellige mennesker, så har vi noget

vigtigt til fælles – vores baggrund. Jeg
føler mig meget dansk, men jeg kan
alligevel mærke, at jeg har noget Co-
lombia i mig. Det har jeg altid set som
en stor styrke. Jeg har haft svære pe-
rioder i mit liv, men det har aldrig haft
noget med min adoption at gøre. Jeg
tror meget på, at verden er, som du tror,
den er. Hvis du ser dig selv som et men-
neske, der har det hårdt, så bliver det
hårdt. Og sådan ser jeg det ikke. Jeg er
både dansk og colombiansk, og for mig
er det kun positivt.«

For tiden er adoptivforældrene i fuld
gang med at plantække endnu en rejse
til Colombia, og Fabiola glæder sig. Selv
om hun ikke er vokset op sammen med
sin familie i Colombia, har mødet med
dem fået betydning for hendes værdier
og den måde, hun lever sit liv på.

»Jeg lærte så meget af den tur.
Hvis de havde så lidt og alligevel kunne
give så meget til andre mennesker, så
kunne jeg selv gøre meget mere, end jeg
gjorde. Jeg havde meget mere at give.
Jeg lærte at være mere taknemmelig
for livet, at værdsætte små ting og være
givende over for andre mennesker.« ■

»Det kan være indviklet«

Gabriela Paulsen har fundet en masse familiemedlemmer i fødelandet
Rumænien takket være de sociale medier. Men kontakt gennem Facebook
rummer også mulighed for tvivl, har Gabriela erfaret.

AF ANNA BRIDGWATER

»Jeg har kontakt med min biologiske
mor og bror på Facebook, og gennem
min bror har jeg kontakt til min mor-
mor og resten af familien, fordi hans
mobil har kamera, så vi kan video-
chatte. Min biologiske mor har ikke ka-
mera på sin mobil, så derfor gør vi det
gennem min bror. Min bio-bror skriver
ikke særlig godt og vil kun videochatte.
Jeg skriver derimod med min biologi-
ske mor på Messenger forholdsvis
ofte.«

Det er takket være Facebook, at
Gabriela Paulsen på 22 kender sin bio-
logiske familie. Hun blev født i Rumæ-

nien og voksede op ved Roskilde i en
dansk kernefamilie, der bestod af mor
og far og adopterede biologiske tvillin-
gebrødre, der er et år ældre end hende.

Til forskel fra sine tvillingebrødre
mærkede Gabriela tidligt en stor in-
teresse for sin baggrund. Da hun gik i
gang med at søge sin biologiske familie,
gik hun på Facebook.

»Jeg har slet ikke tænkt på at bede
adoptionsorganisationen om hjælp.
Men mine forældre havde fortalt mig,
at man havde tilbudt dem at tjekke de
rumænske oplysninger, dengang der
var en skandale med de rumænske

lægeerklæringer. Så de havde været i
arkiverne.«

Uoverskueligt

Gabriela vidste derfor forholdsvis me-
get om sin oprindelige familie, da hun
gik i gang med at søge dem.

»Jeg havde ret mange oplysning-
er om min bio-mor: Navn, fødselsdag,
hjemby og uddannelsesniveau, og at
hun ikke havde interesse i at besøge mig
på børnehjemmet eller høre om min ud-
vikling. Desuden stod der i mine brøders
papirer, at vi havde to ældre biologiske
søskende. Faderen står som ukendt.«

Gabriela blev adopteret i 1996 sammen med to ældre bibrødre. Hun var dengang et år og ni måneder. Hun læser i dag menneskerettigheder på universitetet i Lund.

Gabriela havde lært noget rumænsk, hvilket gjorde søgningen lettere. »Det kan være indviklet at finde folk på Facebook. Jeg slog navnet Miroslav op på Facebook. Det er vores rumænske efternavn. Og derfra fandt jeg nogle rumænere med samme efternavn fra nogenlunde samme område, og de kunne godt ligne mig og mine brødre lidt. Jeg skrev til to-tre personer, som jeg ikke var i familie med.«

På et tidspunkt fandt hun frem til en Facebookprofil, der tilhørte en mand, som virkede, som om han godt kunne være hendes bror.

»Jeg fik først kontakt med min bror, og så spurgte jeg til min bio-mor og blev ikke ret meget klogere. Jeg fik at vide, at hun arbejdede ret langt væk. Men en dag skrev en rumænsk kvinde til mig, at hun var min mor, og at hun var glad for, at jeg var i kontakt med min bror. Jeg er ret sikker på, at det er min bror, fordi vi ligner hinanden, og vi har et ret sjældent rumænsk efternavn, og så bor han i det område, hvor min mor også boede, da hun fødte mig. Og så ligner hun også mig.«

Vanskeligheder

»Det kan være lidt af en udfordring, at min biologiske mor og bror ikke anvender deres rigtige navne på Facebook. Jeg kan blive i tvivl, om de nu er dem, de siger, de er. Det har været svært specielt med min biologiske mor, der kun har identificeret sig ved år og fødselsdag. Mine forældre tror ikke, det er min rig-

tige biologiske mor, og synes ikke, hun ligner mig eller mine brødre overhovedet. Det har nok været det sværeste.«

Gabriela fik også hjælp fra to tolke i Rumænien. Gennem den sidste tolk, som fandt Gabrielas biologiske familie samtidig med, at hun selv fandt dem, kom Gabriela i kontakt med gennem et internationalt netværk for adopterede. Gabriela synes, det er mest trygt at bruge en tolk eller hjælper, som er blevet anbefalet af andre.

»Man skal være forsigtig med de oplysninger, man giver tolken, så man kan være sikker på, at de mennesker, de finder, ikke bare siger det, man gerne vil høre.«

»Man skal også være lidt kildekritisk. Jeg har spurgt om fødselsdag og fødselsår. Og jeg vil gerne se noget ID. Men det er svært for mig at få min biologiske mor til at vise det. For eksempel vil hun ikke give mig sit rumænske personnummer.«

Der er stadig ting, som Gabriela er usikker på. »Der stod i mine brødres papirer, at der var to ældre søskende ud over dem; derfor troede jeg, at der ville være to søskende og ikke kun en. Men det siger min biologiske mor, at der ikke er. Så man skal ikke tro på alt, hvad der står i ens adoptionspapirer.«

Det er endnu ikke lykkedes Gabriela at mane al tvivl i jorden: »Min adoptivfamilie er ikke sikre på, at det er min biologiske familie. Jeg har dog fundet ud af, at de heldigvis har talt sandt til mig om de vigtigste elementer. Resten

Erfaringer fra Facebook

Følgende citater er taget fra en Facebook-diskussion om at finde den biologiske familie via Facebook.

»Jeg bruger Facebook og ringer via Messenger til vores piges søstre i Vietnam. Det har hun stor glæde af, det hygger hun sig med. Der er sang, grin og snak på vietnamesisk. Så holdes det ved lige, og der øves engelsk. Vi sender også billeder frem og tilbage.«

DORTHE KNUDSEN OLSEN

»Jeg bruger ikke Facebook til at vedligeholde kontakten. Vores forhold er ikke ukompliceret, og det bygger desværre ikke udelukkende på kærlighed og gode intentioner. Så derfor er Facebook ikke særlig egnet i vores tilfælde. For mig er biofamilie overhovedet ikke så lyserødt og vigtigt, som det er for mange andre. Deres opførsel har vist, at biofamilie ikke altid er det bedste.«

INA DULANJANI DYGAARD

»Jeg har for nylig fundet mine biologiske søskende, og det skete via Facebook. Nu har jeg jævnligt kontakt med min mor og specielt min søster. På den måde får jeg et indblik i deres liv og omvendt. Det er fint for mig, men det er måske ikke for alle.«

NIELS PETER SCHARFF JOHANNSEN

»To af mine børn har fundet deres biofamilie på Facebook. Også min datter anmodede om venskab, men det blev ikke accepteret. I starten fulgte hun alligevel lidt med. Men det er flere år siden, hun mistede interessen.«

SIMON POPE

har jeg i baghovedet til, når jeg får mødt dem i virkeligheden og kan spørge dem ordentligt.«

Forskellige behov

For Gabriela betyder kontakten til den rumænske familie, at hun har fået føjet nogle brikker til sin identitet. Men for den biologiske familie er der andre ting på spil. Den rumænske mor vil gerne i kontakt med Gabrielas tvillingebrødre, men det har de ikke lyst til. Og det blev Gabriela, der måtte for-

Sociale medier for adoptivfamilier

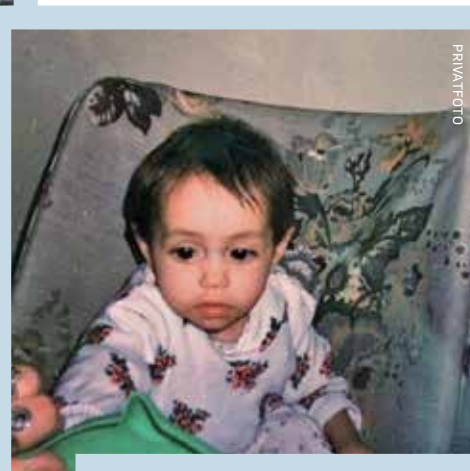
At søge sine rødder er et udtryk for en naturlig søgen efter identitet og behov for at kende sin biologiske baggrund, men kontakten kan føre til dilemmaer og konflikter. Derfor er det vigtigt at være åben om det, mener den britiske forfatter Eileen Fursland, der har skrevet bogen 'Facing up to Facebook – A Survival Guide for Adoptive Families'.

Guide til adoptanter

- Allerførst: Find ud af, hvad barnet forventer.
- Det handler ikke om dig, men om en søgen efter identitet. Barnets nysgerrighed er et sundhedstegn.
- Din tilgang har betydning for barnets håndtering. Vis, at du ikke er afvisende.
- Vær ærlig og åben.
- Du ved måske ikke, om dit barn drømmer om at lede efter sine biologiske forældre. Lad barnet vide, at det er trygt at tale om det.
- Del al viden med dit barn, medmindre der er en god grund til ikke at gøre det.
- Tal om digital sikkerhed på internettet.
- Tal om »hvad nu hvis ... «: Hvad nu hvis du har søskende, hvad nu hvis ... ?
- Du behøver ikke være involveret i alt. Vær ikke anmassende.
- Hvis kontakten er vanskelig for barnet, så vær parat til at hjælpe.
- Du kan ikke kontrollere, hvad der sker. Du skal bare støtte dit barn undervejs.

Gabriela tilbragte starten af sit liv sig til på et rumænsk børnehjem. Hun har at stille i dag fundet sin biologiske familie f a m i - via Facebook og har kontakt til dem.lien en

klare moderen det. Men der er andre forventninger, hun ikke kan indfri.

»Min storebror har bedt mig om penge og om gaver til fødselsdage og jul. Så har jeg ladet, som om jeg ikke forstod det, fordi vi talte rumænsk.« Gabriela er studerende og har ikke råd til at sende penge til Rumænien.

»Jeg synes, man skal forklare, at man ikke har mulighed for at hjælpe. Det har jeg stået fast ved. Men min rumænske familie har en forestilling om, at vi har nogle helt andre midler.«

Der var også en yderligere grund til, at Gabriela ikke ville sende penge til sin rumænske familie. »Jeg var bekymret for, at hvis jeg sendte nogle penge ned, så kunne de få nogle oplysninger – eller hvis det er nogen, der prøver at snyde en, og slet ikke er den, man leder efter.«

Kontakt

I dag har Gabriela stadig kontakt med den rumænske familie. Det sker på den måde, at den biologiske mor og broderen ringer op via Skype eller Messenger, og så samles familien og taler sammen – nogle gange også med onkler, tanter, fætre og kusiner.

»Der er perioder, hvor vi ikke har så meget kontakt. Så skriver min bror og beder mig om at ringe, og så ringer vi sammen. Min mor har jeg chat-samtaler med. Nogle gange vil broderen ringe lidt mere, end jeg lige kan overskue, men det er også fordi, forbindelsen tit er dårlig, så det er vanskeligt.«

Desværre kommer der til at gå noget tid, inden Gabriela ser den rumænske familie i levende live. Selvom hun glæder

masse spørgsmål og få de svar, hun mangler, så er hun midt i et studie, som er vigtigt for hende:

»Jeg er både blevet lidt mere interesseret og samtidig lidt mindre interesseret i dem, siden vi fik kontakt. Det er lidt svært at forholde sig til, at man er i familie med nogen, man kun kender via de sociale medier. Man kender dem jo faktisk ikke. Det mest komplicerede er, at jeg ikke har haft mulighed for at besøge dem. Jeg kan godt rationelt tænke, at det er min bio-familie, men jeg kan på nuværende tidspunkt ikke tænke det emotionelt. Jeg ved dog, at det bliver følelsesladet, når jeg møder dem i virkeligheden, og det er nok der, at det rigtigt går op for mig, at de er min biologiske familie.« ■

Europæer og adopteret

Magasinet vender blikket mod nogle af de lande, der ligger tæt på Danmark. Tre adopterede fra Østeuropa fortæller, hvordan det var at vokse op som europæer, men alligevel anderledes. Fælles for de tre fortællinger her er, at danskernes fordomme – især om romaer – spiller en rolle i deres liv.

AF ANNA BRIDGWATER

Stolt af at være bulgarer

Avgustin Knigaard Sørensen er på vej til Oslo med Oslobåden, hvor han er i lære som tjener. Han er lige fyldt 21 og bor ellers til daglig i Lyngby med sine forældre og sin lillesøster på 16. De første halvandet år af sit liv boede Avgustin i Bulgarien, men det kan han overhovedet ikke huske.

»Jeg kan kun huske, at jeg har boet i Danmark. Jeg vil betragte os som enhver anden familie. Vi har et sindssygt godt forhold til hinanden i min familie. Jeg bor stadig hjemme, delvist fordi jeg ikke har økonomi til at flytte, men jeg ser heller ikke nogen årsag til at skynde mig ud af døren. Jeg har et godt forhold til mine forældre og min lillesøster.«

Der er én ting i Avgustins liv, der peger på, at han er født i et andet land: Hans navn.

»Jeg forholdt mig ikke til at være adopteret, før jeg var ret gammel. Jeg

Avgustin er både glad for livet i Danmark og sit fødeland Bulgarien.

hed August, indtil jeg var 18 eller 19. Mit bulgarske navn er Avgustin, og årsagen til, at mine forældre kaldte mig August, var, at der var stigende racisme. Så for at skærme mig valgte de at kalde mig August. Men for et par år siden besluttede jeg mig for at få mit bulgarske navn tilbage, så man kunne se, at jeg havde en anden fortid. Jeg følte, der manglede noget. Jeg havde gledet for let hen over det med, at jeg havde en anden fortid. Jeg følte, at navnet var min identitet – jeg følte, det skabte balance i mit forhold til mig selv. Jeg ligner ikke en dansker, og nu har jeg et navn, der passer til mit udseende.«

»Man kan godt se, at jeg ikke er født i Danmark. Jeg er mørkere end mine forældre og mørkere end min bulgarskfødte søster. Men kulturmæssigt føler mig dansk. Jeg er ret mørk, fordi jeg er af roma-afstamning. I folkeskolen vidste de andre, at jeg var adopteret, men de havde svært ved at forstå, hvad det vil sige. Så de gjorde lidt grin med det. Men det har ikke traumatiseret mig – det var en kort periode i folkeskolen.«

»Når folk ser mørke adopterede børn med lyse forældre, så kan de se, at barnet er adopteret. Men jeg kan blive stemplet som indvandrer, og der kan opstå misforståelser ... fremmedhad. Folk kan have en fordom om min baggrund, før de kender den. Hvis jeg

siger til nogen, at jeg er fra Bulgarien, kan man komme ud for folk, som mener, at alle bulgarere er romaer, og at alle romaer stjæler. Det drejer sig om en fordom, som nogle kan have om, at alle fra Østeuropa begår hærværk, og alle østeuropæere er kriminelle.«

Selv vælger Avgustin en blødere version. »Jeg plejer at sige, at det kan godt være, at nogle romaer har en grænseoverskridende adfærd, men der må være en mere nuanceret version.«

Hjemme, men på udebane

»Vi har været i Bulgarien to gange på ferie og en gang for at hente min lillesøster. Det var på min syvårs fødselsdag. Jeg har et varmt forhold til Bulgarien i dag, og jeg føler, at der er en del af mig, der er bulgarsk. Jeg kan genkende noget af mig selv i Bulgarien. Når jeg er der, føler jeg mig ikke som turist, selvom jeg er turist. Det har jeg også talt med min søster om. Jeg føler mig som en del af befolkningen. Folk på gaden taler bulgarsk til os, selvom vi ikke kan et ord bulgarsk. Jeg føler mig hjemme, men på udebane.«

»Bulgarien har så meget at byde på – meget mere end Sunny Beach. Bjerger, natur, kultur. Der er en rivende udvikling. Jeg er stolt af den del af mig, der er bulgarer. Jeg synes, at mange mennesker fra Bulgarien har smukke træk, og jeg håber, jeg har fået nogle af dem. Jeg kan godt lide den måde, jeg ser ud på, og at jeg ikke ligner en dansker.«

Bulgariens hovedstad Sofia er kun en kort flyrejse fra Danmark, og landet er med i EU, så det kræver ingen forberedelse at tage dertil – eller at rejse derfra og til Danmark.

»Jeg har spekuleret på, om min biologiske familie er kommet hertil. Kunne man måske være gået forbi dem? Man kan ikke vide, hvilken tilstand de er i. Eller kunne jeg have stødt på dem enten her eller i Bulgarien? Det har jeg tænkt på, når jeg har set romaer på gaden. Også fordi der står i mine papirer, at jeg har fire større søskende, så der er flere personer, som jeg kunne møde.«

»Jeg kunne godt forestille mig at tage et længere ophold i Bulgarien, og jeg kunne godt forestille mig, at jeg på sigt kunne finde på at opsøge mine rødder. Jeg har ikke haft noget behov for at opsøge dem endnu.« ■

Grænser bliver overskredet

»Folk får nærmest et chok, når de hører, jeg er adopteret. De tænker, at jeg må være dansk adopteret. Der er mange, der ikke tror på mig med det samme. De spørger, om ikke jeg lyver.«

Mette Elena Ganderup på 24 er født i Rumænien og vokset op i Aalborg. Hun ligner lidt sin adoptivfar, og adoption var ikke noget, der fyldte meget i Mettes skoletid. Men det var ikke, fordi hendes forældre ikke ville tale om emnet.

»Jeg har været i adoptionsmiljøet, siden jeg kom til Danmark, og jeg har været til adoptionstræf et par gange om året lige siden.«

Helt generelt synes Mette ikke, at danskere er særlig gode til at møde andre, der ikke lige passer ind i billedet af en gennemsnitsborger.

»Man får nogle sårende reaktioner. Det er en stor del af min historie, at jeg er adopteret, og så bliver jeg mødt med mistro. Folk tror måske, at jeg prøver at gøre mig interessant. Og så der mange, der siger: »Du ligner ikke en rumæner.« De kommenterer, at jeg ikke er mørk i huden.«

Ofte synes Mette, at almindelige mennesker kan være grænseoverskridende, når de finder ud af, at hun er adopteret.

»Adoption er ikke et emne, almindelige danskere ved ret meget om. De ved ikke, hvad det vil sige. Nogle siger

måske ikke ret meget, mens andre angriber med spørgsmål. Det er en del af min historie, men det er en privat del af min historie. Nysgerrigheden tager over, og folk glemmer, at det er følsomt. Men det er et emne, jeg selv vil bestemme, hvornår jeg skal forholde mig til og fortælle om. Det er jo ligesom, hvis en dansker bliver spurgt om vedkommendes forældres skilsmisse.«

Mette fortsætter: »Nogle gange er jeg er nødt til at sige, at jeg ikke har lyst til at tale om det. Folk er meget nysgerrige, og jeg får spørgsmål om min biologiske mor og mine biologiske forældre. De spørger om ting, som jeg selv har spørgsmål til. Det har tit været problematiserende, når folk har villet tale om adoption. Personligt synes jeg, at det er godt, at man er nysgerrig og stiller adoption på dagsordenen, men at danskerne skal overveje, hvornår deres spørgsmål går for vidt.«

Mette kunne godt tænke sig, at omverdenen tænkte sig om, inden de kaster sig over den adopterede med spørgsmål.

»Hvis jeg ikke har en relation til den, jeg taler med, er det fint, at de bare siger »spændende«. »Må jeg stille dig nogle spørgsmål? « er en god indgangsvinkel. For hvis man bare stiller spørgsmål, så tager man valget fra mig. Og hvis det sker i et større forum, kan jeg lyde enormt sur, hvis jeg afviser at svare.«

Fordomme om Rumænien

Danskerne forhold til de nye EU-lande er ikke ret positivt, erfarer Mette.

»De sidste fem-syv år, efter at Rumænien er kommet med i EU, og rumænere har kunnet rejse hertil, har man kunnet mærke fordomme om rumænere, der stjæler. Nogle gange går jeg med på den joke, men andre gange er det irriterende.«

Folk holder sig ikke tilbage, hvis de har nogle forestillinger om andre, oplever Mette. »Danskere kan komme til at kloge sig om noget om os og udtrykke en fordom, selvom de ikke er helt bevidst om, hvad de snakker om. Den form

PRIVATFOTO

Rumænskfødte Mette arbejder som pædagogmedhjælper og læser til ergoterapeut.

for klogskab, synes jeg, er vigtig, at vi adopterede retter folk i og siger, at sådan er virkeligheden ikke altid, for ellers forsvinder vores stemme i debatten.«

Mette læser til ergoterapeut og mærker nogle gange, at andre er overrasket over, at hun er så velfungerende.

»Jeg har hørt, at fordi jeg har klaret mig fint, så har nogle mennesker sagt »det er nok, fordi bla bla ... « Men det ved de ikke noget om. Folk ved ikke, hvad jeg har oplevet.«

Mette pointerer, at danskfødte sjældent bliver mødt af lignende forestillinger fra andre. »Man siger ikke til dem, at de er på en bestemt måde, fordi der er sket det og det.«

Forholdet til Rumænien

Mette boede på børnehjem i mere end tre år, men hun kan ikke huske noget derfra. Hun har som stort barn besøgt sit fødeland og syntes, det var spændende. Men det gibbede i hende, da hun så mødre med små børn, der tiggede på gaden. »Jeg tænkte: 'Godt, jeg fik en unik mulighed, en ny chance i livet ved at komme til Danmark'.«

Det ærgrer Mette, at danskere ikke kan adoptere fra Rumænien mere. »Jeg har det kun godt med min adoption, og det har mine forældre også. Og der er mange af de rumænske børn, der har haft godt af at komme et andet sted hen.« ■

Tal på adoption fra Østeuropa

Fra 1970 til 2016 blev der i Danmark adopteret ...

- 235 børn fra Rumænien
- 233 børn fra Ungarn
- 198 børn fra Bulgarien
- 180 børn fra Tjekkiet
- 102 børn fra Hvide Rusland
- 79 børn fra Polen
- 56 børn fra Rusland
- 15 børn fra Jugoslavien (indtil 1991)
- 4 børn fra Ukraine
- 3 børn fra Slovakiet
- 2 børn fra Kroatien

Jeg føler mig hel

Det eneste, der antyder, at Jesper Youli Højgaard ikke er en gennemsnitsdansker, er hans mellemnavn Youli. Det fik han på det bulgarske børnehjem, som han boede på i næsten to år, inden han kom til Danmark, fordi han er født i juli måned.

»Jeg føler mig slet ikke bulgarsk. Jeg kom på børnehjem 14 dage efter fødslen, og jeg kom til Danmark, da jeg var næsten to år. Jeg føler mig dansk, og jeg er blevet opdraget med danske manerer. Jeg kunne nogle bulgarske vendinger, da jeg kom hertil, men dem glemte jeg hurtigt. Da de tog mig ud af landet, tog de landet ud af mig.«

Det er ikke, fordi Jesper ser særlig dansk ud. Hans biologiske forældre er romaer, og Jesper har mørkt hår, mørke øjne og gulden hud.

»Folk har tit spurgt, hvor jeg er fra, og hvordan det kan være, at jeg ikke ligner min mor og far, som er mere hvide, hvor jeg er mørk. Klassiske spørgsmål. Så bliver man stillet til ansvar, hvis man kan sige det sådan. Jeg har været meget åben og har sagt, at folk bare skal spørge alt det, de har lyst til. Jeg er jo også selv nysgerrig om andre.«

Fordomme

Når Jesper har forklaret, hvor han er født, har han mødt omverdenens fordomme. »Ikke om bulgarere, men jeg

er roma, og jeg har hørt det der med, at de bare kommer, fordi de skal stjæle. Men jeg har selv været en af dem, der har haft fordomme om romaer, for jeg er jo dansk. Jeg ser slet ikke mig selv som roma.«

Under opvæksten i Ishøj oplevede Jesper en smule drilleri, fordi han var mørk.

»Det var ret mærkeligt. Jeg har været otte-ni år gammel, havde fået fri fra skole, og jeg var sammen med nogle af mine venner ved idrætshallen. Min mor kom tilfældigvis gående med vores hund. Så kommer der nogle indvandrerdrengene gående imod os. De kan nok godt se, at vi kommer fra den anden side af vejen, hvor privatskolen ligger. Jeg ved ikke hvorfor, men jeg tiltrækker deres opmærksomhed. De spørger, hvor jeg er fra, om jeg er tyrker eller araber, eller hva' pokker jeg er. På en eller anden måde begynder den anden dreng faktisk at give mig en lussing, og den dag i dag tænker jeg stadig, »hvor var det underligt«. Så kommer min mor, sej som hun er, løbende tværs hen over en græsplæne, river ham væk og spørger, hvad fanden han har gang i. Og den anden dreng spørger: »Hvordan kan du være hans mor?« Det er den eneste gang i hele mit liv indtil videre, at jeg har oplevet sådan noget.«

Rejser

Hjemme i Ishøj lagde forældrene aldrig skjul på, at Jesper var adopteret. »I min familie har vi rejst meget, og min mor har spurgt nogle gange, om rejserne fik mig til at tænke på min bulgarske mor Maria, og om jeg lignede hende eller menneskene i det land, vi besøgte. Men jeg har ikke tænkt på det i hverdagen. Det er forskelligt, om man gør det. Men jeg føler mig hel.«

Familien rejste aldrig til Bulgarien, blandt andet fordi tanken om bulgarsk værnepligt spøjte. »Jeg er bulgarsk statsborger, for man kan ikke ophæve det bulgarske statsborgerskab. Man anbefaler, at man ikke tager derned, før man er 18 år. Jeg ved ikke præcis, hvad grunden er ... Min danske mor havde

prøvet at ophæve statsborgerskabet, men det var ikke så nemt. Jeg har jo et dansk pas, og der er ingen gener, når jeg rejser.«

I september 2017 genså Jesper Bulgarien for første gang, da han var med i tv-programmet »Spørløs«. Ved hjælp af programmet fandt han sin biologiske mor, som har boet i Napoli i Italien i de sidste mange år.

»Vi har alle sammen nysgerrighed om, hvor vi kommer fra. Jeg har haft en personlig nysgerrighed om, hvor jeg kommer fra, og om der er nogen, der ligner mig. Og min mor ligner mig. Det var surrealistisk at stå over for en fremmed kvinde og give hende et kram og se hende i øjnene. Vi har de samme smilehuller og en skønhedsplet, som alle i familien åbenbart har. Så jeg følte en forbindelse til hende.«

Øjenåbner

Rejsen førte Jesper fra hovedstaden Sofia til byen Montana, hvor han var på børnehjem, og videre til området Lom, hvor han er født, og hvor der lever mange romaer.

»Da vi kom derned, kunne jeg se, at jeg lignede nogle af menneskene. Så jeg var på rette sted rent udseendemæssigt, men slet ikke mentalt, for jeg er ikke bulgarer eller østeuropæer.

Jeg ligner ikke en bulgarer, og romaerne i Sofia er tiggere, så dem kunne jeg ikke se mig selv i.«

Især Lom, hvor han er født, brød Jesper sig ikke om, for han syntes, at bulgarerne behandlede romaerne meget dårligt.

»Rejsen tilbage gav mig et lidt andet syn på romaer. De er jo bare almindelige mennesker. De har også drømme, men de kan bare ikke blive til noget, fordi de er romaer. Det gav mig lige en øjenåbner at komme til Bulgarien, og det lærte mig, at jeg ikke skulle være så snæversynet.«

Jesper har ikke noget behov for at rejse til Bulgarien igen. »Det var meget gråt i gråt. Jeg tror ikke, jeg tager derned igen. Og jo længere jeg kom ud på landet, jo mindre sagde det mig.« ■

I dag arbejder Jesper som steward hos SAS og rejser kloden rundt. Men han har kun genset sit fødeland Bulgarien en gang, og det var, da han var med i 'Spørløs'.

Mad handler meget om vane og tilvænning. Den asiatiske risgrød congee er lige så fundamental en del af kosten i store dele af Asien, som rugbrød er i Danmark.

Når forholdet til mad er præget af fortiden

Erfaringer i de tidlige barndomsår kan påvirke et menneskes forhold til mad.

PSYKOLOGEN

Følelser reguleres med mad

AF ANNA BRIDGWATER

Hos psykolog May Britt Skjold er halvdelen af klienterne adopterede, og halvdelen er ikke. Derfor har hun et sammenligningsgrundlag, når hun fortæller om de tendenser, hun ser i voksenadopterendes forhold til mad. Og hun påpeger: »Adopterere er ligesom alle andre vokset op i en tid, hvor der er fokus på mad og på, hvordan man ser ud.«

May Britt Skjold synes ikke, at mad er et mere alvorligt problem for de adopterede klienter end for de ikke-adopterede.

»De, der kommer hos mig, er ikke ekstremt spiseforstyrrede. Det handler mere om trøstespisning, når de adopterede oplever svære følelser, som de bliver overvældet af – det er affektregulering. Det vil sige, at man for eksempel har oplevet noget, som man er ked af, og man er alene hjemme. Hvad gør man så? Ringer man til nogen – dvs. viser, at man er ked af det og rækker ud? Det er den sunde og hensigtsmæssige strategi. Men der er nogle, som bliver overvældet af følelserne. Så kan de have forskellige strategier eller afledningsmanøvrer for

ikke at mærke følelserne. Det klassiske er at drikke en flaske rødvin, men det kan også være at overspise: Maden bliver brugt til at regulere følelser. Det er der en del, der gør.«

Med andre ord er det May Britt Skjolds erfaring, at nogle adopterede har svært ved at takle de svære følelser, fordi de som yngre oplevede, at deres følelser blev mødt med ligegyldighed. Dermed bliver følelser noget overvældende og svære at takle.

»For mig skal det at spise ses ind i det mønster af følelser, som den

adopterede bliver overvældet af. Jeg oplever, at der er adopterede, der kan have svært ved affektregulering, hvis de har været på børnehjem eller have haft forældre, der har været ude af stand til at være følelsesmæssigt responsive – det vil sige, at de ikke har reageret hensigtsmæssigt på børnenes følelser. Det handler altså ikke om adoptionen; det handler om kvaliteten af relationerne. De adopterede erfarer, at deres følelser ikke bliver mødt. Det giver uro, rastløshed, angst eller ubehag.«

Det er her, trøstespisning kommer ind i billedet. »Maden bliver et middel til at skabe ro. Det er ikke maden, der er problemet. Mad – eller overspisning – bliver en måde at dulme ubehaget ved særligt svære følelser på – men det er ikke det

samme som en spiseforstyrrelse. Det kan også være alkohol. Det handler om, at det er en adfærd, der hjælper i forhold til at være i nogle følelser.«

Men som May Britt Skjold siger, så er mad ikke nødvendigvis den bedste måde at takle følelser. »Følelser i sig selv er ikke farlige.«

Tag det roligt

May Britt Skjold vil meget nødig sygeliggøre mennesker med skæve spisevaner.

»Vi skal passe på med at problematisere det forståelige og menneskelige. Der kan være fysisk og psykisk vanrøgt før adoptionen. Barnets ble er måske ikke blevet skiftet, eller der har ikke været nok mad. Så ville det være mærkeligt, hvis det ikke påvirkede et menneske.«

May Britt Skjold har mødt børn, der hamstrer deres mad, hvis de har sultet i de tidlige år. Men det er ikke særlig almindeligt.

»Jeg har mere mødt det med at stjæle. Det er for at sikre, at man overlever, så det er en god strategi i situationen. Men når barnet erfarer, at der er mad nok, så lægger det den adfærd fra sig.«

May Britt Skjolds grundholdning er, adoption er et vilkår, ikke et problem i sig selv, og hun mener, at hvis barnets adfærd er en logisk reaktion på nogle bestemte oplevelser, så er det adoptivforældrenes opgave at forstå det, der ligger bag.

»Man kan ikke lave om på menneskers biografi. Så det interessante spørgsmål er, hvordan man kommer videre med den historie, man har.« ■

INTERVIEW

Kroppen husker

Lasse Emil Quirinus-Jensen er adopteret fra Bulgarien og kender alt til at have et dårligt forhold til mad.

AF ANNA BRIDGWATER

Lasse var to år og ni måneder, da han blev adopteret, og selvom han ikke kan huske, at han manglede mad på det børnehjem, hvor han boede som lille, så har oplevelserne sat sig deres spor.

»Jeg kan ikke huske noget fra Bulgarien, men kroppen kan huske. Oplevelserne er lagrede i kroppen. Jeg skulle altid have mad i begge hænder; jeg kunne ikke nøjes med kun at have mad i den ene hånd. Og engang jeg var på restaurant som barn, gik jeg hen og huggede mad fra de andre gæsters tallerkener.«

Lasse er for længst holdt op med at stjæle mad fra andre, men hans forhold til mad er stadig ikke afslappet.

»Det startede, da jeg var omkring 20. Jeg fik det psykisk dårligt, og så begyndte jeg at undlade at spise og blev

totalt afkræftet. Jeg var lige startet med at arbejde i butik, og der var ikke tid til at spise. Og samtidig trænede jeg meget.«

Lasse oplevede, at han var så presset, at hans krop helt automatisk lukkede af.

»Det var en måde at overleve på. For at spare på kræfterne lod jeg være med at tænke på mad.«

Det var nødvendigt for Lasse at sige til sin arbejdsplads, at han ikke fik nok at spise. »Jeg fik det vendt om igen og fik sagt, at jeg havde brug for at få noget mere mad.«

Spiser med følelserne

Men på et tidspunkt blev Lasse sygemeldt fra arbejdet med stress, og han har fået diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion, PTSD, forårsaget af

det hårde liv i de tidlige barndomsår. Nu svinger Lasse mellem at spise for meget og spise for lidt, og han siger, at han mangler en fornemmelse for, hvordan han giver sig selv den rigtige næring.

»Når jeg spiser sammen med andre, så spiser jeg bare; jeg siger ikke så meget. Jeg vil hellere spise alene. Så skal man ikke tænke på, hvordan andre ser på en. Men jeg har lært at beherske mig og ikke skrabe til mig.«

Alligevel ligger frygten for at sulte dybt i Lasse. »Når jeg ikke selv er herre over, hvornår jeg kan få noget at spise, så stresser det mig meget. Det med at gå sulten i seng er ikke særlig sjovt.«

Lasse har i dag svært ved at falde til ro. »Jeg har altid haft stress i kroppen. Jeg spiser med følelserne, så jeg er begyndt at spise usundt og trøstespise. Faxe Kondi og slik. Gerne vingummi. Og chokolade. Alt det usunde. Og jeg kan drikke en hel liter mælk om morgenen ... jeg skal have tabt mig lidt nu.«

Idager Lasse er kommet overens med den kendsgerning, at hans tidlige barndom har præget hans forhold til mad.

»Jeg tror altid, at det med maden er noget, der vil ligge i mig. Når man ser, hvordan bulgarske børnehjem har været, så er det klart, at det sætter sig sine spor.« ■

Frygten for at sulte

Karoline blev født i Etiopien for 21 år siden, da landet var ramt af hungersnød.

AF ANNA BRIDGWATER

»Jeg blev adopteret, da jeg var halvandet eller to, eller måske var jeg faktisk ældre. Jeg har fundet mine biologiske forældre, og de siger, jeg var ældre, da jeg blev bortadopteret. Men jeg var meget underernæret.«

Karoline var tæt på at dø som baby, og det var et meget lille barn, der blev adopteret til Danmark. »Jeg var på størrelse med et spædbarn, da jeg var to år. Sygeplejersken fortalte mine forældre, at jeg bare skulle have så meget mad som muligt. Og jeg voksede ekstremt meget og meget hurtigt.«

Karoline var så underernæret, at der var frygt for, at hun var blevet hjerne-skadet. Det var hun ikke, men hendes forhold til mad har lige siden barndommen været præget af de allerførste år. I starten spiste hun bare meget. »Jeg sad og spiste kartofler bare med smør på. Og jeg har altid haft større madpakker med end min far.«

Fokus på mad

Karolines tanker har altid kredset om mad. »Jeg spurgte altid min mor, når jeg stod op, hvad vi skulle have at

spise den aften. Hvis jeg fik at vide, at vi skulle have spaghetti med kødsovs, og vi så fik boller i karry, kunne jeg blive rigtig hysterisk. Nu havde jeg gået og glædet mig hele dagen.«

Når familien sad ved middagsbordet, spurgte Karoline altid, om der var mere mad end det, der blev serveret. Og det var svært for hende at besøge andre.

»Da jeg var omkring 13, var jeg hjemme hos en veninde, som ikke spiste så meget. Hjemme hos hende fik man måske kun et stykke rugbrød. Derfor havde jeg ikke lyst til at tage hjem til hende, for hvad hvis jeg ikke fik nok at spise? Jeg ville hellere have, at hun kom hjem til mig, for så vidste jeg, at jeg kunne få mere mad, hvis jeg havde brug for det.«

I dag bor Karoline sammen med sin kæreste og læser til professionsbachelor i offentlig administration. Og det anstrengte forhold til mad er stadig en del af livet.

»Jeg har det på den måde, at hvis jeg tror, at der ikke er nok mad, så går jeg i panik. Jeg var for eksempel til en fødselsdag forleden, og der blev serveret smørrebrød. Jeg kunne se, at der var nok, men i mit hoved så der ikke ud til at være nok. Jeg gik i panik inde i mig

selv. Jeg spiste min egen mad alt for hurtigt, og så sagde jeg til min kæreste, at han skulle skynde sig at tage noget. Men han syntes, der var masser af mad. Og der var også rigeligt.«

Karoline skammer sig, når hun mærker trangen til at sikre sig, at hun får, hvad hun skal bruge. »Jeg tænker ikke på, at der skal være nok til alle. Der kommer en griskhed op i mig. Jeg bliver desperat og bange, og det er meget skamfuldt.«

Men Karoline bliver samtidig ramt af en følelse, der er det modsatte af griskhed. »Jeg vil også gerne have, at folk skal have det godt. Der må ikke mangle noget.«

Indkøb

Karoline kommer altid til at købe for meget mad. »Det bliver lidt dyrt, for jeg vil være sikker på, at der er nok mad. Så jeg vil gerne have, at min kæreste tager med ud og handler, for så er der en, der kan sige nej. Heldigvis er min kæreste rigtig forstående. Han er selv afrikaner og har oplevet ikke at have mad nok. Han ved godt, at jeg har brug for, at der er mad.«

Især hvis Karoline og kæresten skal have gæster, er hun bange for, at der ikke er nok at spise. »Hvis der kommer gæster, så går det over gevind. Det piner mig at tænke på, at der måske ikke er nok mad. Det er virkelig stressende, og jeg nyder ikke at have gæster så meget. Det kan godt skabe pinlige situationer.«

Gæsterne forstår ikke Karolines panik over, at der måske ikke er mad nok.

»Jeg holdt et surpriseparty for min kæreste. Jeg bestilte noget catering og bestilte med vilje en portion for meget. Men i mine øjne var der ikke nok. Så mens vi spiste, begyndte jeg at bestille pizza. Og det endte med, at vi havde to stege til overs.«

Karoline laver også selv mad. »Jeg kan godt lide at lave god mad og komme ekstra ost i. Jeg kan også finde på at lave en masse mad, selvom vi kun er to, og vi ikke kan spise det. Det kan godt tage overhånd. Jeg laver kæmpeportioner. Selvom der er rester i køleskabet, laver jeg altid mere mad.«

Trøstespisning

Når livet går Karoline imod, kan hun finde på at trøstespise. »Mad er no-

FOTO: VISUALHUNT

get af det, der kan gøre mig glad. For et halvt år siden fik jeg at vide, at jeg havde en bindevævssygdom, så jeg ikke kunne dyrke sport, som ellers gør mig glad. Så spiste jeg i stedet for.«

Når hun trøstespiser, er det ikke de sunde madvarer, Karoline vælger. »Mine øjne kan ikke få nok. Når jeg bestiller noget usundt, så bestiller jeg rigtig meget.«

Fordi hun ikke har kunnet dyrke sport i en periode, er Karoline begyndt at tage lidt på. Men hun har ikke tidli-

gere haft problemer med vægten. »Jeg har dyrket meget sport, så jeg er aldrig blevet stor. Og nogle gange har jeg det sådan, at jeg kan gå en hel dag uden at føle sult. Jeg får det ikke dårligt. Jeg ved ikke, om det er, fordi jeg har prøvet at sulte. Men jeg tænker ikke på mad.«

Karoline har en storebror, som har det samme lidt skæve forhold til mad, som hun har: De er bekymret for, at andre ikke får nok. Men hvis der ikke er ret meget mad, så prøver de at sørge for sig selv først.

»Som lille sad min bror og spiste ren smør med hænderne. Han var også bange for, at andre ikke fik nok at spise, så da han var lille, gik han rundt og fordelte mad til folk. Men hvis der kun var et brød tilbage på bordet, så skulle han bare have det. Og sådan har jeg det også.« ■

Karoline har valgt at være anonym, for som hun siger, så skammer hun sig over sit forhold til mad. Hendes rigtige navn er redaktionen bekendt.

Få styr på spisningen

Transnationalt adopterede børn kan have særlige udfordringer især i starten af livet i deres nye hjem. Her giver klinisk diætist og ernæringsfysiolog Dorthe Wiuf Nielsen fra Rigshospitalet råd om, hvordan man overvinder mulige problemer.

AF JOURNALIST MONICA C. MADSEN

»Børn, der lige er blevet adopterede, kan i nogle tilfælde have en lavere vækst, og nogle børn har brug for tid til at vænne sig til den mad, de møder i Danmark. Børn fra f.eks. Afrika og Asien har desuden større sandsynlighed for at udvise laktoseintolerans, og nogle børn fra f.eks. Sydamerika og visse steder i Afrika skal måske have lidt hjælp til at vokse,« forklarer Dorthe Wiuf Nielsen, som er klinisk diætist i BørneErnæringsenheden på Rigshospitalet og tilknyttet Adoptionsklinikken samme sted.

Men ellers er der ikke forskel på adopterede børn og andre børn, når det handler om hyppighed og type af spiseproblemer, overvægt osv., er erfaringen i BørneErnæringsenheden.

Særlige behov

Ny og ukendt mad med ny konsistens kan være en stor sansemæssig udfordring for et nyadopteret barn. Eller måske er det ubehageligt for barnet at få fast føde i munden, hvis det hidtil kun har fået flydende føde og ikke er vant til

at lære at bearbejde maden med tungen og kæberne.

Det er imidlertid vigtigt, at barnet bliver stimuleret med mad med den rette konsistens på det rette tidspunkt. »Ikke kun for at sikre, at barnet fysisk vokser, men også fordi fast kost og det at skulle tygge og findele maden og bruge sin mund stimulerer mundens udvikling og dermed lærer barnet at udtrykke sig gennem tale og sprog,« forklarer diætisten.

Respekter en lukket mund

»Som nybagte adoptivforældre kan man blive bekymret, hvis barnet ikke vil spise, men vores erfaring er, at barnet blot skal have tid og ro til at vænne sig til den nye mad. Mad og spisning er et af flere vigtige psykologiske felter i forhold til at opbygge relation og tillid,« siger Dorthe Wiuf Nielsen.

»Om man vil åbne munden og spise eller ej, er jo psykologisk et af de områder, hvor barnet er i stand til at sige til og fra, uanset om det har lært at tale eller

ej. Barnet kan derfor måske også reagere på de nye omgivelser ved at afvise maden, lukke munden og nægte at spise den, kaste med den osv. – på samme måde som børn generelt kan reagere via mad og spisning på andre områder, hvor det ikke er i stand til at sætte sin vilje igennem,« siger diætisten.

»Så er det vigtigt, at man går stille og roligt frem og respekterer barnets signaler, hvis det lukker munden eller vender hovedet væk. Og at man finder frem til mad med en smag og i en konsistens, som barnet er trygt ved, og

Diætist Dorthe Wiuf Nielsen er tilknyttet AdoptionsKlinikken på Rigshospitalet og kan rådgive adoptivforældre om kost til deres adopterede barn.

Om laktoseintolerans og D-vitaminmangel

Børn fra Afrika og Asien har større risiko for at udvikle laktoseintolerans. Det viser sig typisk i tre-fireårs alderen for eksempel som oppustet mave og diarre. Det kan påvirke barnets vækst, at det ikke er helt i trivsel. I dag er det nemt at finde laktosereducerede produkter. Endvidere kan der eventuelt suppleres med enzymer, der nedbryder laktosen.

Børn fra meget solrige lande kan også udvikle D-vitaminmangel i de mørke danske vintre. Det kan forebygges med blandt andet et dagligt æg, fisk, vitamin D-dråber eller andet tilskud og så mange timer som muligt ude i dagslys.

Alle børn kan komme ud i nutellaspiralen, hvor barnet nægter at spise andet end få, ofte usunde madvarer.

som man så arbejder ud fra – kombineret med at man skaber en tryk ramme ved spisebordet, så barnet får mulighed for at opbygge en fortrolighed med den nye kost,« siger Dorthe Wiuf Nielsen. Hun fortsætter:

»Husk, at spisesituationen er et samarbejde. Barnet har ret til at være med til at sætte tempoet og være medbestemmende.«

Nutellaspiralen

Ind imellem kan der udvikles problemer med spisningen, som kan gå i hårknude, så man havner i en negativ spiral, hvor barnet konsekvent nægter at spise andet end eksempelvis nutellamadder.

Hvis vægten er ude af balance til den ene eller den anden side, er et godt udgangspunkt at få en klar struktur

omkring måltiderne med faste spisetider, kombineret med fysisk udenørsaktiviteter for hele familien i det daglige samt faste sovnetider. De tre faktorer kan tilsammen give en langt mere velreguleret appetit, så barnet spiser mere hensigtsmæssigt og bliver mæt på den rigtige måde.

Om man skal italesætte overvægt hos et barn over for barnet eller ej, har Dorthe Wiuf Nielsen ikke et entydigt svar på. I forhold til nogle børn vil det måske være effektivt at tale lige ud af posen, mens man i forhold til andre børn kan være bekymret for, at det vil kunne påvirke deres selvværd negativt og måske øge risikoen for spiseforstyrrelser på længere sigt. »Det er oftere forældrene, der kan have svært ved at se og eventuelt acceptere, at

barnet er blevet for stort, og at der kan være behov for hjælp,« siger diætisten.

Men ligger barnet over den normale vækstkurve, gør man barnet en bjørnetjeneste, hvis man ikke griber ind, mener Dorthe Wiuf Nielsen, som minder om, at der er et stort spænd i den »normale« vægtskurve.

»Man behøver jo ikke at italesætte overvægten over for barnet og gøre den til et problem. I stedet kan man sætte fokus på familiens generelle spisevaner og fysiske aktivitetsniveau og i det stille begynde at skære ned på fedtet og stille flere grøntsager på bordet.«

Dorthe Wiuf Nielsen minder også om, at forældrene er med til at bestemme, om hygge forbindes med mad. »Det er en god idé ikke at have lækkerier i huset til daglig og lade være at købe slik, cola, chokolade, kage og is til fredagshyggen. Mange gange er det faktisk forældres behov for at skabe en hyggesituation, at man sætter en masse lækkerier på bordet. Men frugtsalat, te og grøntsagssnacks skaber også hygge,« siger diætisten og minder om, at hygge for børn handler om at lave noget sammen.

I forhold til de store børn, der selv kan købe slik og sodavand, kan man hjælpe barnet ved at aftale regler om, hvor mange af lommepengene, der må bruges på slik. ■

Giv dit barn et sundt spisemønster

- Pres aldrig dit barn til at spise. Tilbyd maden igen og igen og accepter, at barnet har brug for tid til at vænne sig til ny smag, ny konsistens, nye madvarer.
- Tag ikke kampen om, hvem der bestemmer over spisebordet. Respekter dit barns ret til at sige nej.
- Faste måltidsvaner og en hyggelig stemning omkring spisebordet giver som regel bedre appetit.
- Undgå særforplejning, medmindre dit barn er sygt – ellers kan du ende på et skråplan, hvor barnet nægter at spise andet end nutellamadder eller pølser med kartoffelmos.
- Accepter, at dit barn måske ikke kan lide sammenkogte retter og foretrækker at få ingredienserne serveret hver for sig.
- Server grønt som rå grøntsagssnacks i små skåle.
- Brug ikke mad og slik som belønning.

Rådgivning til voksne adopterede

I to år – 2016 og 17 – var det i en forsøgsperiode muligt for voksne adopterede at modtage PAS-rådgivning. Bevillingen blev hurtigt brugt op, for der viste sig at være et stort behov hos adopterede, der gerne ville tale om de udfordringer, det at være adopteret i Danmark kan medføre. I foråret 2018 skal ordningen evalueres, men som følgende tre beretninger fra adopterede i tre aldersgrupper viser, var ordningen en klar succes.

AF ANNA BRIDGWATER

BJARKE: Det handler ikke kun om at løse problemerne

Bjarke Olesen på 20 år er født i Sydkorea og vokset op i Kolding. Her i vinteren 2018 arbejder han, mens han venter på at komme i gang med et studie i Odense til efteråret.

»Jeg har modtaget PAS-rådgivning i to omgange – først i ti måneder, da jeg var 17, og derefter modtog jeg PAS-rådgivning som voksen. I starten var det på mine forældres initiativ. Jeg tror, de så nogle stærke reaktioner på små problemer. Jeg glemte måske min pung hos en ven, og så faldt min verden sammen. Der var en stigende intensitet i mine reaktioner. Jeg mistede perspektivet, hver gang der skete noget.«

Bjarke oplevede, at han manglede overskud.

»Jeg gik i gymnasiet, og fagligt var der ikke de store ting. Men i de første to år i gymnasiet brugte jeg ikke mere end to timer om ugen på sociale ting, fordi jeg var udmattet. Jeg havde ikke energi til noget. Jeg indså, at det ikke kunne passe, at det var så svært for mig at lære mig selv at kende. Min stresstolerance var ude af balance, og det forstod jeg ikke.«

Det var ikke Bjarkes eget ønske, at han skulle tale med en PAS-rådgiver.

»Jeg var meget skeptisk i starten. Men jeg har fået meget ud af det. Jeg har lært mig selv at kende, og jeg har lært at forstå mig selv. For lige meget hvor meget man selv reflekterer over tingene, så er det svært at forstå, hvad der sker i ens eget hoved.«

Fundamentale ændringer

For Bjarke er det væsentligt, at han ikke bare har overvundet nogle vanskeligheder, men at han har forstået årsagerne.

»Det væsentlige er, at jeg ikke »bare« har lært at fikse mine problemer, men også har gjort alt det underliggende arbejde, så jeg har kunnet ændre mine mønstre. Min forestilling om mig selv var, at jeg har været heldig med hensyn til min adoption i forhold til andre – men jeg har lært, at det ikke handler om at sammenligne med andre. Det handler om mig, og jeg skulle ikke prøve at spejle mig i andre. Jeg skulle lære at kigge på, hvor mine pro-

blemer havde rødder, og jeg skulle have meget mere fokus på mig selv og mine egne problemer. Jeg har fået øje på, hvad det er, der er i selve adoptionen og i min opvækst som adopteret har påvirket mig, så jeg ikke kan finde ud af de ting, som jeg har svært ved.«

Det var den samme PAS-rådgiver, Bjarke talte med, både som ung og som voksen.

»Processen hos PAS-rådgiveren gav mig en viden om, hvem jeg er. Det har været rart for mig at slappe af og hvile i, at jeg ikke behøver at være perfekt og velfungerende i alle øjeblikke. Man lærer ikke at fikse sine problemer, men den viden, jeg fik om, hvor mine reaktioner stammer fra, ryddede meget op i det pres, jeg havde i hovedet.«

Bjarke ved også, at det ikke er nok at slappe af og tro, at alt er godt fremover, men han er dybest set positiv over for PAS.

»Jeg har også fået øje på nogle ting, som det kunne være sundt at øve mig på – at det fx ville være sundt for mig at lære at udtrykke mig på en bestemt måde. Men det har virkelig skabt et perspektiv, jeg ikke tror, jeg selv kunne have opnået. Jeg har også lært at forstå mine forældre meget bedre, fordi jeg har fået en bredere forståelse.«

Jeg er mere social i dag. Det tror jeg ikke, jeg havde klaret at være, hvis jeg ikke havde modtaget PAS-rådgivning. ■

NIELS: Børnene kickstartede en krise

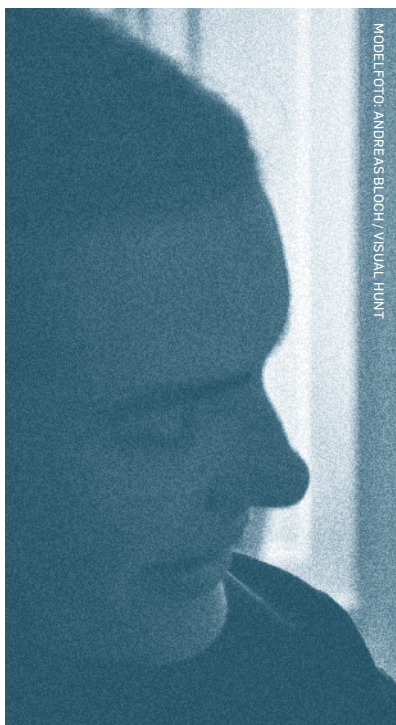
Niels Peter Scharff Johannsen er født i Chile og var to og et halvt, da han blev adopteret til Danmark sammen med sin storebror på tre og et halvt. Brødrene voksede op på en gård i Jylland, og i mange år fyldte adoption ikke meget i hans liv.

I dag er Niels 34 år og arbejder som pædagog i Slagelse. Det var, da Niels selv fik børn, at han fik et behov for at tale med en fagperson, som kunne hjælpe ham med at bearbejde de spor, adoptionen havde sat i ham. Han kalder ligefrem forløbet hos en PAS-konsulent for »livreddende«.

»Det blev svært, da vi fik dreng nummer to – det kickstartede det. Vi var ved at gå fra hinanden. At få børn var forbundet med nogle følelser og tanker, som jeg ikke vidste, hvad jeg skulle gøre ved. Det var svært for mig at give især mit første barn den omsorg, jeg ikke selv fik.«

Krise

Den enkle måde at forklare Niels' kriseadfærd er at sige, at han ingen overskud havde.

»Det handler meget om stressniveau og modstandsdygtighed, eller resiliens. Hvor meget evnede jeg at stå imod i de stressede situationer? Jeg blev meget stresset, når børnene græd.«

Det er tydeligt at høre, at Niels ikke er stolt af den adfærd, der gjorde, at han var nødt til at søge hjælp.

»Jeg havde episoder, hvor jeg lagde min dreng lidt for hårdt ned i sengen, fordi jeg ikke kunne overskue det. Jeg var meget træt, sov hele tiden og trak mig ind i mig selv. Intet faldt mig let – alt var vanskeligt og tungt. Jeg var måske også ubehagelig, skældte ud og vrissede. Jeg kunne blive enormt sur, hvis drengene ikke faldt til ro. Så kunne jeg godt skælde ud og komme til at tale meget voksent til et lille barn, og det er noget, jeg ellers tager meget afstand fra.

Niels' adfærd betød, at hans kone forsøgte at skåne børnene.

»Min kone var bange for, at jeg var i gang med at give mine børn et dårligt selvværd, fordi jeg lukkede ned og ikke kunne imødekomme deres behov. Og det var ikke det, jeg var interesseret i. Min kone lavede meget mere end mig derhjemme, også for at mine børn ikke skulle være sammen med en sur far. Hun var også begyndt at tage vores børn meget til sig, for de havde ikke brug for at se, at jeg havde det svært.«

Indsigt

Vejen til hjælp var ikke direkte. »Jeg gik først igennem egen læge, men kunne ikke få henvisning til en psykolog. Jeg arbejder som pædagog, og derfor mødte jeg en PAS-rådgiver via mit arbejde, for han var ude og tale med den institution, jeg arbejder på. Derfor vidste jeg, hvem

jeg så skulle tale med. Først fik jeg timers familierådgivning, og så fik jeg PAS-rådgivning hos den samme rådgiver, da den mulighed opstod.«

Det var familien, der led under Niels' krise, og PAS-rådgivningen blev et familieprojekt.

»Min kone var med til mange af samtalerne, så hun kunne forstå, hvad det handlede om, og så hun kunne bidrage med viden. På den måde var det en slags parterapi. Hun kunne også sætte nogle andre ord på vores situation, end jeg kunne. Vi talte om hele oplevelsen med at få børn sammen med PAS-konsulenten.«

Takket være PAS-konsulenten har Niels lært sig selv bedre at kende.

»PAS-konsulenten åbnede mine øjne for nogle mønstre, og vi dykkede ned i mine reaktioner. Jeg indså, at den lille Pedro, som jeg hed i Chile, havde været god til at overleve. Men det er ikke de samme mekanismer, som jeg skal bruge til at overleve i dag. Jeg ved ikke, hvad jeg måske oplevede dengang, men måske var jeg overladt til mig selv. Jeg havde en stor ensomhedsfølelse og en mistillid til andre.«

Adfærd og reaktioner

Niels har i dag lært at reagere på en mere hensigtsmæssig måde. »Hos PAS-konsulenten blev jeg mere bevidst om, hvad der er almindelig adfærd, og hvad der er adoptionsrelateret. Jeg fik proppet tingene ned i de rigtige kasser. Vi lavede nogle aftaler og handleplaner – også lavpraktisk. Jeg kan måske gå ned og tømme tørretumbleren for at fjerne mig selv og min krop fra en situation og lige være et andet sted og trække vejret. Billedlig talt lærte jeg at sparke til et træ i stedet for at lade tingene gå ud over familien.

Niels er ikke i tvivl om, at PAS-rådgivningen har hjulpet ham.

»I dag har jeg lagt de episoder helt lagt bag mig. Det var livreddende på den måde, at familien var ved at smuldre. Hvis ikke PAS-ordningen havde været der, ved jeg ikke helt, hvor jeg skulle have søgt hjælp. Det var udslagsgivende for mig, at det var en, der viste, hvad det vil sige at være adopteret. Hvis jeg bare skulle have fundet en almindelig psykolog, kunne jeg have

risikeret at høre »det er noget, alle kan komme ud for«. Det har jeg hørt fra andre, der har talt med almindelige psykologer. Og så bliver det endnu sværere at søge hjælp. Hvis man bliver afvist,

skal man starte forfra med at blotte sig igen. PAS-konsulenter har erfaring med, at adoption spiller en rolle.«

Faktisk er Niels taknemmelig for, at børnene satte gang i en krise, så

han måtte opsøge hjælp. »Jeg var ikke kommet i kontakt med de ting, hvis jeg ikke havde fået drengene. De viste mig, at jeg havde brug for at bryde de destruktive mønstre.« ■

LARS: Tillid til mig selv

Lars Hussein stammer fra Oman, men blev adopteret af danske missionærforældre i Rwanda. Lars er 55 og en af dem, der har haft stor glæde af PAS-rådgivning for voksne. Han ville ønske, at han havde modtaget PAS-rådgivning, da han var yngre.

»PAS-rådgivning har givet mig et rum, hvor jeg kan snakke frit om det at være adopteret, og hvor jeg får feedback og forståelse fra nogle, der kender problemstillingerne og ikke fejler en af med, at det kender alle andre også til.«

Noget af det, der er helt centralt for Lars Hussein, er, at han mødte en PAS-rådgiver, der vidste noget om adoption.

»Det gør en meget stor forskel, at de psykologer, man taler med, har en baggrund inden for adoption, fordi det er noget helt andet, jeg snakker om end det, som gør sig gældende for mennesker, der voksede op med biologiske forældre.«

»Mine egne temaer, som jeg har talt om med PAS-konsulenten, handler om problemstillinger i min danske familie. Det, der kunne og kan gøre mig vred, er, at mine adoptivforældre og deres datter har haft en oplevelse af, at de har gjort en positiv forskel for mig i mit liv, men jeg er aldrig blevet spurgt om, hvad jeg havde brug for. De har ikke været gode til at se på mig og mine behov. Min adoptivsøster er mine forældres biologiske datter, og jeg har en oplevelse af, at de gik til mig på samme måde, som de gik til hende. Og det blev rigtig bøvlet, fordi de ikke anerkendte forskellen i vores livshistorie og mig som den, jeg er.«

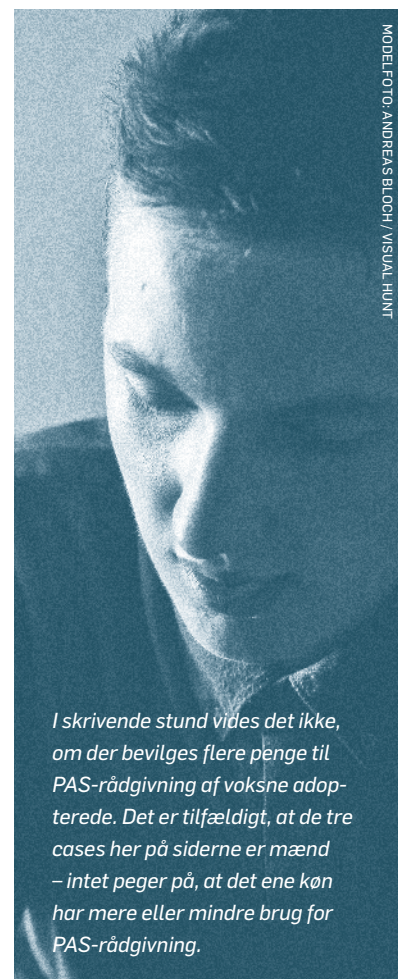
Det sårede Lars, at hans adoptivfamilie ikke formåede ikke at få øje på, at han havde noget andet i bagagen, end hvis han havde været deres biologiske barn.

»Men det har været meget svært at formidle, uden at de har følt sig kritiseret. Det har jeg fået hjælp til, og jeg er blevet blidere i min kommunikation. Jeg kan anskue tingene fra deres sider. Der er sket en markant ændring i min tilgang til min adoptivfar, og det har forbedret mit forhold til ham og vores forhold til hinanden. (Moderen er død, red.) Min adoptivfar er blevet meget mere imødekommende, opmærksom, åben og venlig.«

God nok

På sin vis tror Lars, at hans specifikke problemer delvist hænger sammen med den tid, han blev født ind i.

»I min generation af adopterede har jeg den oplevelse, at der ikke var nogen myndigheder eller instanser, der kiggede adoptivforældrene over skuldrene, korrigerede dem eller udtrykte mit synspunkt. Jeg har stået som den svage part, og mine adoptivforældre har haft det absolutte sidste ord i enhver henseende. Mit skoleforløb som barn og ung var dårligt, fordi vi flyttede så mange gange, men det var mine forældre ikke opmærksomme på. For dem handlede det om, at når jeg stod over for de muligheder, som det danske samfund tilbyder, skulle det nok gå. Men det er en voldsom omvæltning for en på 13, som er adopteret, at skulle afkode og tilpasse sig danske forhold. Der er der brug for hjælp, råd og en støttende hånd.«

MODEL FOTOS: ANDREAS BLOCH / VISUAL HUNT

I skrivende stund vides det ikke, om der bevilges flere penge til PAS-rådgivning af voksne adopterede. Det er tilfældigt, at de tre cases her på siderne er mænd – intet peger på, at det ene køn har mere eller mindre brug for PAS-rådgivning.

PAS-rådgivning har vist Lars, at han er god nok, som han er.

»PAS var med til at legitimere mine oplevelser, og vi har kigget på, hvad jeg havde af muligheder for at handle i de forskellige situationer. Jeg har fået tillid til mig selv og mine egne oplevelser. Jeg er blevet bekræftet i, at det, jeg føler og fornemmer, er i orden, selvom det går fuldstændig på tværs af, hvad jeg oplevede, at mine adoptivforældre troede og mente. Gennem PAS-rådgivning har jeg har lært at acceptere, at det, jeg har med mig, er OK og mindst ligeså godt som det, jeg fik via min adoption.« ■

Sammen om at være ung og adopteret

ASU er ungdomsafdelingen af Adoption & Samfund – et fællesskab for alle de unge adopterede, som trænger til at være sammen med nogen, som har den samme baggrund.

AF ANNA BRIDGWATER

Johanna Cosima Elise Vigholt på 29 og Tea Dayanita Andersen på 23 er hhv. formand og næstformand i Adoption & Samfund Ungdom. De ville egentlig gerne mødes på Bastard Café i hjertet af København, for det er der, medlemmerne af Adoption & Samfund Ungdom mødes til de månedlige cafémøder i København. Der er hyggeligt, der er afslappet med slidte sofaer og masser af brætspil, og stedet er den perfekte ramme om uformelle møder. Men de har begge travlt med livet, og det ender med, at de sidder hjemme hos Tea og fortæller om deres planer for Adoption & Samfund Ungdom.

Fællesskab

Nøgleordet i ASU er samhørighed. Tea forklarer: »I skolen følte jeg mig meget alene som adopteret. At møde en stor gruppe adopterede har givet mig et fællesskab. Det bedste i mit liv er faktisk, at jeg kom ind i ASU. Jeg har fundet en

ro, og jeg er nu i stand til at opfylde de drømme, jeg har haft i mange år, nemlig at hjælpe og inspirere andre.«

Den gode oplevelse vil Tea gerne give videre. »Jeg vil gerne gøre en forskel for adopterede unge. Nogle har haft det svært i barndommen, og det kan påvirke folk i voksenlivet. Derfor vil jeg gerne være med til at skabe en familiefølelse i ASU. Det er en gruppe, hvor man kommer tæt på hinanden, hvor de andre kender udfordringerne, og hvor man kan dele livserfaringer.«

Tea vil gerne være med til at give unge adopterede troen på sig selv. »Jeg oplever mange unge adopterede, som ikke tror på sig selv og ikke føler, de er gode nok. Jeg har selv været der og har kæmpet for at nå dertil, hvor jeg er i dag. Der er en talemåde, som jeg synes, er utrolig vigtig at huske: 'Adopterede har ikke flere problemer end ikke-adopterede. Vi har blot andre problemer.'«

Et gennemgående problem er racisme, siger Tea. »Jeg har oplevet racisme og ved, at andre har oplevet det, men man snakker bare ikke højt om det, fordi nogle har svært ved at tro, at sådan noget findes til for eksempel jobsamtaler og i andre situationer, hvor man ikke forventer at møde racisme, men hvor det ligger i luften – når man for eksempel ser, at der kun er hvide ansigter på en arbejdsplads.«

Men vanskelighederne skal ikke have lov til at fylde alt, minder Tea om. »Adopteret eller ej, så kommer ingen gennem livet uden svære tider. Man skal ikke kun fokusere på problemerne hos folk, men også på de gode ting.«

Identitet

Et tema, som ofte dukker op i ASU's regi, er identitetskriser. Tea siger: »Identitetskrisen kan komme lynhurtigt, hvis man havde det svært i skolen, eller hvis man føler, at man ikke passer ind i familien. Man kan føle, at man ikke er et jævnbyrdigt medlem af familien. Men hvis man ikke passer ind der, hvor passer man så ind henne?«

Johanna og Tea oplever, at identitetskrisen kan skabe en rodløshed, som kan påvirke livet på meget konkrete måder: »Mange har en tendens til at flytte tit og skifte studie og jobs. De starter på noget nyt hvert andet år og flytter hele tiden,« siger Johanna. Hun fortsætter: »Mange har en periode, hvor de opsøger alt fra deres hjemland og kun er sammen med andre adopterede fra samme land.«

FOTO: ANNA BRIDGWATER

Tea er født i Indien og vokset op med mor, far og søster på Amager.

FOTO: ANNA BRIDGWATER

Johanna er født i Rumænien og vokset op i Jylland hos sin danske mor.

Johanna og Tea fortæller, at identitetskrisen for mange kan være ubevidst. »Det er noget, man kun ser i bakspejlet. Vi snakker om de ting i ASU, men nogle gange ligger det også mellem linjerne. Vi kender hinandens bekymringer uden at sætte ord på dem. Vi har mange af de samme tanker,« siger Tea.

Johanna supplerer: »Man kan spejle sig i de andre adopterede, uden at man taler om det.«

Et positivt udgangspunkt

I Danmark findes der flere andre fællesskaber for voksne adopterede – for eksempel Korea Klubben eller Adoptionspolitisk Forum. Men ASU vil noget andet end de andre grupper.

»Vi kalder ASU for et forum for adopterede på tværs af landegrænser. Målet med ASU er at skabe bedre muligheder for adopterede. Vi vil være en forening for adopterede uden at alt det negative, som man desværre støder på. Det er helt i orden at synes, adoption er forkert, men vi fokuserer ikke på problemerne. Vi prøver at se på det positive og se på mulighederne. Men vi dikterer ikke, hvad folk skal synes. Man skal ikke have en bestemt holdning til adoption for at være med i ASU,« siger Johanna.

Selvom ASU ikke er en udpræget adoptionskritisk forening, vil de gerne i dialog med de mere adoptionskritiske foreninger. »Vi vil gerne bygge broer,« som Johanna siger.

Både hun og Tea vil bruge ASU til mere end hygge. »Vi vil være en stemme, så adopterede bliver hørt,« siger Johanna.

Tea vil gerne arbejde for, at det bliver nemmere at rejse til fødelandet og eventuelt opsøge de biologiske forældre. »Sporløs uden kamera,« som hun kalder det. »Et videncenter for unge adopterede.«

Johanna siger: »Man skylder de adopterede at støtte tilbagerejsen med praktisk information og økonomi.«

»Nogle adoptivforældre vil gerne betale for deres barns tilbagerejse, men for andre er det ikke en mulighed, eller det er mere tys-tys. Nogle kan have en angst for, at den adopterede får et tættere forhold til den anden familie; det er forskelligt fra familie til familie,« siger Tea og for-

OPSLAGSTAVLEN

To skønne drenge, Mads på 13 og Matias på ni, som begge er adopteret fra Pattaya Orphanage i Thailand. Her er de på Halloweenstur til Tivoli i efterårsferien 2017.

klarer, at der også kan være andre bekymringer. »Den adopterede kan have en angst for, at den biologiske familie ikke vil kendes ved dem, eller hvad der nu end kan være af grunde for den enkelte.«

Johanna har selv været tilbage i fødelandet Rumænien. Hun rejste sammen med sin mor, og hendes mor betalte for turen. Men det er ikke en mulighed for alle adopterede, at forældrene betaler. »Og mange adopterede vil gerne rejse tilbage uden forældrene,« siger hun.

Tea vil gerne rejse til Indien, hvor hun er født, men hun vil ikke bede forældrene betale eller tage dem med på rejsen.

»Forældrene har heller ikke krav på det,« siger Johanna.

I vækst

Johanna har været med i ASU lige fra starten i 2007, og hun erkender, at aktivitetsniveauet har været svingende gennem årene. »Men i løbet af de sidste fire måneder har vi fået 34 nye medlemmer.«

Det skyldes en indsats fra bestyrelsen, og at kontingentet er blevet sat ned til 99 kroner om året. »De fleste af os er unge eller studerende, og vi har ikke råd til at betale de mere end 400 kroner

i kontingent, som A&S koster. Men 99 kroner i kontingent har de fleste råd til, og de oplever det som en støtteklæring,« forklarer Johanna og siger, at næste mål er at nå op på 50 medlemmer inden for det næste halve år.

Der kommer flere unge kvinder end unge mænd til arrangementerne i ASU, for som Johanna siger: »Fyrene er bange for, at det er en terapigruppe. Men jeg tror, man skal se det som mennesker, der mødes for at have det sjovt. ASU er en god mulighed for at møde mennesker.« ■

Alt det praktiske

ASU holder hver måned cafémøder i København, hvor alle er velkomne, uanset om man er medlem eller ej. Der arbejdes for at skabe lignende møder i Jylland. Derudover holder ASU generalforsamling hvert efterår og et årligt forårsarrangement kun for medlemmer. For at blive medlem kræver det, at man betaler **99 kr.** via MobilePay til **93 90 13 21**. Man skal være fyldt 15 år for at blive medlem. Følg med på ASU's Facebookside eller kontakt vighanden Johanna Cosima Elise Vigholt på **JVigholt@gmail.com**.

Den svære ventetid

Rekorden på at vente på at adoptere er vistnok 10 år. Så lang ventetid er stressende, og næsten alle adoptivfamilier venter flere år på et barn. Magasinet kigger her på, hvordan de vordende adoptanter håndterer ventetiden.

AF ANNA BRIDGWATER

INTERVIEW Vi satte ikke noget på pause

Sanne Vindahl på 41 er gift med Morten på 44. Sammen har de Anna Vy på ni og Rosa Linh på to. Begge piger er født i Vietnam, men familien måtte vente i syv år på at hente lillesøster. Sanne brugte blandt andet tiden på at sidde i bestyrelsen for Adoption & Samfund.

Sanne Vindahl.

De ventede i årevis på barn nummer to. Men Sanne og Morten ville meget nødig opgive at adoptere igen.

»Vi ville ikke sige stop, for det var en stor drøm, men vi kunne godt se, at chancerne for at få et barn efterhånden var små. Ventetiden har været svær for vores store datter, Anna, for vi havde ikke forestillet os, at det ville tage syv år. På et tidspunkt i ventetiden gik vi ubevidst fra at sige hvis og ikke når, hver gang vi talte om det. Vi lagde mærke til det, fordi Anna sagde, »Hvis jeg skal være storesøster.«

Naturligvis tænkte Sanne og Morten på, om det var for opslidende at vente.

»Vi har mange gange overvejet, om vi skulle blive ved med at stå på venteliste. Så har vi sat os ned og snakket om, hvorvidt vi skulle fortsætte. Men vi kom hele tiden til den konklusion, at vi havde overskuddet til et barn mere. Tiden er alligevel gået, pludselig var der gået seks år. Og så havde vi jo Anna. Hvis man skulle vente syv år på sit første barn, så tror jeg, at det kræver et rigtig godt netværk og professionel hjælp, for den lange ventetid kan være svær at klare alene.«

Klemt

Det var vigtigt for Sanne og Morten at finde en balance mellem at håbe og så

alligevel ikke lade drømmen om et barn fylde hele livet. »Vi satte ikke noget på pause. Det var utroligt vigtigt for os, for så ville det komme til at fylde for meget.«

Sanne brugte en del af ventetiden på foreningsarbejde. »Jeg har været meget rundt i adoptionsverdenen, og derfor har jeg været meget mere i de tanker end min mand. For mig har det været godt, for jeg har haft noget, jeg kunne bruge en masse energi på. Nogle gange fik jeg informationer, som jeg ikke vidste, hvad jeg stille op med. Modsat har det givet mig forståelse for, hvorfor tingene er, som de er, og hvorfor ventetiden er, som den er, og hvorfor DIA ikke arbejder, som vi tænker, de burde gøre. Alle kunne have gavn af den forståelse, som min mand sagde.«

Sannes mand Morten kastede sig over noget andet: »For os var det vigtigt, at vi begge havde noget, vi kunne bruge energi på. Min mand har blandt andet haft sit løb, og det har fyldt for ham.«

Det, de andre siger

Omgivelsernes interesse betød også, at Sanne og Morten konstant blev mindet om deres situation. »Vi havde jo ikke forestillet os, at der ville gå syv år, så vi

har været åbne. Også over for vores arbejdsgivere. Jeg har nogle gange måttet sige: »Jeg skal nok sige til, når der sker noget«. For der er mange velmenende spørgsmål. Det er svært, men bagefter kommer alle de kommentarer: »Hvorfor skal det tage så lang tid? Der er så mange børn i verden.« Folk synes, det er uretfærdigt, og de er forurettet på ens vegne. Men man gider ikke diskutere etik og praktik om adoption med alle mulige, som ikke kender til området. Det var det værste. Det er velmenende, men det er bare ikke fedt.«

Til gengæld nød Sanne at tale med andre, som kendte adoptionsområdet. »Der har været nogen løbende i bestyrelsen hele tiden, som ventede på barn. Det har jeg syntes, var rigtig rart. Så har jeg været til de infomøder, som DIA holder. Både første og anden gang vi adopterede, var det rart at snakke med nogen, der ved, hvad det vil sige at stå på den venteliste. Det er bare så specielt.«

Formidlingen af adopterede børn fra Vietnam er i dag sat i bero. Men Sanne og Morten havde ingen bange anelser under ventetiden, fortæller hun. »Det kom helt bag på os, at adoption fra Vietnam blev stoppet. Det var ret chokerende. Vi følte, vi var kommet igennem i sidste øjeblik.«

Sanne har nogle gode råd til andre, der synes ventetiden er ulidelig. »Jeg vil anbefale folk at lytte til podcasten 'Hvadoption?' Selvom det for mig var anden gang, vi adopterede, så rummer

den podcast rigtig mange refleksioner om ting, man kan snakke om undervejs.«

Og så synes Sanne, man skal sætte sig ind i det land, man vil adoptere fra.

»Det har givet mig rigtig meget. Men man må mærke efter. Nogle ville nok synes, det var for meget. Men i hvert fald: Man skal lade være med at sætte sit liv på pause.« ■

INTERVIEW

Fastlåst og frustreret

Frustration. Det er et ord, der dukker op mange gange, når Luise Blomgaard fortæller om at vente på at adoptere. For hun er frustreret. Meget frustreret.

Luise Blomgaard på 42 er udviklingskonsulent i Sorø kommune, gift med Lars og venter på at adoptere et barn fra Sydafrika. Luise og Lars har været i gang med at adoptere siden november 2014, så processen har foreløbig taget mere end tre år, og der er ikke noget barn i sigte.

»Vi har været på venteliste siden september 2016. Vi håber på, at der sker noget inden for et år. Men DIA kan ikke sige, hvad udsigterne er.«

Luise oplever, at hun og hendes mand tackler ventetiden på to forskellige måder.

»Min mand tager en dag ad gangen, han er meget god til at tage tingene,

som de kommer, og jeg tager det meget anderledes. Det har fyldt hjemme hos os, at han kan være så rolig, og jeg bliver frustreret. Jeg kan godt forstå, at folk bliver uvenner.«

Drømme og tristhed

Ventekuller fylder ikke hele Luisers liv. »Det svinger. I perioder fylder det virkelig meget, og jeg kan gå og dagdrømme om at gå med en klapvogn og fantasere om det. Der er også dage, hvor jeg bliver meget ked af det og frustreret. Vi har valgt at være åbne om adoptionen, så venner, bekendte og kolleger ved det. De glæder sig på vores vegne og spørger til det, og de spørgsmål har det med at falde sammen, så jeg i perioder bliver spurgt hver og hver anden dag. I de perioder bliver jeg meget frustreret.«

Frustrationen bliver ikke mindre af, at nogle af de velmenende mennesker, der spørger, udtrykker deres kritik af adoptionssystemet. »Det er, som om jeg bliver stillet til ansvar for, at det ikke går hurtigere, og at det er så dyrt. Jeg prøver at forklare det med pengene, men jeg har selv svært ved at svare på en god og ordentlig måde. Jeg siger noget med, at folk skal have løn og sådan noget. Men jeg kan selv begynde at blive kritisk, fordi jeg så ofte bliver spurgt til det, selvom jeg egentlig gerne vil tro det bedste om DIA. Det ville bare være rart at kunne se, præcis hvad pengene blev brugt til. Jeg bliver frustreret over, at jeg ikke har et bedre svar.«

Af og til har Luise simpelthen sagt fra. »Jeg har sagt til folk, at vi nok skal sige til, når der er noget nyt. Mellem linjerne har jeg sagt: »Vil I ikke nok lade være med at spørge?««

Luise må også lægge øre til andres fordomme. »Der er også en, som har spurgt, om vi skulle købe et barn til 250.000 kr. Der måtte vi tale med store bogstaver. Det skal han ikke sige, når vi får et barn. En bekendt har det med at sige, »Der går et lille købebarn«. Hun tror, det er sjovt, men min mand og jeg har aftalt, at vi vil sige til hende, at hun ikke skal sige det. Vi ved, at der lige om lidt er en lille mørk i vores familie, så vi er meget opmærksomme på den slags og forbereder os på, hvordan vi vil reagere på forskellige situationer, når barnet først er her. For der kan jo komme ubehagelige udtalelser.«

Venner med børn

Der er andre i omgangskredsen, som er mere rummelige og gavmilde.

»Alle vores venner har børn, så vi har fået nogle ting, tøj og en gyngehest. Vi har det lidt blandet med det og har overvejet, om vi skulle tage imod. Vi har gemt tingene væk, så vi ikke skal se på dem dagligt og mindes om noget, der endnu ikke er. Og det er mærkeligt at have børnetøj liggende. Omvendt, så handler det også om at udnytte ventetiden til forberedelse. Jeg har også skrevet barnet op til en bestemt børnehave.«

Også andres børn minder Luise om, hvad hun går og venter på.

»Det, der er hårdest for mig, er, når nogen bliver gravid. Min niece har lige født, og jeg bliver glad på deres vegne, men jeg bliver ked af det, for det er så svært for os. Jeg har en kollega, der har fire børn, og jeg sagde, han var heldig. Han sagde så, at han nogle gange havde lidt dårlig samvittighed over at have så mange børn, når vi ikke kan få.

Luise Blomgaard.

Men det skal han ikke have,« understreger Luise, som alligevel var glad for kollegaens empati.

Hvis Luise skulle starte forfra, ville hun vælge at være mere lukket om processen. »Jeg ville vælge en eller to tætte veninder, som jeg kan snakke med, og så ikke snakke med andre om adoption. Så ville man nok i stedet få stillet spørgsmålet »Skal I ikke have børn?« Der kunne man vælge at lyve og sige nej.«

Luise og hendes mand synes, det er lettest at tale med nogen, der er i samme situation. »Vi har fået venner gennem det adoptionsforberedende kursus, og det er rart at snakke med dem om, at man er lidt frustreret.«

Tidsfordriv

Luise forsøger at tænke på andre ting end adoption. »Jeg har valgt at bruge ventetiden på noget, jeg sikkert ikke får tid til, når barnet er her. Jeg bruger dels tid på noget amatørteater, som jeg er

med i, og vi rejser. Så har jeg lært mig selv at sy. For ventetiden kan meget let blive leverpostej eller hamsterhjul.«

»Vi kan dårligt nok slå en prut uden at ringe til statsforvaltningen.«

Men mulighederne er lidt begrænsede, når man venter på et barn. »Jeg kan godt lide at gøre større ting over en længere periode, og det er for mig en stressfaktor, at jeg ikke kan lave større ting. For eksempel vil det teater, jeg er med i, gerne have, at man forpligter sig i længere tid ad gangen. Jeg kan jo ikke undværes, når først stykket er gået i gang. Og hvis vi vid-

ste, at barnet først kom til fx 2021, så ville vi nok flytte til udlandet et års tid. Men vi føler, at vi dårligt nok kan slå en prut uden at ringe til statsforvaltningen. Jeg bliver frustreret og irriteret over, at jeg bare går og venter og ikke kan gøre noget. Mit liv er i andre folks hænder.«

Desuden er der en angst for, at sygdom kan ændre parrets situation: »Jeg er bekymret for at finde en dims på min krop og blive syg, så godkendelsen bliver taget fra os. Vi har begge været sygemeldt med stress for år tilbage, og det gik de meget op i i godkendelsesprocessen, så nu går vi og er nærmest bange for at få pulsen op.«

Luise og Lars er alligevel temmelig sikre på, at de nok skal få et barn. »Vi er ikke bange for, at ventetiden ikke fører til et barn. Der er så lang tid til, at vi skal re-godkendes. Men hvis vi nærmer os, at vi eventuelt skulle re-godkendes, ville jeg blive bange for det.« ■

INTERVIEW

Anerkend, at du har det svært

Det er svært at vente, hvis man ikke kan påvirke sin egen situation. Følgende er stressespert Thomas Milsteds forklaring på den stress, man oplever, når man føler sig klemt.

Det er menneskeligt at være stresset i en situation, man ikke har indflydelse på. »Det handler om tab af kontrol. Manglende kontrol aktiverer den del af hjernen, der bliver vækket, når du føler, du er i fare. Vi bliver urolige og sårbare. Derfor kræver kontroltabet, at du bruger energi på at berolige den del af hjernen,« siger stressespert Thomas Milsted.

Der sker også det, at fornuft og følelser ikke altid følges ad. Derfor, når den adoptionsformidlende organisation forklarer forholdene, så forstår du måske beskeden, men dine følelser reagerer ikke fornuftigt. For eksempel kan du blive vred på den person, som

overbringer en dårlig nyhed om ventetiden, selvom du godt ved, at det ikke er vedkommendes skyld.

»Det kan sagtens være, at man rationalt kan forstå situationen. Men ét er, at vi godt kan være forstående og positive over for situationen. Noget andet er, hvordan vores følelser faktisk har det. Det kan sagtens være, at vi mennesker med den rationelle del af vores hjerne forstår og accepterer situationen. Men det er ikke ensbetydende med, at vi emotionelt forstår den.«

Det er vigtigt at acceptere, hvis man synes, at ventetiden er ulidelig, siger Thomas Milsted. »Der er en fare for, at

når vi forstår det rimelige i situationen, at vi så undertrykker vores egne reaktioner og følelser. Vi synes simpelthen ikke, at det er i orden at være ked af det eller vred, og der opstår en konflikt mellem det emotionelle jeg og det rationelle jeg. Derfor skal du give dig selv lov til at have negative følelser, og du skal have mulighed for at sætte ord på dine reaktioner, ellers forstår du ikke, hvordan du har det: Er du vred eller bange, eller føler du dig overset? Tal med ligestillede – uden at I pisker en dommedagsstemning op – og tal med dine venner, familie og partner. Indrøm det, hvis du ikke har det godt med situationen.«

Spørgsmålet er så, om du kan finde ud af at slippe bekymringerne. »Nogle mennesker kan finde ud af at sige: »Jeg har gjort, hvad jeg kunne. Så nu kan jeg ikke gøre mere.« Andre kan ikke. Men ventetiden vil selvfølgelig være slidsom. Det er nogle naturlige mekanismer, og det må man anerkende. Det er en del af livet, og det påvirker os forskelligt. Det er OK at anerkende. Man skal ikke føle sig forkert, fordi man har det svært med at vente,« slår Thomas Milsted fast. ■

Det kan være ensomt for et barn, der har lært at tale, når det adopteres, hvis ingen i dets nye omgivelser forstår det.

Når dansk er sprog nummer to

Flere og flere adoptivbørn er mellem to og fire år, når de bliver forenet med deres nye familie. De har allerede tilegnet sig et sprog, og det kan give udfordringer. Forskningen viser, at udfordringernes størrelse hænger sammen med ressourcer og omsorg i de første år af barnets liv.

AF JOURNALIST ANNE-HELENE MERKELSEN

Sammen med glæden over at blive adoptivforældre følger også tvivlen om, hvorvidt man kan gøre det »godt nok« – og den følelse bliver ikke mindre, når barnet siger noget, forældrene ikke forstår. Eller når de taler til barnet og bliver mødt med store, runde øjne, der med al tydelighed fortæller, at det, man siger, er lige så ubegribeligt som universets uendelighed.

Antallet af børn, der er to til fire år eller ældre, når de bliver adopteret, er stigende, og mange af disse børn vil allerede i større eller mindre grad have tilegnet sig deres første modersmål, inden de kommer til Danmark.

Der findes kun begrænset forskning i, hvad det betyder for børnenes fremadrettede sprogtiltagelse og indlæring at blive adopteret i en relativt høj alder, men den forskning, der trods alt findes, peger både på fordele og ulemper.

»Der har tidligere været en tendens til, at forskningen har været fokuseret på de problemer, der kan være forbun-

det med sen adoption. Men det viser sig faktisk, at der også kan være styrker ved at være så gammel, at man kan tale, når man bliver adopteret,« siger Laila Skærbæk, der er lektor og Ph.d. ved Institut for Kommunikation og Sprog på SDU.

Hun er en af de få eksperter herhjemme, der har set nærmere på den internationale forskning i sent adopterede børn. »Selvom det alt andet lige er et chok, at man pludselig ikke længere bliver forstået fra den ene dag til den anden, så er børn skabt til at lære,« siger hun.

Ældre børn fanger sproget

Mange adopterede børn har det til fælles, at deres kognitive udvikling ikke er alderssvarende, når de forlader børnehjemmet og bliver en del af deres nye familie. Ofte har de boet steder med få ressourcer, hvor der ikke er blevet draget tilstrækkelig omsorg for dem, ligesom de ikke har haft særlig mange samtaler med voksne.

Men når man ser på børnene nogle år efter adoptionen, klarer de sig langt hen ad vejen lige så godt som ikke-adopterede børn i forhold til indlæring. Et barn, der bliver adopteret som fireårig, vil typisk være på sprogligt niveau med sine jævnaldrende ikke-adopterede kammerater efter tre år. De vil altså ofte være startet i skole, før de har opnået et alderssvarende sprog, og derfor er det vigtigt, at forældre og lærere er ekstra opmærksomme på deres læring, indtil de har opnået et alderssvarende sprog.

»At det alligevel går så relativt hurtigt, hænger formentlig sammen med, at adoptivbørn typisk bliver en del af en ressourcestærk familie, hvor forældrene er opmærksomme på og gode til at give dem den omsorg, de har brug for, og understøtte den sproglige udvikling,« vurderer Laila Kjærbæk.

Transnationalt adopterede børn, der begynder tilegnelsen af det nye sprog efter tre år, følger en lidt anden udvikling end yngre adopterede – måske fordi de gør brug af den viden, de har fra deres første modersmål, når de tilegner sig det næste.

Og meget tyder på, at jo bedre barnet kan sit første modersmål, jo hurtigere vil det lære sit næste. Laila Kjærbæk henviser blandt andet til et studie, hvor forældrene skulle udfylde nogle skemaer for at afdække børnenes ordforråd ni måneder efter adoptionen. Undersøgelsen viste, at de børn, der blev adopteret som fireårig havde

Laila Kjærbaek er lektor på SDU.

tilegnet sig 500 ord, mens de treårige kun havde lært 300 ord i samme periode. Der er dog også variation inden for de enkelte aldersgrupper.

»At de ældre børn generelt lærer sproget hurtigere end de yngre, kan meget vel hænge sammen med, at de, der allerede har tilegnet sig deres første modersmål, har en større forståelse af sproget som et system, der består af forskellige kategorier og koncepter,« siger forskeren.

Andre undersøgelser understøtter resultatet og peger på, at sent adopterede har en sproglig fordel i det lange løb, selvom de må slås med flere frustrationer ved den manglende verbale forståelse i starten.

Store udfordringer

Mens det går hurtigt med at lære ordene i det nye sprog, er der andre områder, der kan være mere udfordrende for adopterede børn – og de udfordringer kan have en tendens til at være større, jo ældre barnet er, når det tager hul på sit nye modersmål.

Når det handler om grammatik og verbal korttidshukommelse, som er evnen til at kunne fastholde ord et stykke tid i opmærksomheden for blandt andet at sætte tidligere sproglig læring sammen med ny, kan børnene have sværere ved det end andre.

»Man ser mange af de samme udfordringer hos adopterede børn, som man ser hos børn med ADHD, selvom

de adopterede børn ikke er diagnosticeret med ADHD. De tilegner sig ofte først sproglige regler og strukturer sent, og de kan have problemer med at koncentrere sig i længere tid ad gangen,« fortæller Laila Kjærbaek.

Hun efterlyser mere forskning i, hvordan man kan bruge den viden til at sætte ind med den rigtige støtte, så problemerne ikke fortsætter ind i voksenlivet. Indtil da kan man som adoptivforældre med fordel prøve at samle dokumentation om barnets sproglige udvikling på deres første modersmål ved adoptionstidspunktet, selvom det ikke altid kan lade sig gøre.

Man kan eksempelvis undersøge, om man kan optage en video, hvor barnet har en samtale med en voksen på børnehjemmet, eller man kan bede personalet om at udfylde nogle spørgeskemaer, der kan afsløre, om barnet havde udfordringer på sit første modersmål – hvilket ikke er utænkeligt, hvis det generelt var bagud i sin kognitive udvikling. Laila Kjærbaek understreger, at det er vigtigt at være opmærksom på, at adopterede børn kan have sproglige vanskeligheder ligesom alle andre børn. »Hvis man er så heldig, at man på den måde har kunnet dokumentere barnets tidlige sproglige udvikling, er det en meget værdifuld viden, hvis det senere viser sig, at barnet får nogle udfordringer på sit andet modersmål. Det kan være med til at afgøre, hvilken indsats man skal støtte barnet med,« fortæller hun.

Sproget er husets tag

Selvom forskningen peger på en række fordele og ulemper, der kan hænge sammen med, hvor meget sprog barnet havde, da det blev adopteret, kan man ikke se isoleret på alder og sprogudvikling, når man skal vurdere barnets læringsmæssige udfordringer, mener både Laila Kjærbaek og psykolog og specialist i børneneuropsykologi Kåte From. Børn, der kommer fra ekstremt fattige kår, viser oftere forsinkelser i flere aspekter af deres udvikling – også sproglige.

Kåte From peger på barnets kognitive udvikling som det vigtigste grundlag for videre læring. Her er omsorg og positiv kontakt med voksne langt mere afgørende end alder. Hvis den spæde

hjerne har været for stresset til at udvikle sig normalt, fordi der har været kamp om mad og opmærksomhed, kan det få større konsekvenser for den senere indlæring, selvom barnet bliver adopteret som etårig, end hvis barnet har haft det relativt godt i fire år på et børnehjem med mange ressourcer.

Kåte From sammenligner det med taget på et hus. »Hvis man skal bygge et hus, er man nødt til at være færdig med fundamentet, før man lægger tag på. Hvis man begynder at lægge det på, mens resten står og vakler, vil taget også vakle. Man er nødt til at stabilisere fundamentet først,« siger hun.

Og ligesom man kan skifte tag på sit hus, er børn også i stand til at skifte modersmål forbløffende hurtigt. Den massive påvirkning med det nye sprog gør, at de fleste sent adopterede børn vil have glemt deres første modersmål et sted mellem fire og otte måneder efter, de satte kurs mod Danmark.

Erindringer uden sprog

Umiddelbart ser det ikke ud til, at der er grund til at kæmpe for at holde fast i det første sprog. »Jeg har ikke set dokumenteret, at det skulle have en stor negativ betydning, at barnet glemmer det,« siger Laila Kjærbaek.

Sproget ser for eksempel ikke ud til at have betydning for, hvad vi husker fra vores tidlige barndom, og en dreng fra Thailand er ikke afhængig af at kunne thai for at skabe relationer i en hverdag lidt uden for Odense.

Kåte From arbejder som psykolog.

Tips til sprogindlæring

AF ANNA BRIDGWATER

Når et barn skal lære et nyt sprog, er det optimale at bruge det sprog, som barnet allerede taler, som udgangspunkt. Men det er naturligvis vanskeligt, hvis adoptivforældrene ikke kender barnets modersmål. Og barnet sættes i den mærkelige situation, at modersmålet risikerer at blive glemt, inden barnet

mestrer det nye sprog. Men sprog danner bunden i identitet, respons, relationer og kommunikation med andre, så det skal tages alvorligt.

Vi har lånt de bedste tips fra den norske forening InorAdopt, som formidler adoptivbørn til familier i Norge.

- Inden afrejsen: Lær lidt af barnets modersmål. Download for eksempel en app som DuoLingo eller Kids Learn Mandarin Free (som forfatteren til Inors artikel anbefaler til kinesisk) og træn hjemmefra.
- Forsøg at lære grundlæggende begreber som at spise, drikke, gå på toilettet og sove. Det vil hjælpe meget, når du skal opbygge en relation til dit barn.
- Hvis det er muligt, er det en god idé at få kortlagt barnets færdigheder på modersmålet, når du adopterer barnet. Så ved man, om barnet måske har udfordringer med at udtale forskellige lyde, og man er bedre klædt på til at hjælpe barnet med at udvikle sit sprog. Du kan for eksempel optage en video på børnehjemmet, hvor barnet taler med en voksen og bede de voksne på børnehjemmet om at beskrive barnets sproglige udvikling.
- Se TV-programmer på barnets modersmål, når I er kommet hjem. Stort set alt findes på YouTube, så det er bare med at søge. Det anerkender barnets identitet og gør det muligt at opretholde noget af modersmålet, indtil barnet er gammelt nok til at modtage egentlig modersmålsundervisning. Find versioner af børnesange på både modersmålet og dansk – det kunne eksempelvis være sange fra Disneyfilm.
- Når barnet lærer dansk: Syng og læs sammen med barnet. Og leg med ting, hvor man i legen sætter navn på forskellige ting – i et legetøjskøkken benævner man de genstande, der er i et køkken. Eller leg gemmeleg, hvor man kan tale om begreber som »bag døren« og »under bordet«.
- Tal til barnet. De fleste forældre gør det automatisk, men det er godt at blive mindet om, at det

er centralt at tale hele dagen igennem: »Nu skal vi op.« »Her er din dyne.« »Skal vi finde de røde sokker? De ligger i skuffen.« »Nu skræller vi kartoflerne.« Det hjælper alt sammen barnet med at udvikle et ordforråd.

- Et barn, der ikke mestrer det verbale sprog, er meget følsomt over for kropssprog. Derfor skal du virkelig tænke dig om, hvis du hæver stemmen, løfter pegefingeren eller på anden måde bruger kropssprog til at udtrykke dig. Det kan være, det bliver opfattet meget alvorligere, end du forestiller dig.
- Overvej, som barnets motorik skal stimuleres – et forslag fra en norsk talepædagog er at give barnet mad med forskellig konsistens, fordi det træner mundens motorik.
- Tag sproget alvorligt og overvej skolestart. Et barn lærer i snit ni nye ord hver dag, fra de er et til de er seks år, og skoleelever skal mestre et ordforråd på 8000 – 10.000 ord, hvis de skal have det fulde udbytte af skolen. Hvis barnet er tre eller fire, når det bliver adopteret, er det selvsagt bagud med hensyn til det nødvendige ordforråd, så der skal gøres en indsats, hvis barnets skolestart ikke skal være frustrerende.
- Opsøg hjælp. Tal med sundhedsplejerske, børnehaver, eller hvem der ellers er relevant, hvis du tror, det ville gavne at tale med en talepædagog. For sprogvanskeligheder kan stå i vejen for barnets mulighed for at udtrykke sig, og det er naturligvis skadeligt for følelseslivet og muligheden for at falde til i sit nye hjem.

Kilde: InorRapport nr. 3 2017

»Det vil kræve vældig mange ressourcer af både adoptivforældre og børn at holde fast i det første modersmål, og jeg er ikke sikker på, at det er indsatsen værd, da børnene ikke har brug for det for at klare sig i deres hverdag. Det, de har brug for, er tværtimod at blive badet i dansk,« siger Laila Kjærbaek.

Selvom det ikke er et område, der er forsket i, vurderer Käte From, at det ikke er sikkert, at det påvirker måden, vi husker på, at vi skifter sproget ud undervejs. »Når vi er helt små, husker vi først og fremmest i følelser, stemninger og billeder. Hvis vi på et tidspunkt skal tale om det, vi kan huske, tyr vi til det sprog, vi taler til den tid. De tidlig-

ste minder er i udgangspunktet ikke verbale,« siger Käte From.

En grund til alligevel at prøve at holde fast i modersmålet kan være at forsøge at fastholde en forbindelse til barnets oprindelige kultur. Men ifølge forskerne betyder det ikke noget for barnets indlæring, at modersmålet går i glemmebogen. ■

LOKALFORENINGEN MIDT- OG VESTSJÆLLAND

Temaaften: »Den Bedste Støtte«

v/ familie- og psykoterapeut Michel Gorju

Tirsdag den 3. maj 2018 kl. 18.30 - 21.30 i Den Gamle Byrådssal i Byens Hus, Stændertorvet 1, 4000 Roskilde

Bemærk: Salen er den tidligere byrådssal. Lokalet ligger på 1. sal, og indgang skal ske gennem træporten ud mod torvet. Elevator findes ved indgang D på bagsiden af huset.

Hvordan kan man som bedsteforældre, familie og andre nære pårørende støtte op om adoptivfamilien i den ofte vanskelige tilknytningsproces?

Adoptivforældres opgave er at hjælpe barnet med at genopbygge en sund udvikling. Forældrene skal hjælpe barnet med at erstatte de tidlige lærte overlevelsesstrategier med udvikling af et sundt, regulerende nervesystem. Denne genopbygning er ofte en langvarig proces, og den måde, vi som pårørende møder barnet på, har stor betydning for, hvordan forældre og barn får ro til at opbygge en sund forældre-/barnrelation (tilknytning mellem forældre og barn).

Michel Gorju vil i sit oplæg komme ind på barnets overlevelsesadfærd og på, hvordan man som pårørende kan støtte barn og forældre i en sund udvikling. Oplægget henvender sig til bedsteforældre og andre nære relationer til adopterede og deres familier, men kommende og nuværende adoptivforældre er naturligvis også velkomne til at deltage.

Michel Gorju er ansat som kursusleder og PAS-konsulent i Ankestyrelsen. Læs mere om Michel Gorju på hans hjemmeside: michelgorju.dk.

Tilmelding og pris: 100 kr. pr. person inkl. kaffe/te, kage, isvand og frugt. Tilmelding, der sker efter først til mølle-princippet, skal ske senest den 26. april 2018 via køb af billet hos Billetto på dette link: billetto.dk/e/temaaften-den-bedste-stotte-maj-2018-med-familie-og-psykoterapeut-michel-gorju-billetter-260815.

Kontaktperson: Lene Borg, e-mail: adoption.midtogvestsj@gmail.com eller tlf.: 40 60 92 01.

LOKALFORENINGEN NORDJYLLAND

Indkaldelse til generalforsamling 2018 med foredrag

Lørdag den 6. oktober
Nørhøne Skole, Bygaden 24, Nørhøne, 9430 Vadum

Foredrag ved Gitte Frost og generalforsamling.
Tidspunkt meddeles senere.

LOKALFORENINGEN NORDJYLLAND

Julebowling

Lørdag den 24. november
Seaport, Strandvejen 7, 9000 Aalborg

Tidspunkt meddeles senere.

LOKALFORENINGEN MIDT- OG VESTSJÆLLAND

Indkaldelse til generalforsamling 2018

Tirsdag den 4. september 2018 kl. 18.30 - 21.00

Roskilde Bibliotek, Dronning Margrethes Vej 14, 4000 Roskilde

Dagsorden til generalforsamlingen iflg. foreningens vedtægter.

Det er gratis at deltage, men af hensyn til det praktiske arrangement bedes bindende tilmelding ske senest den 28. august 2018 til adoption.midtogvestsj@gmail.com.

Foreningen byder på sandwich, vand og kaffe/te.

Kontaktperson: Lene Borg, adoption.midtogvestsj@gmail.com eller tlf. 40 60 92 01.

KENYA LANDEGRUPPEN

Kenyatræf og generalforsamling

Fredag den 25. til søndag den 27. maj
Vejlby Fed Strand Camping ved Middelfart

Generalforsamling om lørdagen. Der er program for lørdagen, men de fleste bestiller overnatning på campingpladsen og nyder weekenden med nye og gamle Kenyavenner.

Tilmeldingsfrist 1. maj.

Kontaktperson: Mette Borup, formand@kenyalandegruppe.dk.

LANDEGRUPPEN FOR SYDKOREA

Træf og generalforsamling

Fredag den 21. september til søndag den 23. september
Hasmark Camping, Nordfyn

Nærmere program oplyses i vores Facebookgruppe, når vi nærmer os træffet.

Er du ikke medlem, og er du/l godkendt til at adoptere eller har adopteret barn fra Sydkorea, så er det muligt at deltage. Søg om medlemskab via vores hjemmeside på www.landegruppe-sydkorea.dk.

Vel mødt til alle deltagere.

LOKALFORENINGEN SYDSJÆLLAND

Indkaldelse til generalforsamling 2018

Torsdag den 27. september 2018 kl. 18.30
Det Gamle Bryghus, Søndersti 3, 4780 Stege

Dagsorden til generalforsamlingen iflg. foreningens vedtægter.

Kontaktperson: Formand Pia Thomsen tlf. 31 72 01 02.

Efter generalforsamlingen er foreningen vært ved lidt at spise. Af hensyn til bestilling af mad er tilmelding til spisning nødvendig senest den 19. september 2018 på mail: sydsjaelland@adoption.dk.

LOKALFORENINGER

Her finder du din lokalforening. Ikke alle har hjemmesider. Er du i tvivl om dit tilhørsforhold, se under adresser og links på www.adoption.dk.

Ændringer i lokalgrupperne meddeles til bladet@adoption.dk samt til webmaster@adoption.dk.

Lokalforeningen i Region Nordjylland

Nordjylland

Else Jungersen Overbye
Web: nordjylland.adoption.dk
Mail: nordjylland@adoption.dk
Tlf: 98 17 17 11

Lokalforeninger i Region Midtjylland

Gudenåen

Mona Østergård
Web: adoptiongudenaen.dk
Mail: gudenaen@adoption.dk
Tlf: 86 64 61 72

Vestjylland

VAKANT
Mail: vestjylland@adoption.dk

Østjylland

Jeanette Lyk
Web: oestjylland.adoption.dk
Mail: oestjylland@adoption.dk
Tlf: 61 28 76 63

Lokalforeninger i Region Syddanmark

Sydvestjylland

Jørn K. Pedersen
Web: sydvestjylland.adoption.dk
Mail: sydvestjylland@adoption.dk
Tlf: 60 82 04 35

Sydøstjylland

Majbritt Kock
Mail: sydoestjylland@adoption.dk
Tlf: 51 23 78 90

Fyn

Lise A. Rønsholt
Web: fyn.adoption.dk
Mail: fyn@adoption.dk
Tlf: 61 30 38 19

Lokalforeninger i Region Sjælland

Sydsjælland

Pia Thomsen
Mail: sydsjaelland@adoption.dk
Tlf: 31 72 01 02

Midt- og Vestsjælland

Lene Borg
Web: midtogvestsjælland-adoption.dk
Mail: midtogvestsjælland@adoption.dk
Tlf: 59 43 92 01

Lokalforeninger i Region Hovedstaden

København

Janet Majlund & Maria Meena Andersen
Web: koebenhavn.adoption.dk
Mail: koebenhavn@adoption.dk
Tlf: 40 58 66 66 / 61 67 36 20

Hovedstaden

Lene Brydensholt
Web: hovedstaden-adoption.dk
Mail: hovedstaden@adoption.dk
Tlf: 26 60 15 05

Bornholm

VAKANT
Mail: bornholm@adoption.dk

LANDEGRUPPER

Bolivia

Formand: John Røschke
Tlf: 27 24 62 28, jr@r-at.dk
Næstformand: Per Nielsen
Tlf: 40 41 23 90, ppmo@email.dk
Kasserer: Claus Spaakær
Tlf: 21 27 55 85, spaabaekc@gmail.com

Bulgarien

Anna Maria Poulsen
amfp57@gmail.com
bulgarien.adoption.dk

Burkinagruppen

Rico Bagger-Jørgensen
Tlf: 24 69 95 74
ricobaggerjorgensen@hotmail.com

Colombia

Colombia-foreningen er desværre opløst. Der henvises i stedet til flg. facebookgrupper:
'For os der vil adoptere eller har adopteret fra Colombia',
Facebookgruppen 'Hola' og
Facebookgruppen 'Adopteret fra Colombia', som er en gruppe kun for adopterede fra Colombia.

Danmark

Lau Rasmussen
Tlf: 29 86 55 56
www.danskadoption.dk
(mail via hjemmesiden)

Ecuador

Sanne Hasseri
sanne@helsingevej.dk
www.ecuadorklubben.dk

Etiopien

Jens L. Tranholm Damkjær
Tlf: 86 29 20 28
jensld@mail.dk
www.etiopien-foreningen.dk

Guatemala

Anni Bech Nielsen
Tlf: 47 52 77 76

Hviderusland

Anette Paetau
Tlf: 75 61 42 15
anettepaetau@vip.cybercity.dk
www.hvideruslandklubben.dk

Indien

Svend Erik Holm
Tlf: 64 47 38 35, sve@holm.mail.dk
www.123hjemmeside.dk/indiengruppen

Kaliningrad/Moskva

Helle Pedersen
Tlf: 97 17 31 01

Kina

Torben Offersen, Lyngballevej 4,
8464 Galten
Tlf: 28 29 35 65
torben@familien-offersen.dk

Nepal

Hanne og Hans Doktor
Tlf: 23 47 09 41, hanne.veis@adr.dk

Nigeria

Karina Kjær
kake@cowi.dk
www.nigeriaadoption.dk

Peru

Stine og Bjørn Rude Voldborg,
Tlf: 48 25 05 95

Rumænien

Elena Wieland
Paludan-Müllers vej 61, 2.th,
8210 Aarhus V
Tlf: 60 45 18 58, ewt.wieland@gmail.com

Sri Lanka (Dansk Sri Lanka Forening)

Henrik Sloth,
Tlf: 28 73 50 51, fryds@os.dk
danskisrilankaforening@gmail.com
www.danskisrilankaforening.dk

Sydafrika

Hanne Forsbæk, Tlf: 58 35 00 54
landegrupesydafrika@gmail.com
www.landegrupesydafrika.dk

Syd Korea

Kim Duus Lausten, 2730 Herlev
landegruppenforsydakorea@gmail.com
www.landegruppe-sydakorea.dk

Thailand

Mette Juul Andersen
Tlf: 21 60 19 56
vangeleddet32@hotmail.com

Tjekkiet

Anne-Lise Balle
Tlf: 29 40 91 95
tjekkiet@adoption.dk
tjekkiet.adoption.dk

Vietnam

Michael Thiesen, Tlf: 30 95 11 08
thiesen.michael@gmail.com
Hjemmesiden er nedlagt.

Interessegrupper

Bal Vikas Venner, Indien

Lone Raahauge
Tlf: 21 66 23 93
michael-lone@hotmail.com
www.balvikasvenner.dk
info@balvikasvenner.dk

Welfare Home for Children, New Delhi, Indien

Michael Cornelius Hansen
Tlf: 56 82 00 10

Børnehjemmet Palna, Indien

Mette Thomsen
Tlf: 38 28 50 25

Colombia – Fanas venner

Ulla Gehler
Tlf: 66 15 10 98, sugehlert@yahoo.dk

Eneadoptanter (GEA)

Gitta Wörtwein,
Tlf: 40 93 11 03, geagitta@gmail.com
Maria Thomasson
mariath9@gmail.com

Gruppen af adoptivforældre til børn med handicap

Bernadette Marsh
bernadettmarsh@gmail.com

Formand Adoption & Samfund Ungdom:

Christina Netrika Olsen
Tlf: 42 41 38 88, asu@adoption.dk

Redaktør:

Anna Bridgwater
bladet@adoption.dk

21 43 08 11

Sekretariat:

Adoption & Samfund
Sekretariatet, Teglvej 4
6780 Skærbæk

Redaktionsmedlemmer:

Heidi Senderovitz
Lykke L. Pedersen
Nina Gath

Korrektur:

Heidi Senderovitz

Grafisk produktion:

Eks-Skolens Trykkeri ApS 35 35 72 76
Oplag: 3.300 stk.

Adresseændring, udmeldelse m.v. bedes
meddelt medlemsadministrator på e-mail:
medlemsadm@adoption.dk.

Abonnement 425 kr.
Medlemskab inkl. magasin 425 kr.
Annoncepris 10 kr. pr. spaltecentimeter.

Magasinet modtager altid gerne artikelforslag,
personlige beretninger og billeder. Hvis du ønsker
fotografens navn nævnt, skal det anføres. Husk at
oplyse om navn, adresse, motiv, oprindelsesland
og tidspunkt. Magasinet (inklusive billederne)
lægges altid efterfølgende på www.adoption.dk.

Artikler i magasinet udtrykker forfatterens syns-
punkter og ikke redaktionens eller foreningens.
Redaktionen forbeholder sig ret til redigering af
indkomne artikler. Redaktionen er ikke forpligtet
til at bringe alt indsendt materiale.

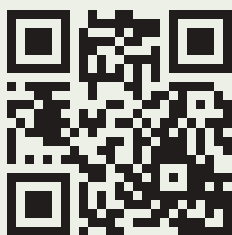
Eksterne bidragsydere i dette nummer:

Heidi Vesterberg, Anne-Helene Merksens,
Søren og Mette Bisgaard Poulsen, Kim Witthoff,
Monica C. Madsen og Anita Berner.

Næste deadline oplyses elektronisk.

Næste udgivelse oktober 2018.

Du kan melde dig ind i Adoption & Samfund på
www.adoption.dk.

HOVEDBESTYRELSE

Formand:

Michael Paaske
Klanghøj 47
8670 Låsby
michael.paaske@adoption.dk
65 96 05 21 (priv.) / 29 48 53 06 (mob.)

Sekretær (valgt uden for HB):

Carl Erik Agerholm
Teglvej 4, Frifelt
6780 Skærbæk
carlerik@fam-agerholm.com
74 75 73 65

Bestyrelsesmedlemmer:

Marianne Østergaard
Vesterbrogade 191, 4.
1800 Frederiksberg C
marianne.oestergaard@adoption.dk
33 22 95 53

Lene Borg
Tveje-Merløse 2B
4300 Holbæk
lene.borg@adoption.dk
40 60 92 01

Lilian Vigtoft-Jessen
Nørregade 32
6670 Holsted
Lilian.vigtoft-jessen@adoption.dk
24 20 51 01

Tina Maria Petersen
Hovmarksvej 126
8700 Horsens
tina.maria.petersen@adoption.dk
25 67 67 11

Janet Majlund
Gærdebred 9, st.
2300 Kbh. S.
janet.majlund@adoption.dk
40 58 66 66

Torben Ammitzbøll
Vinkelvej 97B
8800 Viborg
torben.ammitzboell@adoption.dk
41 60 77 17

Sine Knorr Sørensen
Krogshvej 18 st.
8600 Silkeborg
sine.knorr.soerensen@adoption.dk
26 21 09 81

Christina Netrika Olsen
Guldbommevej 10, 1. mf.
8800 Viborg
christina.olsen@adoption.dk
42 41 38 88

Første næstformand:

Sanne Vindahl Nyvang
Skovlodden 9
2840 Holte
sanne.vindahl.nyvang@adoption.dk
27 80 54 83

Anden næstformand:

Ina D. Dygaard
Høegh-Guldbergsgade 139
8000 Århus C
ina.dygaard@adoption.dk
20 77 06 70

Kasserer og medlemsadm.:

Jacob Walsøe
MVS Administration ApS
Gl. Byvej 2, Sejet
8700 Horsens
medlemsadm@adoption.dk
70 22 57 75

Suppleanter:

Bendt Aaen
Møllevvej 7
8800 Viborg
bent.aaen@adoption.dk
40 63 93 63

Lise Almind Rønsholt
Herluf Trollesvej 373
5220 Odense SØ
lise.almind.roensholt@adoption.dk
61 30 38 19

Didde Mohr Morberg
Kløvervænget 24b st 2
5000 Odense
didde.mohr.morberg@adoption.dk
51 16 06 30

Jannik Boel
Fennebakken 267
8800 Viborg
jannik.boel@adoption.dk
29 84 84 78

Sæt **X** i
kalenderen!

LANDSMØDE 2018 foregår
LØRDAG DEN 3. NOVEMBER
på **HOTEL SCANDIC**,
Hvidkærvej 25, Odense

Har du brug for ET GODT RÅD OM ADOPTION?

RING 65 92 00 18 ELLER MAIL TIL RADGIV@ADOPTION.DK

Uanset om du skal til at adoptere, har adopteret, er adopteret, er fagperson, eller på anden måde har adoption inde på livet, så er der hjælp at hente, hvis du har spørgsmål om adoption. Adoption & Samfunds rådgivning er gratis og anonym, hvis du ønsker det, og det er ikke nødvendigt at være medlem af foreningen.

SAGSRÅDGIVERE

Hvis du vil vide noget om sagsbehandlingen ved en adoption.

En sagsrådgiver er specialiseret i at rådgive om problemer forud for godkendelse, adoption og modtagelse af barn. De kan svare på generelle spørgsmål om adoptionsprocessen fra de første overvejelser, til adoptionsbevillingen er givet. Det er også sagsrådgiverne, du skal tale med, hvis du vil vide, hvordan du anker en afgørelse.

FAGLIGE RÅDGIVERE OG TEMARÅDGIVERE

Hjælp til hverdagens udfordringer.

Den offentlige PAS-ordning tager sig nu af de fleste psykologiske og familierelaterede problemstillinger lige op til og efter afhentning af barn og langt ind i voksenlivet. Adoption & Samfunds rådgivere kan noget andet, da de fleste er adoptivforældre, og alle har en relevant faglig uddannelse og baggrund inden for forskellige fag og emner. Adoption & Samfunds rådgivning sætter primært fokus på at hjælpe dig i fasen forud for adoption samt at give praktisk rådgivning, hvis du møder problemer i forbindelse med institution og skole, eller hvis du har brug for en psykolog eller råd fra en læge eller anden fagperson. Rådgiverne kan rådgive om dilemmaer og overvejelser forud for en adoption, svare på spørgsmål om dit helbreds betydning ved ansøgning, vurdere et barns tilstand, forklare reglerne for dansk adoption, dele erfaringer med at adoptere større børn eller søskende samt vejlede om vejen til faglig støtte i skolen eller institutionen og give praktiske råd.

Som ung og voksen adopteret er du også velkommen til at henvende dig direkte til en rådgiver.

ADOPTIONSLINJEN

Hvis du har brug for indsigt fra voksne adopterede.

Adoptionslinjen er en anonym rådgivning, hvor erfarne voksne adopterede med relevante uddannelser er klar til at vende de spørgsmål, du måske har om at være adopteret – uanset om du selv er adopteret, eller om du gerne vil vide noget om at være adopteret i Danmark. Adoptionslinjen kan give svar på spørgsmål om racisme, rejsen til fødelandet, identitet eller kontakt til den oprindelige familie.

KOM I KONTAKT MED EN RÅDGIVER

Find alle de relevante kontaktdetaljer på:
adoption.dk/fa-rad-og-hjaelp.

Ring til foreningen Adoption & Samfund på 65 92 00 18.
Send en mail til radgiv@adoption.dk.

EKSTERNE RÅDGIVERE

Der er også hjælp at hente uden for Adoption & Samfund, hvis du har udfordringer, der handler om adoption

Post Adoption Service (PAS)

PAS er et offentligt rådgivningstilbud til adoptanter og adopterede.

Siden 1. januar 2016 har alle adopterede fået mulighed for at modtage op til 20 timers rådgivning pr. adopteret barn – uanset tidligere forbrug. For dette tilbud er der en egenbetaling på 100 kr., som er væsentligt reduceret ift. normaltaksten for sådanne samtaler. Bemærk, at midlerne til rådgivning til adopterede, der er over 18 år, pt. er opbrugt.

Husk også børnegrupperne, som er gratis. Målet med børnegrupperne er at styrke børnenes identitet. PAS tilbyder også gratis undervisning til professionelle. Tilbuddene varetages af Ankestyrelsen, se mere på ast.dk.

Enkelte kommuner i landet har særlige adoptionsrådgivninger:

- Hillerød Familiebehandling
- Hvidovre Kommune
- Næstved Kommune

Private rådgivere

Hvis du eller dit barn har brug for længerevarende behandling, en bisidder til et møde eller anden hjælp, som ikke dækkes af Adoption & Samfunds anonyme gratisrådgivning, er der en række fagpersoner med særlig indsigt i adoptionsområdet. Du skal regne med betale for denne hjælp. Find en liste over kompetente rådgivere via adoption.dk/fa-rad-og-hjaelp/radgiverne.

RING 65 92 00 18 ELLER MAIL TIL RADGIV@ADOPTION.DK

Målet for **Adoption & Samfund** er at skabe de bedste betingelser for adoptivforældre og adopterede, både børn og voksne.

Medlem af Adoption & Samfund, fordi ...

- Her kan du danne netværk med andre adoptivfamilier.
  - Her er der arrangementer for både børn og voksne.
  - Der er lokalforeninger i hele landet.
  - Der er landegrupper, hvor adopterede kan møde andre, der er født i samme land.
  - Der er rådgivere, som kan svare på næsten alle spørgsmål om adoption.
  - Adoption & Samfund kæmper for at forbedre adoptivfamiliernes muligheder for at få kvalificeret hjælp, når der er behov for det.
  - Medlemmer modtager to gange om året et magasin, der formidler nyt om adoption i ind- og udland.
-

Et års medlemskab for hele familien koster kun **450 kr.**

Meld dig ind på **adoption.dk** eller skriv til **medlemsadm@adoption.dk**

